

XXIX. évfolyam 1. szám

zeneKar

nka
Nemzeti Kulturális Alap

WWW.AHO.HU
WWW.ZENE-KAR.HU

Próbajátékok – második forduló

„az általános
gondolkodásbeli váltás,
hogy nem szólistákat,
hanem zenekari
zenészeket kell képezni”

PFZ 210 - Zenekar addig van, míg zenész van

"markánsan nőtt a távolság
a fővárosi és a vidéki
együttesek között"

ÓDZ - Kerülő utakon a Közös hangig

2022 / 01

SZERETNE TÖBBET MEGTUDNI A SZIMFONIKUS ZENEKAROKRÓL?

Tisztelt Olvasónk!

Huszonhét éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN 2022-BEN IS ELŐFIZETŐNK!

A

zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

évi **6 ALKALOMMAL**

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt 2022-ben:
összesen 5500 Ft/év

Rovatainkban foglalkozunk

a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsag.hu

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

KALENDÁRIUM

4

ZENEI KÖZÉLETÜNK

PANNON FILHARMONIKUSOK

„Zenekar addig van, míg zenész van”

Tavaly decemberben a Kodály Központban és a Müpában rendezett koncerttel köszöntötte 210. születésnapját a Pannon Filharmonikusok. A jubileum kapcsán idéztük fel a zenekar utóbbi évtizedeinek lényeges eseményeit.

Kiss Eszter Veronika

ÓBUDAI DANUBIA ZENEKAR

„Az alapítványi működés legapróbb szabályozóit is kidolgoztuk”

Tavaly az Út a Zenéhez Alapítvány lett a Danubia Zenekar fenntartója, amelynek elnöki posztját Pröhle Gergely tölti be. A diplomatával arról beszélgettünk, miért vállalta el a vezetését, milyen feladatokat lát el a nemrég született szervezet, és miért mondott nemet két másik zenekarnak, amely arra kérte, vásárolja meg őket is...

Réfi Zsuzsanna

Kerülő utakon a Közös hangig

A Danubia Zenekar újdonságai – átalakult szervezet, változatos, egyedi programsorozatok. Az átalakulás okairól, a zenekar olyan különleges programjairól, mint az ÉNekÜt vagy a Közös hang, valamint a további tervekről Hámosi Máté művészeti vezető és Ács Péter ügyvezető mesélt.

Réfi Zsuzsanna

ZENEAKADÉMIA

Próbajátékok – második forduló

A Zeneakadémia számokban mérhető sikerei és a zenekarok, mint munkaerőpiac rossz tapasztalatai között valóban akkora a szakadék, mint azt novemberben több zenekarvezető állította? Többek között erre is kerestük a választ.

Kiss Eszter Veronika

MAGYAR ZENE HÁZA

A zene teljességének csodája

Hogyan integrálható a páratlanul gazdag hazai zenekari élet a Magyar Zene Háza sokszínű és összetett programkínálatába és az ismeretterjesztésbe? Milyen szerepük lehet ebben a magyar zenekaroknak? Mindezekről Batta András Széchenyi-díjas zenetörténésszel, a január végén megnyíló intézmény ügyvezető igazgatójával beszélgettünk.

Kiss Eszter Veronika

MŰHELY

PORTRÉ

„Csak ajánlani tudom, hogy egy karmester tanuljon vonós hangszereken is játszani”

Maxim Rysanov brácsaművész-karmesterrel beszélgettünk kortárs zenéről, a magyar zenei életéről, valamint a vonós muzsikuskok előnyéről a karmesteri pályán.

Kiss Eszter Veronika

Bécsi tradíciók – amelyek nincsenek beírva a kottába

Már az első mesterkurzuson magával ragadta a Bécsi Filharmonikusok sajátos játéka. Gyenge Júlia több évig játszhatott már az együttesrel, míg aztán 2018-ban próbajátékon felvételt nyert a zenekarba. A hegedűművésszel a bécsiekhez vezető útról, s az ott folyó munkáról is beszélgettünk.

Réfi Zsuzsanna

„A gyerekkarnak ugyanúgy kell dolgoznia, akár egy profi zenekarnak”

Hogy miért is olyan különleges az Operaház gyerekkórusa, amely nemrég Szőnyi Erzsébet A makrancos királylány című gyerekoperájával ünnepelte ötvenedik születésnapját, arról vezetőjével, Hajzer Nikolett-tel beszélgettünk, aki ennek a fél évszázadnak a felét a társulattal töltötte, gyerekként ugyanis maga is énekelt a karban, később korrepetitora lett, öt esztendeje pedig Gupcsó Gyöngyvér neki adta át a stafétabotot.

Réfi Zsuzsanna

31

ZENETÖRTÉNET

A Kékszakállútól a Táncsvitig – Bartók és a zenekar (2. rész)

Bartóknak megadatott, hogy zeneszerzői pályája első évtizedében megismerje a zenekari komponálás lehetőségeit, és eljusson a mesterművek írásáig.

Gombos László

34

OKTATÁS

A „bolhacirkusztól” a szimfonikus zenekarig

Lapunk új sorozatot indít az alap- és középfokú zeneoktatás helyzetéről, problémáiról és lehetőségeiről, ebben bemutatjuk azokat az innovatív műhelyeket, kezdeményezéseket is, amelyek az együtt zenélésre épülnek. A sorozat első részében a magas szintű zenekari munkájáról is híres, jövőre 120 éves Tóth Aladár Zeneiskola igazgatójával, a MZMSZ általános elnökhelyettesével, a MATEHETSZ elnökségi tagjával, Magyar Margittal beszélgettünk.

Kiss Eszter Veronika

40

KRITIKA

HANGVERSENYEKRŐL

A Concerto Budapest, a Pannon Filharmonikusok, a Szent István Filharmonikusok, az Alba Regia Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikusok, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara és a Budafoki Dohnányi Zenekar fellépéseiről.

*Fittler Katalin, Kaizinger Rita,
Kovács Ilona, Malina János*

43

CD

Interpretáció – a kompozíciókért!

Aligha bánhatta meg döntését a TACET kiadó, amiért a Concerto Budapesttel vállalkozott egy sajátos projektre: sorozatként megjelentetni a zenetörténet nevezetes „Kilencedik”-jeit.

Fittler Katalin

58

PRÓBAJÁTÉK

30, 39

ÁTADTÁK AZ IDEI PRIMA PRIMISSIMA DÍJAKAT

Takács-Nagy Gábor hegedűművész, karmester kapta az idei Prima Primissima Díjat a zeneművészet kategóriában. Hegedűművész diplomáját a Zeneakadémián kapta. 1975 és 1992 között a Takács Vonósnégyes vezetője, koncertjeikkel bejárták az egész világot – több mint 1000 koncerten játszották Bartók és Kodály művei mellett több magyar szerző vonósnégyesét a világ nagy zenei centrumaiban. 1998-tól a Mikrokosmos vonósnégyes első hegedűse. Lemezre vették 2008-ban Bartók összes vonósnégyesét. 2002 óta vezényel, 2012 óta a Budapesti Fesztiválzenekar első vendégkarmestere, 2007 óta a svájci Verbier Fesztivál Kamarazenekarának vezetője, 2011 óta a Manchester Camerata kamarazenekar művészeti vezetője. A budapesti Zeneakadémia és a londoni Királyi Zeneakadémia tiszteletbeli professzora. 1983-ban Liszt Ferenc-díjat, 2021-ben Magyarország Érdemes Művésze díjat kapott.

KÖSZÖNTJÜK

A 70 ÉVES JANDÓ JENŐ ZONGORAMŰVÉSZT

Jandó Jenő 1952-ben született Pécsen. Hatévesen kezdett el zongorázni, majd tanulmányait a pécsi konzervatóriumban folytatta. 1968-tól a Zeneakadémián Nemes Katalin, Kadosa Pál és Mihály András növendéke volt.

1973-ban megnyerte a Magyar Rádió Zongoraversenyét, amelyet több külföldi verseny győzelem követett. 1980-ban Liszt Ferenc-díjat, 1997-ben Kossuth-díjat kapott.

TILALOM AZ ELEFÁNTCSONT-KERESKEDELEMRE AZ EU-BAN

December 16-án az Európai Bizottság közzétette rendelettervezetét az EU elefántcsont-kereskedelmének hatékony betiltására. Az elefántcsontnak az EU-ba irányuló, az EU-n belüli és onnan kifelé történő kereskedelmi célú szállítása általában tilos, de a szigorú feltételek mellett a hangszerekre a kevés kivétel egyike vonatkozik.

A szabályok alóli kivételek:

1. Nem kereskedelmi célú felhasználás (például koncertezés)

A hangszerek nem kereskedelmi célú utazását – például fizetett vagy nem fizetett koncertek, verseny, közvetítés, oktatás és személyes használat – az elefántcsontra vonatkozó új szabályok nem érintik. Tehát a CITES hangszertanúsítványok használata az új szabályokkal nem változik. (A CITES – más néven a washingtoni fajtavédelmi rendelet – egy nemzetközi, állat- és növényvédelmi program.)

2. Kereskedelmi felhasználás (például eszközök értékesítése)

Az elefántcsontot tartalmazó hangszerek kereskedelmét illetően a Bizottság iránymutatásai a következőképpen határozzák meg a mentességet:

„A „megmunkált” elefántcsont tárgyak, amelyeket díszítettek, faragtak, megjelöltek vagy más módon úgy módosítottak, hogy többé már nem tekinthető nyersnek, szigorú feltételek mellett exportálhatóak, amennyiben 1975 előtt készültek és múzeumoknak adják el.

A hangszerkereskedelemmel foglalkozók többé nem árulhatnak elefántcsontot tartalmazó hangszereket.

Elefántcsontot tartalmazó hangszer eladásához a következő pontokat kell teljesíteni:

- Az elefántcsontot 1975 előtt szerezték be, függetlenül a hangszer gyártási dátumától.
- a hangszert előadóművész használja, vagy a közelmúltig használta. A mentesség magában foglalja azokat a hangszereket is, amelyek egy zenekar vagy egy zenei együttes birtokában vannak, és amelyeket zenészeknek adnak kölcsön.

Egy hangszer értékesítése csak EU-mentességi bizonyítvánnyal (amelyet a nemzeti CITES-hatóság állít ki) lehetséges, függetlenül attól, hogy 1947 előtt vagy utána készült antik hangszerről van szó.

Az 1975 előtt megmunkált elefántcsontot tartalmazó hangszerek az elefántcsont jogszerű megszerzését igazoló érvényes CITES/EU-tanúsítvánnyal importálhatók az EU-ba, illetve (újra)exportálhatók onnan.

Míg a nyers elefántcsont EU-n belüli kereskedelme tilos, az 1975 előtti hangszerek javítása a mentesség hatálya alá tartozik, és így megengedett.

Egy hangszer eladásához minden esetben EU-tanúsítvány szükséges, amely igazolja az elefántcsont jogszerű beszerzését. A szakértő véleménye kielégítő bizonyítéknak tekinthető. Mivel a hangszerek esetében nincs szükség törvényszéki elemzésre.

A SZEGEDI BIOLÓGIAI KUTATÓKÖZPONT (SZBK) KUTATÓI elsőként alakítottak zenét oszcilláló elektromos mezővé, és sikeresen mutatták ki annak egy natív enzim aktivitására gyakorolt hatását.

A zene tudat nélküli élő anyagokra gyakorolt hatása régóta a tudományos és általános érdeklődés tárgya. A legtöbb ezt vizsgáló tanulmányban tudat nélküli élőlények vagy biomolekulák zenét „hallgatnak” a levegőből, és a kutatók arról számoltak be, hogy a megfigyelt hatások, amikor egyáltalán voltak ilyenek, jellemzően kis méretűek és közvetettek.

Az SZBK Biofizikai Intézete membrán biofizika csoportjának kutatói ezért egy a zenéből származó, de a nyomástól eltérő időfüggő fizikai mennyiség biokémiai hatását vizsgálták meg kísérleteikben. Egyedülálló megközelítést alkalmazva a zenét váltakozó árammá, azt pedig oszcilláló elektromos mezővé (AC-mező) alakították át elektródák segítségével. 18 különböző műfajú zenei klipből és zajból generáltak AC-mezőt, és ennek hatását mérték az élesztő vakuólum – sejtnedvüreg – membránján keresztül protont pumpáló enzim, a V-ATPáz működésére.

Az elvégzett mérések alapján a szakemberek arra a következtetésre jutottak, hogy az AC-mező befolyásolja a membránon keresztüli periodikus töltésmozgásokat a működő enzimben. A kutatók azt találták, hogy az enzimműködés befolyásolása szempontjából leghatékonyabb zenei klipek domináns frekvenciái harmonikus viszonyban vannak egymással és az enzim becsült forgási frekvenciájával.

Páli Tibor felhívta ugyanakkor a figyelmet arra, hogy az enzim megfigyelt „zenei preferencia-sorrendjéből” nem lehet általános és nem tudományos kontextusban felhasználható következtetéseket levonni.

A maga nemében egyedülálló kísérlet eredményeiről szóló publikáció a *Frontiers in Molecular Biosciences* című tekintélyes nemzetközi folyóiratban jelent meg. (MTI)

JANUÁR 2-ÁN, HETVENNÉGY ÉVES KORÁBAN ELHUNYT ÁGOSTON ANDRÁS HEGEDŰMŰVÉSZ.

Ágoston András 1947. március 17-én született Kolozsváron. Gyermekkori hegedűtanulmányait Kouba Paulánál kezdte meg, majd Zsurka Péternél folytatta, a főiskolán pedig Ruha István növendéke volt. A Gheorghe Dima Nemzeti Zeneakadémián 1972-ben szerzett diplomát. Ugyanebben az évben a bécsi David Ojsztrah-versenyen első díjat nyert. Számos neves versenyen ért el eredményeket, így a lipcei Bach-versenyeken, a moszkvai Csajkovszkij-versenyen és a bukaresti Enescu-versenyen. Tanulmányai befejeztével húsz évig tanított a kolozsvári Zeneművészeti Főiskolán, 1990-ben professzori kinevezést kapott. 1991-től a Philharmonia Hungarica koncertmestere volt az együttes 2001-es feloszlásáig. Emellett számos európai városban koncertezett, és mesterkurzusokat tartott Budapesten, Miskolcon és Fertődön. Tíz évig, 1991 és 2001 között a Philharmonia Hungarica zenekar koncertmestere volt. Munkásságáért 2002-ben Liszt-díjjal tüntették ki.

ÉLETÉNEK 89. ÉVÉBEN ELHUNYT BÍRÓ ATTILA, a magyar zenés színházi élet pótolhatatlan örökifjú karmestere, zongorakísérő, zeneszerző. Bíró Attila az ország zenés színházi előadásainak jelentős képviselője volt, megfordult Magyarország szinte összes színházában. Munkásságának legjelentősebb állomásai: Szegedi Nemzeti Színház, Pécsi Nemzeti Színház, Szolnoki Szigligeti Színház és több mint 20 évig a Budapesti Operettszínház. Olyan színészekkel dolgozott együtt karmesterként vagy zongoristaként, mint Básti Lajos, Gábor Miklós, Mensáros László, Feleki Kamill, Latabár Kálmán, Honthy Hanna, Sárdy János, Petress Zsuzsa, Csákányi László, Agárdi Gábor, Bessenyei Ferenc, Tomanek Nándor, Tyll Attila vagy Avar István.

A Budapesti Operettszínházban 2016 októberében több évtizedes művészi teljesítménye és a magyar operett népszerűsítéséért végzett munkája elismeréseként a Musica Hungarica Kiadó nagydíját vehette át.

FONTOS VÁLTOZÁSOK A JOGDÍJ FELOSZTÁSÁBAN – ÚJ SZABÁLYOK 2022-TŐL

artisjus

Emelkedik a rádiós elhangzások komolyzenei pontértéke

December 10-én az Artisjus legfőbb döntéshozó testülete, a szerzőkből, zeneműkiadókból álló Küldöttgyűlés több olyan módosítást megszavazott, amelyek a jogdíj kiszámítását is befolyásolják. A

változások érintik például a TV-s, rádiós, a vendéglátó élő háttérzene jogdíjait, a gépzenei ráosztások összegét, arányait.

Az Artisjus hat háttérzeneszolgáltatóval áll szerződéses viszonyban, melyektől pontos elhangzási adatok érkeznek. A jelenlegi szabályozás szerint az általuk kiszolgált helyszínektől (üzletek, szálláshelyek, vendéglátás) érkező jogdíjakból legfeljebb akkora összeget lehet felosztani „egyedi felosztásban” (azaz a szolgáltatóktól érkező adatszolgáltatás alapján), ami a teljes gépzenei bevétel (tehát a jellemzően éttermekben, üzletekben hangszóróból szóló zenefelhasználásból származó bevétel) 5%-át nem haladja meg. A teljes fennmaradó rész pedig a „normál” gépzenei jogdíjalapot növelte, az a szerzők, jogosultak egy szélesebb köréhez jut el (ráosztással, tehát egyéb elhangzásai alapján).

A változás következtében 5% helyett 6 %-ra növekedik a fent leírt limitálás mértéke. A változtatásra azért volt szükség, mert folyamatosan bővül ez a piac, egyre több üzlet dolgozik háttérzeneszolgáltatóval, és ebből adódóan egyre többen is szolgáltatnak adatot az elhangzó zeneszámokról.

A rádió és TV jogdíjak felosztása terén is változások lépnek életbe.

Az eddigi szabály a műsorszolgáltató adott évi befizetéséhez kötötte a bekerülést a felosztásban szereplő csatornák közé (helyi műsorszolgáltató: évi 1 millió Ft fölött; országos műsorszolgáltató: évi 3 millió Ft fölött), de ez a szabályozás mára több szempontból is elavult: Az továbbra is egyértelmű, hogy a csatornák között priorizálni kell, mert egyre több az elérhető csatorna, miközben nincs korlátlan feldolgozási kapacitás. A priorizálás szempontja egyrészt a felosztandó jogdíj összege (gazdaságossági szempont), másrészt az, hogy a felosztásba az Egyesület által képviselt, kevesebb elhangzással bíró műfajok is megfelelő mintával kerüljenek be (sokszínűség szempont). A felosztási szabályzat új szövege pontosan meghatározza, hogy milyen priorizálási szabályok alapján kell a rádió- és TV-adókat kiválasztani. A fő szempont az előző évben befizetett jogdíj összege. Ezt figyelembe véve extra szorzókkal kerülnek be a kiemelt tartalmakat játszó csatornák (védett komolyzene, irodalom), míg az alacsony zenei tartalommal bíró csatornák csökkentő hatású szorzókkal lesznek „beszámítva”.

Az új szabályozás alapján legalább 20 rádió- és legalább 20 TV-csatornát kell feldolgozni minden évben, de a kapacitások függvényében ennél több csatorna is feldolgozható. Hogy a médiapiac változásait jól figyelembe lehessen venni, ezek konkrét listájáról évről évre fog dönteni a mindenkor Vezetőség.

A jogdíjak kiszámítása hallgatottsági adatok alapján

Ez a változás azokat a jogdíjakat érinti, ahol a befizetés egy nagy médiacégtől vagy egyéb szervezettől több rádiócsatornára érkezik (ilyen jelenleg az MTVA), de az adatszolgáltatás alapján nem lehet azon belül az egyes adókra eső jogdíjbefizetéseket elkülöníteni. A jelenlegi szabályozás az ilyen rádiócsatornákat egyenrangúként kezeli, mindegyikre a csoport teljes befizető szorzóját kalkulálja. (A televízióknál már nézettségi adatok alapján vannak számítva a jogdíjak, ezzel pontosabb felosztás biztosítható.)

Változás: ahol a beérkező adatszolgáltatás alapján nem lehet az egyes adókra eső jogdíjat elkülöníteni, ott megbízható külső forrásból (pl. az NMHH-től) érkező hallgatottsági adatok alapján lesznek differenciálva a jogdíjösszegek az egyes adók között. Ezzel párhuzamosan a rádiós elhangzások komolyzenei pontértéke emelkedik, hogy kompenzálja a fenti változás hatásait: míg a komolyzene kulturális értéke magas, a hallgatottsága relatíve alacsony – a komolyzenei szerzők komoly veszteséget szenvednének el a pontérték megemlése nélkül. (forrás: Artisjus /<https://dalszerzo.hu/2021/12/14/fontos-valtozasok-a-jogdij-felosztasaban-uj-szabalyok-2022-tol/>)

„Zenekar addig van, míg zenész van”

Ünnepi összegzés és jövőtervezés a Pannon Filharmonikusokkal

„Markánsan nőtt a távolság a fővárosi és a vidéki együttesek
lehetőségei között”

 Réfi Zsuzsanna

Tavaly decemberben a Kodály Központban és a Müpában rendezett koncerttel ünnepelte 210. születésnapját a Pannon Filharmonikusok, s ezeken az esteken a zenekar alapítójának, Lickl Györgynek egy ősbemutatója is elhangzott. A jubileum kapcsán idéztük fel a zenekar utóbbi évtizedeinek lényeges eseményeit. A folyamatosan felfelé ívelő spirálhoz hasonlító fejlődés okai mellett a jelenlegi és a jövőre is kiható gondokról, a következő időszak terveiről is beszélgettünk, valamint arról, milyenek voltak az elmúlt esztendő a zenekarban játszó, a dirigens vagy az igazgató szemszögéből, s milyennek látják a folytatást, mi minden kell ahhoz, hogy legyen majd 250. évforduló is. Varga-Deák Márta koncertmester, Bogányi Tibor vezető karmester és Horváth Zsolt igazgató idézte meg a Pannon Filharmonikusok újabb fejezetét.

■ Majd két évtizede áll igazgatóként az együttes élén. Hogyan összegezné ezt az időszakot?

Ez a húsz év szinte az együttes eddigi történetének egytizede, amely alatt jelentős ívet járt be a zenekar – **meséli Horváth Zsolt** –, s a következő lépcsőfokokhoz is szükséges, hogy átgondoljuk, mi is történt a társulat életében. Két évtized hosszú idő a muzsikuskok számára is, egy aktív életpálya fele. Azért is fontos a visszatekintés, mivel tavaly nyáron újabb, immár az ötödik ciklusra nyertem el az igazgatói posztot, s a pályázatomban a következő öt esztendő legfontosabb feladatait vázoltam fel. Ezeknek a tennivalóknak egy része pedig a múltunkban gyökerezik... Ha visszatekintünk 1984-ig, az volt az az esztendő, amikor kivált a színházi zenekarból a társulat és hangversenyzenekarrá alakult, megduplázott létszámmal, érkezett ugyanis ötven új, akkor friss diplomás művész. Húsz évvel később történt meg a PFZ megújulása, s ekkor azok, akik az 1984-es bővítéskor érkeztek, már a negyvenes éveik végén jártak. A 2000-es években ismét tucatnyi, magasan képzett, zeneakadémiai diplomával rendelkező muzsikussal jött Pécsre, velük indult el a zenekar 2003-tól jegyzett megújulása. A PFZ új jövőképe megfogalmazása az akkori fiatalokhoz, az én generációmhoz kötődik, és egy fiatal zeneigazgatónak, Hamar Zsoltnak is óriási érdemei vannak e téren. Nagyszerű volt ez az időszak, azért is, mert a korábbi tagok, a már érett muzsikuskok elfogadták a fiatalok újító szemléletét, törekvéseit. Katalizátorként hatott a jelenlétünk, de mostanra már mi is az ötvenes éveinket tapossuk. Ebből következik, hogy mi újítók majdnem egyszerre fogunk kilépni a társulattól. Ezért érdemes – és fontos is – elemezni a zenekar korösszetételét.

■ Mindez számos kérdést vet fel a jövőt illetően...

Így igaz, hiszen ez azt is jelenti, hogy a mi generációnk tölti be az összes vezető pozíciót, a szólamvezetőktől a szakmai vezetőkhöz. Az együttes korfájából a jövőben rengeteg feladat következik. Mára a Pannon Filharmonikusok nagyon erős szakmai és emberi kö-

zösszeggé vált, s ha ma ebbe a társulatba érkezik egy muzsikusz, akkor könnyen integráljuk, megvan hozzá már a tudásunk és a rutinunk is. De egy évtizede nem keresünk vezető pozícióba új tagot, mert azt mind a mi generációnk tölti be. Azt se felejtjük el, hogy mindig mozgásban kell maradni, a jövő és a fejlődés abban rejlik, ha a vezetők sok területen tudják stimulálni az együtttest, önmagukat, és így nem válik rutinná az életünk egyetlen eleme sem. Gondolkodni kell arról, hogy egy vezető muzsikust is olyan könnyen tudnánk-e integrálni, s hogyan tudjuk megteremteni az ifjak lehetőségét az előrelépésre. Épp ezért mindig olyan új művészeket keresünk, akikben benne rejlik a lehetőség, hogy később majd az első pozícióba lépjenek. Fontos foglalkozni a generációs kérdésekkel, ha vezetőként arra törekszem, hogy fenntartható legyen a fejlődés íve. Hiszen a Pannon Filharmonikusok története egy felfelé haladó spirál, nem mindig azonos ütemben, de állandóan fejlődik a zenekar, s ez az irány még soha nem tört meg. Úgy vélem, már ez önmagában elképesztő dolog, hiszen húsz év alatt sosem stagnált, soha nem esett vissza, mindig léptünk előre.

■ Ahogy a különböző kezdeményezéseiket figyeltem, az innovációban a muzsikuszok is partnerek.

Számos alkalommal kopogtatnak be a kollégák programötletekkel, például végig akarják járni a konzervatóriumokat, a zeneiskolákat. Természetesen támogatjuk ezeket az elképzeléseket, hiszen az utánpótlás-nevelés terén mutatkoznak olyan jelenségek, amelyekre reagálni kell, és ezt mindannyian látjuk. Zenekar addig van, míg zenész van... S az, hogy mindig megtaláljuk a megfelelő új tagot, már nem olyan magától értetődő, mint a nyolcvanas években.

Korábban a zenekari menedzsmenteknek nem kellett ezzel foglalkoznia, mert kellő számú, magasan képzett muzsikusból válogathattak. Ma ez nem így van. Egyre több próbajáték végződik sikertelenül.

Rádadásul a zenekarok egymás között elképesztő versenyt folytatnak. Sokkal több állást kínálnak, mint ahány magasan kvalifikált művész van, s így kialakult egy hatalmas bérverseny. Persze oda szerződnek a művészek, ahol a legkiszámíthatóbb egzisztenciális körülményeket találják. Sajnos hiába szólítunk meg sok fiatalat a nálunk folyó, magas színvonalú szakmai műhelymunkával, de ha azt nézik meg, mindezért mennyit tudunk fizetni, akkor már messze nem vagyunk annyira vonzóak. Persze a generációs kérdés nem napjaink problémája, de minden egyes nyugdíjazással egyre markánsabban merül fel.

■ Úgy látom, Ön szeretné a 250. születésnap alapjait is megteremteni.

Hosszútávú tervezést is folytatok, lényegesnek tartom, hogy ne csupán egy generáció története legyen a PFZ... Mindeközben azzal is számolnom kell, hogy nagyon sajátos helyzetet teremtett a pandémia. Eltűntek a szponzorációs és a jegybevételek, szerencsére azonban ezeket a veszteségeket a magyar állam pótolja. Többszörforrás érkezik, ami nagyszerű, de ezek az új összegek is a bérversenyt fűtik. Ami pedig azt eredményezi, hogy még nagyobb a küzdelem a muzsikuszokért. Sajnos ezekből a többszörforrásokból a PFZ a legszerényebben részesült,

miközben a támogatások komplex hatást váltanak ki, pozíció átrendeződéshez vezetnek a háttérben,

amelyet egyelőre még nem lát a publikum. A jelenlegi helyzetből megerősödve kerülnek ki egyes társulatok, mert a személyi állományuk gyarapításával évek, évtizedek fejlődési feltételeit teremtik meg. Nekünk pedig most került a fejünk fölé egy üvegplafon, amit nem lesz könnyű áttörni. A PFZ-nek jelenleg erős a személyi állománya, az aktív korúak erejük teljében vannak, az utánpótlás tehát nem napi gondot okoz, viszont az a probléma, hogy a béreink nem a zenekarunk súlyát, szerepét tükrözik. Miközben nem lehet kompenzálni a Budapest Pécs távolságot sem, s úgy látom, markánsan nőtt a távolság a fővárosi és a vidéki együttesek lehetőségei között. Ez új jelenség, hiszen az elmúlt évtizedek arra irányultak, hogy ez az olló szűküljön...

■ Mennyire lehet ezen a helyzeten kreativitással, innovációval segíteni?

Egy ponton túl már hiába próbálkozik bármilyen újítással az ember, a különbség nem áthidalható. De igyekszem mindig mindennek a színét és a fonákját is nézni. Hiszen az elmúlt húsz év során sokszor eljutottunk a zenekarral a plafonig, amikor már azt mondták, ez már nem vihető tovább, azonban az egyedi, kreatív megoldások segítettek, és mégis sikerült továbblépnünk. Megszoktuk, hogy időről időre új hívószavakra van szükség, mind a zenészek, mind a közönség és a bennünk gondolkodók, a szponzorok, fiatal muzsikuszok körében. Újabb és újabb felületeket kell találni. Már a negyedik polgármesterrel és az ötödik közgyűléssel dolgozunk együtt. A Kodály Központot, ahol bérlők vagyunk, már az ötödik menedzsment igazgatja, s az állandóságot az együttesünk képviseli. De újra és újra megmutatjuk, bebizonyítjuk, hogy miért érdemes a mi művészeti műhelyünk a kiemelt figyelemre. Hiszen ahogy már húsz esztendeje rendszeresen elmondjuk, a Pannon Filharmonikusok nem a helyi, városi igények kielégítésére ref-

lektáló együttes, hanem országos nagyzenekar, s ebben a szerepkörben másfajta támogatást és jelenlétet igényel. Emellett mindig proaktívak vagyunk, kompromisszummentes minőségre törekedve dolgozunk együtt a különböző partnerekkel. Minden téren minőségorientáltak vagyunk, legyen szó új tagokról, karmesterekről.

■ *A dirigenseket említi. Az év elején járt le a hároméves vezető karmesteri megbízatása Varga Gilbertnek, aki a hírek szerint távozik is az együttestől. Miért döntött így?*

Rengeteget köszönhetünk neki, nagyon tartalmas periódust töltött az együttesel, és segítségével a zenekar újabb szintet lépett, így ő is a PFZ történetének jelentős szereplőjévé vált. Olyan együttesépítő munkát végzett el, amelyre kevesen képesek. Emellett alapvetően gondolta újra a közönséggel való kapcsolatot, miatta kidobtuk a korábbi rutint, s vezettünk be új módszereket. Ő érte el, hogy minden alkalommal, amikor a hangversenyterem üres, ott próbáljon az együttes, és ez segített abban az érzékeny hangzásépítési folyamatban, ami Gilbert művészetének középpontjában áll. Neki köszönhetően fantasztikusan széles dinamikai skálát képes végigjátszani az együttes. Varga Gilbert vezető dirigensként befejezte a munkáját, de vendégkarmesterként még rendre vissza fog térni hozzánk. De el kell mondanom azt is, hogy némileg csalódottan és sajnálattal távozik Magyarországról. Ugyanis nagyon tudatos programmal érkezett hozzánk, a szakmai terét végig is vittük. A jövőben legalább ugyanilyen komoly programot szeretett volna, ehhez azonban nem állnak rendelkezésre a megfelelő körülmények. Varga Gilbert pontosan látta azt is, hogy a jövő érdekében mely területek szorulnának invesztálásra. Ezek közé tartozik a Kodály Központ. Tíz éve dolgozunk ott, de az együttes kiteljesedésében nem segít, hogy a házban csupán bérlők vagyunk. Ahogy a pályázatomban sorolom a megoldandó problémákat, hogy megmaradjon a spirál: az egyik a bérprobléma, a másik az utánpótlás kérdése, s ott a Kodály Központ ügye is. Bejelentettük ugyanis már minden fórumon abbéli szándékunkat, hogy szeretnénk átvenni az intézmény szakmai üzemeltetését. Miközben mindenki támogat, de mire majd ez valóban megtörténik, évek telnek el. Varga Gilbert az ilyen ügyekben fáradt el, mert mindezt az időt elvesztegetettnek érzi...

■ *Továbbra is a két vezető karmesteres modellel folytatják?*

Igen, keressük az utódot, szerencsére nem vagyunk lépéskényszerben. De más szempontból is határvonalhoz értünk, hiszen ebben a szezonban végre a Musikverein-ben tartott sorozatunk is elindult. Úgy vélem, belaktuk a területeinket, újakat kell megnyitni, s élettel megtölteni... A Musikverein a világ egyik legfontosabb

találkozási pontja, s nagy öröm, hogy abban a hatvan éve telt házzal futó sorozatban helyet kapott a PFZ, egyelőre három éven keresztül. Már 19 esztendeje kétlaki életet élünk, hiszen Budapesten ugyancsak van sorozatunk, így most lett egy harmadik, bécsi lábunk is. Ez segít abban, hogy fenntartsuk továbbra is az inspirációt, ami ahhoz kell, hogy elérjük a kitűzött céljainkat, s a Musikverein-ben adott sorozatunk fontos építőelemévé válik a zenekar történetének. Érdekes visszacsatolás is ez, hiszen a Bécsből érkezett zeneszerző-karnagy, Johann Georg Lickl meghatározó hatással volt egy magyar kisváros zenei életére, és most az általa alapított együttes megmutatja a császárvárosban, mennyire teljesült Lickl álma...

„Minden este újult erővel megyünk neki a hegynek”

Másfél évtized alatt sokat változott az együttes játékmódja, az utóbbi években sokkal pontosabban jelenítik meg a különböző stílusokat, az egyes korszakok zenéi árnyaltabban hangzanak fel, s még határozottabb elképzeléseik lettek a hangzásideálokról, a megfelelő hanghosszúságokról, a dinamikai rendszerekről. A vonóshangzás is jelentősen kifejezőbbé, dúsabbá vált – véli **Varga-Deák Márta**, a Pannon Filharmonikusok

koncertmestere, aki tizenöt esztendeje vesz részt az együttes munkájában. Annak idején azért esett az együttes próbajátékára a választása, mert londoni éve alatt, ahol Pauk György növendékeként diplomázott, hamar felmérte, milyen zenekari munka az, amelyben biztosan nem szeretne részt venni. Próbaévesként dolgozhatott ugyanis a Royal Philharmonikusokkal is, s rájött, az egy próba – egy előadás hideg professzionizmusához, a folyamatos, gyakran kiegészítéshez vezető taposómalomhoz nincsen kedve. Izgalmas szakmai műhelymunkára vágyott, s koncertmesterként szeretett volna muzsikálni, így amikor testvére, aki akkor már fél esztendeje a Pannonban hegedült, felhívta a figyelmét a pécsi meghallgatásra, szívesen jelentkezett. Bár korábban nem ismerte az együttest, a próbajáték estéjén meghallgatott koncert után örömmel csatlakozott a társulathoz. Néhány év alatt pedig az is eldőlt, itt képzeli el a folytatást.

„A fejlődést tekintve nagyon sokat számít az is, hogy milyen tagokkal bővül az együttes, és sikerült olyan kollégákra találnunk, akik kellő érzékenységgel képesek voltak a zenekar hangideáljához alkalmazkodni. Szintén jelentős hatást gyakorolt a hangzásra, hogy tíz éve Bogányi Tibor személyében egy csellóművész áll az együttes élén, s hogy három esztendőt töltött velünk Varga Gilbert, aki hegedűművész, így mindketten különös figyelmet fordítottak a vonósokra. Bogányi Tiborral még hangsúlyosabbá váltak a nagy romantikus kompozíciók, Varga Gilbert pedig kivételes módon fejlesztette a dinamikai skálát, olyan árnyalatok, különbségek jelentek meg az együttesünk játékában, amelyekre korábban nem volt példa. Nem beszélve a ritmikai precíz-ségéről, amihez megfelelő partnerekre talált a szólamvezetőkben is. A kollégák ugyancsak mertek és mernek változtatni a játékuken, alkalmazkodni olyan új irányokhoz, mint például a barokk darabok, a francia művek megjelenése. Mindennek köszönhetően egyedülálló hangzásra lett képes a zenekar.”

Varga-Deák Márta elmeséli azt is, nagyon befogadó, kedves társulatot ismert meg, hamar megszerette a várost is, ahol most már családjával, gyermekeivel él. Testvére ma a második hegedű szólamvezetője, de másik hegedűs húga is csatlakozott a zenekarhoz, ő a helyettes koncertmester.

„Azt tapasztalom, hogy sokak számára vált vonzóvá a nálunk folyó munka, számos kisegítőnk jön el például később a próbajátékokra is. Az együttes ugyanis nagy figyelmet fordít az új tagokra, mentorprogramot alakítottunk ki. Úgy vélem, a fejlődésben emellett az is szerepet játszik, hogy van lehetőség a muzsikások ötleteinek megvalósítására, s mindenki lelkesen vesz részt a közönségnevelésben, a különböző rendhagyó programokban is. Sokat tanultam a kollégáktól az eltelt másfél évtized során, jelentősen hatottak rám. A közönség szeretetét is folyton érezzük, nem csak a telt ház kon-

certekből. Megismernek sok helyen, s azonnal úgy beszélgetnek az emberrel, mintha régi ismerős lenne. A korábbi koncertmester, Gyermánné Vass Ágnes, akivel néhány évig együtt is dolgozhattam, ma is a város ikonikus alakja. Ezek a visszajelzések is fontosak, hiszen azt érezzük, megbecsülnek bennünket a városban. Természetesen állandóan dolgozunk a továbblépésért is, mert a zenekarban még hatalmas potenciál rejlik. A kollégáim, ahogy jómagam is, minden koncerten újult erővel mennek neki újra és újra a hegynek, minden este jobb és jobb muzsikálásra törekedve. Varga Gilbert mondta többször, hogy az együttesünk fantasztikusan tud játszani, az előadásokon világszínvonalú pillanatok születnek. Kérdés, hogy hány ilyen akad egy hangversenyen, s hogyan növelhetjük ezeknek a számát...”

„Ez az együttes az életét és vérét adja az összes hangversenyen”

„Egy nem várt, gyönyörű házasság született a pécsi zenekarral, hiszen már több mint egy évtizede dolgozom velük – meséli **Bogányi Tibor** vezető karmester – Előttük már néhány finn együttest is irányíthattam, de azok csak négy-hat éves kalandok voltak. Eleinte azt gondoltam, hogy Pécssett is ennyi időt töltök majd, és megyek tovább, azonban az első ciklusomat követően újraválasztottak, s én is azon kaptam magam, hogy szívesen maradok, mert amikor egy normális zenekari kapcsolatnak vége szokott lenni, mi akkor kezdtünk belejönni a közös munkába. Engem is meglepett, hogy ennyi év után is tudok újítani, s az együttes ugyancsak időről időre meg tud lépni. Elkezdtük megismerni és nem megenni egymást. Már tudják, mit akarok, s én is, hogy mire számíthatok, színvonal terén pedig nagyon hamar elértük azt, amire egy karmester vágyik. Nem is kell magyaráznom a próbákban, a kezem alapján mindent el tudnak játszani, s ennél többet nem is kívánhat a karmester. Akadnak jelentős mérföldkövek az együttesrel folytatott munkában, ezek közé tartozik, amikor öt évvel ezelőtt rátaláltunk Brucknerre, s ez ismét egy új kapcsolatot eredményezett. Azóta minden évre jut egy szimfónia, már csak a IX. van hátra, s ezek a művek jelentősen hatottak a zenekar hangzására is.

A kezdetektől elmondhatom, hogy a Pannon Filharmonikusoknak nagyon jó a munkamorálja, mindig szépen, fegyelmezetten, a maximumot nyújtva játszik az együttes. Sosem muzsikálnak rutinból, az életüket és vérüket adják az összes hangversenyen.

Ezért nem lépek tovább egyelőre, hiszen minden, a kommunikáció, a kapcsolat kiválóan működik, fantasztikusan értjük egymást, s közben egy hihetetlen, a zenéből kiinduló fejlődés is megfigyelhető a társulatnál.

A szerződéseim ennyi év után idén nyárig szól, de valahogy a levegőben van, hogy ezt az együttműködést

nem most fogjuk abbahagyni, amikor ennyire beérett a kapcsolatunk.

Ha visszatekintek, azt kell mondjam, hogy ez alatt a tíz év alatt homogénebb lett a hangzás, s kialakult egy nagyon magas fokú profizmus, amely bármely felvétele, bármely dirigenssel megfigyelhető. Nagyon virtuózik emellett, s egy bizonyos nívót minden este elérnek. Sok nevelői munkám van ebben a fejlődésben, mindig a zenémmel és az energiámmal fejlesztettem az együttest. Különleges a kapcsolatunk, amelynek még nem látszik a vége.

Egyetlen téren nem sikerült csak a fejlődés, még mindig méltatlanok a muzsikások teljesítményéhez mérve a bérek, miközben mindenki az egész életét ennek a hivatásnak szenteli...

Az együttesépítés szempontjából is nagyon fontosnak tartom, hogy elindultak a Musikverein-ben tartott koncertek, az első, az október végi olyan sikert aratott, hogy felkérték utána az Újévi hangversenyre is, egy nappal a Wiener Philharmoniker koncertje után. Nemzet mondunk rá, hiszen ütközött volna a pécsi újévi koncerttel, de nagyon megtisztelő volt, s megmutatta,

hogy milyen tetszést váltott ki az előadásunk. Azért is jó, hogy az Aranyteremben szerepelünk, mert a jobbakkal játszva tudunk fejlődni, és még jobbakká válni. A Musikverein-ben játszani óriási élmény az együttesnek, mert minden álmyszerűen szól. Nagyon domináns a vonós szólam, erősen szól a basszus is, nekem éppen ez a hangzás az ideálom, s miután a Kodály Központtól eltérő ez a hatás, így biztosan fejleszti a zenekart.

Varga Gilbert három esztendeje is rányomta a bélyegét az együttes hangjára, nagyon pozitívan, hiszen olyan halk, finom játékot soha nem hallottam még az együttestől, mint amit vele produkáltak, s ez megmarad. Sajnálom, hogy távozik, hiányolni fogom az ultra igényességű munkáját, ami engem is segített, s az eltelt időszakban kiváló partnerségben dolgoztunk, annak ellenére, hogy dirigensi szempontból a két végletet képviseljük.

Ebből a tíz évből fontos említeni azt is, hogy sok előrelépésünk volt a repertoár terén, a nagyromantikus kompozíciók közül sok mindent végigjátszottunk. Két irányba szeretnénk haladni a következő időszakban, a nagy és a kicsi formátumok felé. Nagyon szeretnénk, bár a volumene miatt egyelőre utópisztikusnak tűnik, ha rendszeresen lenne alkalmunk az operajátszásra is. Azért is érdekelt ez az irány, hiszen félig-meddig operakarmester vagyok. A Kodály Központ kiváló mindehhez, hiszen mutattunk már be Wagner-operát, nagy sikerrel. Emellett a kis formátumú művek terén ugyancsak szeretnénk előrelépni, többet játszani kamarazenekari darabokat. Előadtuk például Richard Strauss Az úrhatnám polgár című művét, s ennek a kompozíciónak is mutatkozott a hatása, hiszen jól tesz az együttesnek, ha az ilyen darabokban mindenki szinte szólista szerepben lép pódiumra.

Nemcsak befejezni volna jó az utolsó darabbal a Bruckner-sorozatot, hanem akár újrakezdeni is. Hiszen a művei most reneszánszukat élik, s a világ is megért a darabok általi csodálatos belső, spirituális utazásra, s a zenekarra gyakorolt hatása is nagyon értékes.

Érdekes egyébként más zenekarok tükrében is értékelni a Pannon Filharmonikusokat. 2018 óta ismét vezetnek egy finn zenekart is, a Pori Sinfoniettát. Bár az kisebb együttes, akad a repertoárokon néhány egyező darab, amelyeket nagyon élvezetes mindkét zenekarral vezényelni. Nagyon jók ott is a körülmények, de velük mégsem lehet hétről hétre megváltani úgy a világot, mint a Pannonnal. A magyar zenekarnál minden egyes este szívvel-lélekkel játszanak, nincs olyan koncert, hogy ne a maximumra törekednének, s úgy vélem, ez a hozzáállás a PFZ védjegyévé vált. Büszke vagyok arra, hogy ezzel az együttesel dolgozhatom már tíz éve, ami a mai világban jelentős idő, nagy távot tettünk meg ezalatt együtt, s ez a zenekar és az én életemben is kitörölhetetlen nyomot hagy.” ■

„Az alapítványi működés legapróbb szabályozóit is kidolgoztuk”

Pröhle Gergely egyedi arculatról, átláthatóságról, koncertlátogatásról

 Réfi Zsuzsanna

Tavaly az Út a Zenéhez Alapítvány lett a Danubia Zenekar fenntartója, amelynek elnöki posztját Pröhle Gergely tölti be. A korábbi diplomatával, a Habsburg Ottó Alapítvány igazgatójával arról beszélgettünk, miért vállalta el a vezetését, milyen feladatot lát el a nemrég született szervezet, és miért mondott nemet két másik zenekarnak, amely arra kérte, vásárolja meg őket is...

■ Régi kapcsolat fűzi az óbudaiakhoz, korábban a felügyelő bizottságnak is a tagja volt, gondolom, jól ismeri az együttest.

Így igaz, még akkor kerültem közelebbi kapcsolatba a Danubia Zenekarral, amikor Héja Domonkos volt a vezetőjük. Talán nem meglepő, hogy családi háttérrel miatta az én kapcsolatomban a zenei világgal nem újkeletű, számomra mindig természetes volt, hogy a zene szerves része az életemnek. Így, ha olyan komoly kérés, felkérés ért utol, ami a zenéhez kapcsolódott, örömmel mondtam rá igent. Felügyelő bizottsági tagként korábban már figyelemmel kísérhettem a zenekar sorsát, s nagyon

örültem, hogy Óbuda önkormányzata Bús Balázs polgármestersége idején erőn felül foglalkozott az együttessel. Most, az alapítvány vezetését is szívesen vállaltam, hiszen nemcsak a színvonal nőtt az elmúlt években, hanem egyre inkább világossá vált a zenekar profilja, amelyet az alapítványunk neve is sugall: Út a Zenéhez. A pedagógiai szándék kezdetektől fontos a Danubia életében, ami számomra személyesen is lényeges, mert láttam, hogy édesanyám, aki a II. kerületben volt csellótanár, egészen haláláig mindent elkövetve igyekezett a sérült és hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozni, ugyanis szent meggyőződése volt, hogy a muzsikának önmagán túlmutató jelentősége van. De édesapámat is a mai napig rendszeresen felhívják a növendékei, vele ráadásul gyerekkoromban sokszor zötyögtem a Filharmónia kisbuszában, amikor a fúvósötösével ifjúsági ismeretterjesztő koncertekre igyekeztünk szerte az országban. Számos szimfonikus zenekar van ma Magyarországon, lényeges hát, hogy egy társulatnak egyedi arculata legyen, és a Danubiáról ez elmondható, hiszen egyedülálló, különleges programsorozataikkal igyekeznek közel vinni a zenét a fiatal generációhoz, s közülük is a nehezebb sorsúakhoz.

■ Már mindezt az alapítvány fenntartásában teszi... Hiszen megvásárolták az óbudai önkormányzattól.

Most legalább lehetőségem van arra, hogy ezen a fórumon eloszlassak egy félreértést. A HVG hasábjain jelent meg korábban egy írás azzal a címmel, hogy

„Pröhle Gergely alapítványáé lett az ország egyik vezető szimfonikus zenekara”. A hatás nem maradt el, két együttestől is felhívtak azzal a kérdéssel, esetleg megvásárolnám-e őket is. S bár frappáns a cím, így nem igaz.

Ahhoz, hogy a Danubia Zenekar megfelelő fenntartói struktúrában működjék, szükség volt egy alapítvány létrehozására, miután jelentősen megváltozott a kapcsolat az önkormányzattal. Ez nem az enyém, csupán az elnöke vagyok, de az is biztosítja, hogy egyedül ne döntsek semmiről, hogy a kuratóriumnak Eckhardt Gábor zongoraművész, az együttes programjainak rendszeres fellépője, kommentátora, valamint a zenekar koncertmestere, Mező Péter szintén a tagja. Megtiszteltetés és öröm, hogy velük és persze Hámori Mátéval rendszeresen beszélgethetünk. Az együttes büdzsáját jórészt az állami támogatás teszi ki, de nem adtuk fel a reményt – mivel ilyen fontos társadalmi célokat is ellát az együttes –, hogy jelentősebb szponzori hozzájárulások is érkezzenek. A Danubia Zenekar a közönségnevelés terén fontos feladatot lát el, hiszen Hámori Máté kiválóan beszél a zenéről, akárcsak Eckhardt Gábor, alapos tudással és kellő humorral képes a komolyzene iránt felkelteni a fiatalok figyelmét. Mivel diplomataként a világban számos zenekar működésébe nyertem betekintést, és muzsikás rokonaim véleményét is mindig hallom, így talán elég pontosan látom, milyen arányban szabad a fenntartónak jelen lennie az együttes életében. Erre fogok törekedni a jövőben magam is. Visszatérve a megvásárlásra, az önkormányzattól valóban meg kellett

váltani a kft-t, a próbahellyel együtt, amit meg is tettünk – mindezt a kulturális kormányzat támogatásával.

■ *Van már az alapítványnak irodája?*

Nincs, de erre nincs is valójában szükség, hiszen a zenekar irodáját használhatjuk. Én eddigi hasonló alapítványi tapasztalataim alapján nagyon odafigyelek arra, hogy minden transzparens módon működjék, jogilag tisztán és világosan. Ugyanígy fontos az is, hogy a társulat is pontosan tudja, mi történik. Az alapítványi működés legapróbb szabályozóit is kidolgoztuk, így gyorsan sikerült konszolidálni a zenekar helyzetét, s nyugodt háttérrel folytatódhat a zenei munka. Azt látom, a Danubia az utóbbi években igazi közösséggé érett, s a publikum és a szakma is egyre jobban értékeli a munkájukat. Amikor például a pandémia miatt mindenki leállt, a Danubia tudott a leggyorsabban és a leghatékonyabban betörni az online térbe, ezzel is jelentős lépést tett előre.

■ *Minden koncertjüket meghallgatja?*

Igyekszem jelen lenni, amikor csak tudok, de én egyébként is rendszeresen járok hangversenyekre, nem kötelességtudatból, hanem mert szeretem a zenét. ■

Kerülő utakon a Közös hangig

A Danubia Zenekar újdonságai – átalakult szervezet, változatos, egyedi programsorozatok

 Réfi Zsuzsanna

Telt házas nagykoncertekkel zárta az elmúlt évet a Danubia Zenekar, és számos különleges hangversenyt terveznek a következő időszakban. Emellett akadnak változások is az együttes életében, hiszen most már nem az óbudai önkormányzat, hanem az Út a Zenéhez Alapítvány a fenntartójuk, a honlapjuk is ezen a néven érhető el, a közszolgáltatási szerződés pedig ettől az esztendőttől Pilisszentivánhoz köti őket. Az átalakulás okairól, a zenekar olyan különleges programjairól, mint az ÉNekÚt vagy a Közös hang, valamint a további tervekről Hámori Máté művészeti vezető és Ács Péter ügyvezető mesélt.

■ *Tavaly megváltak korábbi fenntartójuktól, az óbudai önkormányzattól. Miért döntöttek így, s mennyiben változik a jövőben kapcsolatuk a kerülettel?*

Hámori Máté: Sajnos az elmúlt esztendőben az óbudai önkormányzat már egyáltalán nem tudta támogatni az együttest, közben pedig teljes fenntartói kontrollt gyakorolt az együttes fölött, így ez az állapot a tovább-

biakban már nem volt vállalható. Függetlenebb helyzetet akartunk teremteni magunknak, és mivel szükség is van egy fenntartóra, ezért született meg az Út a Zenéhez Alapítvány, amelynek Pröhle Gergely az elnöke. De ez nem jelenti azt, hogy teljesen megváltunk volna Óbudától, és ezt a kapcsolatot ők sem szeretnék felszámolni. Az adás-vétel keretein belül, amellyel az alapítvány átvette az Óbudai Danubia Nonprofit Kft.-t, kötöttünk

egy kulturális együttműködési szerződést is, amely alapján gyakorta szerepelünk majd továbbra is a kerületben. Erős a beágyazódottságunk, sokéves kapcsolat fűzi a zenekart számos óbudai iskolához, idősotthonhoz, állandó fellépői vagyunk például az Óbudai Nyár sorozatának, így a jövőben is muzsikálunk majd rendszeresen a korábbi helyszíneinken.

I *Mi lesz az Óbuda névvel?*

H.M.: Egyelőre nem változtatunk rajta, bár az utóbbi időszakban egyre inkább Danubia Zenekarként hivatkozunk az együttesre.

I *A közszolgáltatási szerződésük ettől az évtől Pilis-szentivánhoz köti az együttest. Miért erre az önkormányzatra esett a választásuk?*

Ács Péter: Mert velük tudtunk a leggyorsabban megállapodni, s az előadó-művészeti törvény alapján ahhoz, hogy megkaphassuk erre az esztendőre is az állami támogatásokat, szükség van élő közszolgáltatási szerződésre egy önkormányzattal. Mivel az önkormányzatok egyébként sem kapkodnak azért, hogy kulturális programokért fizethessenek, így a lényeg az volt, hogy mielőbb megszülessen egy ilyen szerződés. Az együttműködés keretében koncerteket adunk a településen, amely koncertekért közszolgáltatási díjat kapunk az önkormányzattól. Természetesen ez nem mérhető a korábbi óbudai támogatáshoz, ahol volt olyan esztendő, hogy az

önkormányzat 140 millió forinttal támogatta az együttest... Az sem kizárt persze, hogy ahogy más zenekarok, mi is kötünk majd még más önkormányzatokkal ilyen megállapodást.

H.M: Véleményem szerint

az előadó-művészeti törvény azzal, hogy a közszolgáltatási szerződést megköveteli, némileg elavult,

hiszen a megyeszékhelyek is épphogy támogatni tudják az együtteseiket, de facto az összes zenekar elsősorban állami támogatásokból él. Érdemes lenne a törvényt is a valódi állapotokhoz szabni, amelyek szerint a társulatok működnek... De mindez, az alapítványi fenntartás, az új közszolgáltatási szerződés adminisztratív történet csupán, a zenekarnál a szakmai munka változatlanul folyik.

I *Izgalmas évvárásuk volt...*

H.M: Igen, nagyon sűrű időszak volt, hiszen december 21-én a Zeneakadémián adtunk telt házas hangversenyt, 23-án a Budapest Kongresszusi Központban, 27-én pedig az Erkel Színházban. Azt látjuk, hogy a közönségünk végre visszatér, s ennek nagyon örülünk. Jelentős erőfeszítéseket is tettünk ezért augusztustól kezdődően.

Á.P.: Azt tapasztaltuk ugyanis, hogy sokan szeretnének ugyan, de nem mernek visszatérni a koncerttermekbe. Ezért is öröm, hogy a pandémia alatt elkészült az online koncerttermünk, s a fejlesztéseknek köszönhetően az összes bérletes hangversenyünket tudjuk streamelni, akadnak most már jócskán előfizetőink, s rengeteg regisztrálónk is van. Így sokakat elérünk, akik nem szívesen jönnek el, de online örömmel vesznek részt a hangversenyeinken. Ebben az esztendőben teszteljük az ÉNekÚT elnevezésű zeneoktatási platformunkat is, amely az iskolai zeneoktatásban segíti minőségi tartalmakkal a pedagógusokat és a gyerekeket.

H.M: A főbb célkitűzésünk erre a szezonra az volt, hogy az online jelenlét megerősítése mellett csábítsuk vissza az élő koncertek közönségét, s ezért nagy irodai háttér munkát végeztünk. Azt tapasztaljuk, hogy a bérleteseink is visszatérőben, mellettük új publikum is megjelent, amely a korábbi különleges koncertjeink kapcsán figyelt fel a társulatra. Elindítottuk a hűségprogramunkat is, hogy szorosabb kapcsolatot építsünk azokkal, akik valamilyen módon kötődnek a zenekarhoz. Karácsonyi csomagot készítettünk például nekik, amelybe a tavalyi év végén megjelent CD-nk is belekerült. Ezen a lemezen klasszikus magyar karácsonyi énekek Ott Rezső által készített feldolgozásai hangzanak fel a Nemzeti Énekkar és az együttesünk közreműködésével, jól is fogyott az ünnepek alatt. Próbálunk az élet minél több területén jelen lenni, s mi vagyunk a második legnagyobb online követői bázissal rendelkező magyar szimfonikus zenekar. Nemcsak sokan vannak, hanem

nagyon aktívak is a követőink. A kapcsolattartást szolgálják a hírlevelek és a honlapunkon, az utazenehez.hu oldalon található tartalmak is. A támogatóink száma is egyre nő, akadnak egyszeri és rendszeres adományok. Úgy látjuk, hogy a pandémia ellenére sikerült a közönségünk elköteleződését egyre mélyíteni. A sok munka szép eredményeket hozott, de vár még ránk sok tennivaló, ha az év végi telt házakat újra és újra produkálni szeretnénk. Nem panaszkodhatunk tehát, s bár a Danubiánál kiváló most a gárda, azért a zenekari utánpótlás kérdéséről is előbb-utóbb beszélni kell...

I Milyen hangversenyeket emelnének ki a következő időszakból?

Á.P.: Fontosak az iskolai koncertjeink, tavaly novemberben egy teljes hetet iskolákban töltöttünk, 11 hangversenyt adtunk, bízunk benne, hogy erre a következő hónapokban is lesz lehetőség.

H.M.: A Zeneakadémián január 30-án különleges műsorral várjuk a közönséget. Bach A fúga művészet címmű alkotását gondolta újra három magyar zeneszerző: Tornyai Péter, Horváth Balázs és Balogh Máté. Az előadást egy ausztrál karmester, Benjamin Bayl dirigálja. Februárban elindul a zeneszerző-portrék sorozat is a BMC-ben, a három koncert Bartók Béla különlegesebb hangszerösszeállítású műveit vonultatja fel, az estek házigazdája Eckhardt Gábor. Nagy öröm, hogy most már ezeket az előadásokat is duplázni kell, mert mindegyik telt ház. Emellett nagyon fontosnak tartjuk, hogy tavaly ősszel felhangozhatott – a Máltai Szimfóniával együttműködve – a Közös hang című projektünk első koncertje. Az ország legnehezebb sorsú településein élő, zenét tanuló gyerekekhez látogattunk el rendszeresen az utóbbi évben, foglalkoztunk velük, s a legtehetségesebbeket, legszorgalmasabbakat meghívtuk a novemberi, zeneakadémiai koncertünkre. Ott Rezső komponált egy olyan öt perces darabot, amelyben az ő dallamaik is megszólalnak. A gyerekek egy nappal a hangverseny előtt érkeztek Budapestre, együtt ettünk, ittunk, próbáltunk, s aztán velünk együtt pódiumra léphettek, ami hatalmas élményt jelentett mindannyiunknak. A következő ilyen fellépés februárban lesz, s az a cél, hogy ez több éves program legyen, ami motivációt jelent a gyerekeknek, hogy érdemes erőfeszítéseket tenni, kitartani a hangszer tanulása során, mert ezáltal számos lehetőség megnyílik előttük. A zene ugyanis sokkal komolyabb integráló erő, mint gondolnánk! ■

Próbajátékok – második forduló

A Zeneakadémia számokban mérhető sikerei és a zenekarok, mint munkaerőpiac rossz tapasztalatai között valóban akkora a szakadék, mint azt novemberben több zenekarvezető állította? Többek között erre is kerestük a választ.

 Kiss Eszter Veronika

Nagy port vert fel előző számunk tudósítása a Bach 2 Future zenekari kerekasztal-beszélgetéséről, amelyben elhangzott: „az alap- és középfokú zeneoktatás minőségének hosszú ideje tartó, egyre gyorsabb ütemben történő romlása mára már a próbajátékok színvonalán is egyértelműen látszik, [...] a Zeneakadémián frissen végzett hangszeresek ugyanis hosszú évek óta egyre inkább képtelenek megugrani a próbajátékok követelményeit.” Lapunk igyekezett széleskörben tájékozódni, és megkereste a Zeneakadémiát is.

Ezzel párhuzamosan sorozatot is indítunk, amely az alap- és középfokú zeneoktatás problémáit, nehézségeit és lehetőségeit mutatja be a fontos bázisintézmények és az olyan innovatív műhelyek, kezdeményezések ismertetésével, amelyek segíthetik az eredményes oktatást és a jövő elvárásaihoz való igazodást.

Dr. Vigh Andrea, a Zeneakadémia rektora:

„Tények bizonyítják a zeneakadémiai képzés sikerességét, hiszen, ha csak az elmúlt két évben végzett és jelenlegi növendégeinket tekintjük is, mintegy kilencvenen nyertek felvételt neves hazai és külföldi zenekarokba egyaránt.”

■ A Bach 2 Future zenekari kerekasztal beszélgetésén elég borús képet festettek a felsőfokú zenei képzésről, a próbajátékok tapasztalata alapján. Ön hogy látja ezt a kérdést?

A Zeneakadémia működésének megítéléséhez a nemzetközi környezetet nézzük, hiszen csúcsintézmény vagyunk. Véleményt formálni csak akkor lehet bármilyen kérdésben, ha az ember előzőleg jártasságot szerez. Tények bizonyítják a zeneakadémiai képzés sikerességét, hiszen, ha csak az elmúlt két évben végzett és jelenlegi növendégeinket tekintjük is, mintegy kilencvenen nyertek felvételt neves hazai és külföldi zenekarokba egyaránt. De említhetném versenygyőzelmeinket nemzetközi szinten, vagy azokat a fiatalokat, akik itt tanulnak, viszik a jóhírünket, és bekerülnek különböző európai, több lábon álló, több országot érintő nagy zenei projektekbe, az ECMA-tól kezdve a Kodály-módszeren át rengeteg nemzetközi együttműködési megállapodásunk van. Ezeket a sikereket a honi környezet is észreveszi, sajnálatos, ha vannak, akik felületesen szemlélődnek vagy nem tájékozódnak. Egy konstruktív bírálat jól jöhet, de itt nem ezzel találkoztunk, itt egyesek bizonyos

ismeretek hiányában nyilvánítottak véleményt, amely nem fedi a valóságot.

■ Megújult a Zeneakadémia tanári kara is.

Igen, de ez nem most kezdődött. Ez évek hosszú sorának folyamata. Az oktatás soha nem pillanatnyi állapot, mint amit egy kulturális esemény, egy koncert, egy csillagszóró el tud érni. Az oktatás úgy működik, hogy amit most vetünk, azt majd 5-10 év múlva aratjuk. Most jutottunk el odáig, hogy a zenekari munkában is aratni kezdtünk, azt a befektetett energiát, munkát, azokat a jó gyakorlatokat, amelyeket régóta végzünk, most tudjuk jól odatenni a kulturális koncertélet terepére. Évek óta van sorozata a Zeneakadémia Szimfonikus Zenekarának a Nagyteremben, elnyertük a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet, amire nagyon büszkék vagyunk, és végtelenül hálásak mind a fenntartónak, mind a kuratóriumnak, hogy e szervezetek nem maradtak a felületes szemlélődés szintjén, hanem a lényegre látták meg. Úgy gondolom, maximálisan megszolgáltuk és megsegítettük ezt a címet, és koncertjeink színvonala most már esetenként sok professzionális együttest felülmúl. Természetesen ez egy állandóan változó összetételű, hallgatói együttes, nem egészen úgy működik, mint egy stabil zenekar, amelynek tagjai évek hosszú munkája alatt érelik ki azt a közös tudást, ami egy jó együttes sajátja.

Mindent elkövetünk, hogy fiataljainkat felkészítsük, és nemcsak iskolán belül, hanem a valós zenekari életre is.

Együttműködési megállapodásunk van nagy múltú zenekarokkal, például a Nemzeti Filharmonikus Zenekarral, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarával vagy a Liszt Ferenc Kamarazenekarral, és szinte minden növendékünk vállal együttműködést, kíséretet valamelyik fővárosi zenekarban. Nincs hiány zenekari munkában, fiataljaink felkészülten tudnak pályára állni, és olyan nagy karmestereket nyerünk meg hallgatói zenekarunk élére, mint Takács-Nagy Gábor, Kovács János, Kobajasi Kenicsiró vagy Medveczky Ádám és még sorolhatnám, tényleg a magyar zenei élet legjava. Az, hogy fiatal tehetségeink hova céloznak, hova jelentkeznék próbajátékra, függ az adott együttes minőségétől is. Az egyetemi képzésre érkezők közül természetesen nem lesz mindenből szólista, Kelemen Barnabások és Baráti Kristófok nem jönnek minden évben, egy kezünkön meg tudjuk számolni, hogy hány ilyen tehetségű végzős kerül ki egy-egy évfolyamból, de úgy gondolom, ez így van jól, hiszen világhírű szólistából nem lehet és nem is szükséges tömeget termelni. Viszont a többi növendékünk teljesítménye is rendkívül magas, és megállják a helyüket minden szinten. A Zeneakadémia ma is a sikeres magyar muzsikusok többségének alma matere, összekötő kapocs a magyar zenekultúrában, a zenei család központja. Nagyon nyitott intézmény vagyunk, szeretettel gondozzuk, ápol-

juk ezeket a kapcsolatokat, hiszen nap, mint nap találkozunk a muzsikusokkal a színpadon, van, aki saját zenekart alapított, van, aki dirigens lett, van, aki együttesekben zenél. A zenei életnek mindenki egyformán megkerülhetetlen szereplője, egy jó produkcióhoz mindenkire szükség van, akár szólista, akár a zenekarban ül, egymás nélkül nem megy. Fontosnak tartom, hogy a muzsikusok érezzék felelősségüket, és érezzék annyira fontosnak alma materüket, hogy együttműködésekben gondolkozzanak: egymással és hajdani intézményükkel egyaránt.

Hámori Máté karmester,
az Óbudai Danubia Zenekar
művészeti vezetője:

„Amikor zeneakadémista voltam és annak az időszaknak a nagy karmesterei irányították a zenei életet, és itt Kocsis Zoltán neve is eszembe jut, akkor azért a szakmai felkészültség, vagyis gondos kottaolvasás, stílusismeret, műismeret olyan alapvető elvárások voltak, hogy szóba nem került, hogy valaki ezekkel ne legyen tisztában. Én azt éreztem az elmúlt évek alatt, hogy ez a része a felkészültségnek egyre pongyolább.”

I Nemrég a Bach 2 Future zenekari kerekasztal beszélgetésén elhangzott, hogy a próbajátékokon a frissen végzett magyar fiatalok szakmai színvonala nem megfelelő. Mióta tapasztalod ezeket a tendenciákat?

Nem vagyok olyan régóta a szakmában, 2006-ban diplomáztam, azóta figyelem, mi történik. Azt érzem, hogy sajnos a különböző felsőoktatási intézményekből érkezők felkészültsége – itt nem nagyon van különbség az intézmények között – évről-évre gyengül. Ennek sok oka van, nem lehet csak a felsőoktatást felelőssé tenni, pláne nem egyszemélyben a Zeneakadémiát azért, hogy gyengébb a színvonal. Biztos, hogy ez visszamegy a középfofokig, sőt az alapfofokig, és nem utolsó sorban visszamegy arra a kérdésre, hogy vajon ez a pálya jelenleg mennyire vonzó. Talán ez az utóbbi a legnagyobb horderejű kérdés. Fontos, hogy ki, hogy van felkészítve egy kimondottan próbajáték helyzetre, ami az ő életének – mondjuk ki – egy kifejezetten sorsdöntő pillanata, hiszen a zenekari muzsikusi lét még mindig a legcsábítóbb pálya egy zenész számára. Szólista nagyon kevesekből lesz, ötévente van egy, aki szólistaként is meg tud élni, de a 99 százaléknak az a legjobb esélye, ha egy zenekarban el tud helyezkedni. Amikor zeneakadémista voltam és annak az időszaknak a nagy karmesterei irányították a zenei életet, és itt Kocsis Zoltán neve is eszembe jut, akkor azért a szakmai felkészültség, vagyis gondos kottaalvasás, stílusismeret, műismeret olyan alapvető elvárások voltak, hogy szóba nem került, hogy valaki ezekkel ne legyen tisztában. Én azt érzékeltam az elmúlt évek alatt, hogy ez a része a felkészültségnek egyre pongyolább. Gondolok itt a zenekari művek alapos ismeretére, ami feltételezi, hogy az adott műből ismerem 5-10 felvételt, tudom köztük a különbségeket, ezeknek utánajárok, a stílust meg tudom különböztetni, például, hogy milyen Bartóknál és milyen Mozartnál egy sforzato, mit jelentenek a kottába beírt jelek, mi a különbség egy sforzato és egy fortepiano, vagy egy tenuto és egy portato között. Az a benyomásom, és nem csak nekem, hogy ez a fajta szakmai felkészültség nem olyan alapos, mint amilyen hajdanán volt, ahogy a hozzáállás sem az. Nekem az a mintaszerű hozzáállás, amit Rados Ferenc, Kocsis Zoltán, vagy Simon Albert képviselt, amit róluk első vagy másodkézből tudok. Ez egy megalkuvást nem tűrő szakmai maximalizmus, ahol, ha valaki tempót vált egy versenyműben, az olyan tempóváltás kell legyen, ami szakmailag indokolt és tudatos, nem pedig olyan, amit a hangszertechnikai hiányosságai miatt követ el, sokszor önkéntelenül.

Néha az az érzésem és fontos kiemelni, hogy – tisztelet a kivételnek – szakmailag ezen a téren, aki ma egy

főiskoláról kijön, az sokszor olyan képzettséggel bír, mint 30 évvel ezelőtt az, aki egy konzit elvégzett.

Szeretném kiemelni, hogy ezt nem a tehetségre értem. Szó sincs arról, hogy ma kevesebb lenne a tehetség, vagy a főiskoláról kikerülő fiatalok kevésbé lennének tehetségesek. A tehetség időátlagosan konstans. Az, hogy a tehetség éppen milyen művészeti ágban bukkan fel, az időről-időre változik, ezért van az, hogy bizonyos művészeti korokban bizonyos művészeti ágak erősebbek vagy gyengébbek.

I Ez nyilván attól is függ, hogy éppen melyik a népszerűbb.

Összetett. Az biztos, hogy a klasszikus zene elismertsége és vonzása most nem ott van, ahol az ötvenes években vagy korábban. Erről semelyikünk nem tehet, ez egy helyzet, amivel együtt kell élni. Viszont nekünk, akik ezeket a nagy mestereket még ismertük, az a feladatunk, hogy az ő felkészültségi szintjüket egyfajta mértékként kezeljük a fiatalságnál, amit nem érdemes lejjebb adni. Hiába vagyunk joggal büszkéek arra, hogy a magyar zenekultúra ilyen magas szinten van, mégis az a tapasztalat, hogy akik egy ausztriai, svájci vagy német főiskolát végeztek, a tehetségüktől függetlenül gyakran jobban fel vannak készítve arra, hogy egy próbajátékon megfeleljenek, és egy zenekarban sikeresen játsszanak. Ők jellemzően elsősorban zenekari képzést kapnak. A trombita próbajátékunkat például egy fantasztikus magyar fiú nyerte meg, aki Berlinben végzett, ahol Tarkövi Gáborral éveken keresztül gyakorolták Haydn Esz-dúr trombitaversenyét, ami minden próbajáték kötelező anyaga, a zenekari állásokat pedig addig csiszolgatták, amíg tökéletes nem lett. Látszott, hogy ez a fiatal erre lett tréningozva, minden egyes hanghossz megbeszélte, betanított. Lehet erre azt mondani, hogy ez idomítás, ugyanakkor egy egyetemnek szolgáltatnia kell egy olyan praktikus tudást, amivel a diák sikeresen megállja a helyét a pályán és felvehetik egy zenekarhoz. Azt kell mondanom, hogy a külföldről érkezők gyakran felkészültebbek arra, hogy elkezdjék a zenekari munkát nálunk. Ezen meg lehet sértődni, de ebben semmiféle személyes elfogultság, vagy érzélem nincsen, ez egy mindenkitől függetlenül leszűrt tapasztalat. Én lennék a legboldogabb, ha azt mondhatnánk, hogy a magyar zeneoktatással nincs semmiféle gond. Ezen lehet vitatkozni, de mi, zenekarok vagyunk a felvevő piac, a munkaerőpiac, ha szabad így mondani, ezért azt gondolom, a mi szavunknak is számítania kell. Persze az sem jó, ha csak kritizálunk. Egy konstruktív párbeszédnek viszont mindenképpen el kell indulnia arról, hogy mire van szükség, milyen pontokon szeretnénk másfajta képzést.

■ *Mennyire nehézkes felvenni új jelentkezőket?*

Itt nem arról van szó, hogy nem tudom feltölteni a zenekaromat, mert játszanak külföldiek is nálunk, és az is lehet egy irány, hogy Magyarország zenész-importra szorul. Ezt is fel lehet vállalni, csak ez nem áll összhangban azokkal a hangzatos kijelentésekkel, hogy mekkora klasszikus zenei nagyhatalom vagyunk. Nyilvánvaló, hogy a legkiválóbbak külföldön keresnek és találnak munkát, ez kicsit mindig is így volt, de attól függetlenül van egy erős középmezőny, amelynek a zenekari munkára való felkészítésében van még tennivaló. Azt a mondatot, amit a kerekasztal-beszélgetésből kiemeltél a tudósításban, és ami akkorát robbant, annyiban szeretném finomítani, hogy nyilván nem arról van szó, hogy senki nem alkalmas. A nagy átlag viszont azt mutatja, hogy a képzés elsősorban nem erre irányul. Tudok pozitív példákat is mondani, vannak olyan szakok, olyan hangszeresek, olyan tanárok, akik szívügyüknek tekintik a zenekari játékra való felkészítést, Budapesten és vidéken egyaránt. Ugyanakkor azt látjuk, hogy

az az általános gondolkodásbeli váltás, hogy nem szólistákat, hanem zenekari zenészeket kell képezni, és az a fajta szakmai alaposság, amit például Kocsis Zoltán is képviselt, nem feltétlenül jellemzi az oktatásunkat és ez baj.

Ezért fel kell emelni a szavunkat. Ahogy Esterházy Péter mondta, „egy bizonyos szint fölött nem süllyedhetünk egy bizonyos szint alá”, azt gondolom, hogy ez pontosan igaz abban az esetben, ha büszkélkedünk a magyar zenekultúrával. Ha nem vagyunk szigorúak önmagunkhoz, akkor ennek a zenekultúrának semmi nem garantálja ezt a szintű fennmaradását, mert ott vannak a kínaiak, a dél-koreaiak, az oroszok, a környező országok, a balti államok fantasztikus zeneoktatással, és sikerrel próbálnak bekerülni az elitbe, ahol a legjobb tanárok tanítanak. Ha már itt tartok, kicsit fájlalom, hogy a legkiválóbbjaink, a legnagyobb magyar szólistáink a legtöbb esetben külföldi egyetemeken tanítanak.

■ *Ez persze anyagilag is érhető.*

Itthon jelenleg nem lehet méltó megélhetést alapozni egy egyetemi tanári fizetésre. Ez is olyan kérdés, ami nekünk, zenészeknek és a Zeneakadémiának együtt kéne felemelnünk a szavunkat, és azt mondani, hogy nem tartható, hogy a nagyjaink azt a tudást, amit a magyar zeneoktatás adott nekik, azt külföldön adják to-

vább, és ezáltal szegényedjen a magyar zenekultúra. Közösén kell megoldást találnunk arra, hogy ezeket a kiválóságokat itthon tarthassuk, és így a legjobb hagyomány – amit valójában csak a legjobbak tudnak továbbadni – ne szakadjon meg végleg.

Keller András hegedűművész-karmester, a Concerto Budapest zeneigazgatója:

Fontos, hogy a tanárok egymást is támogassák a növendékek fejlődése érdekében, továbbá, hogy a főtárgytanítás, valamint a zenekari és kamarazenei oktatás egymást kiegészítsék, ezért örülök annak, amit látok: hogy a Zeneakadémián mindez még fontosabbá vált az utóbbi időszakban. Mert nem jó, ha a főtárgy leköti a diákok energiáinak túlnyomó többségét. Mindig is kiváló oktatás volt az intézményben, és most meglátásom szerint épp felszálló ágban van. Az oktató művészek, köztük a nemrég csatlakozott fiatalabb, de már neves muzsikuskok garanciát jelentenek erre.

Természetesen a fejlődés hosszabb távon hoz majd gyümölcsöt, így türelemre van szükség. Emellett üdvözlénk még több együttműködést a felsőoktatás és a szimfonikus együttesek között, amellyel még gazdagabbá lehet tenni a fiatalok képzését.

Tapasztalataim szerint a Zeneakadémián frissen végzetek között nagyon sok a tehetség, a jól képzett növendék. Többünkél felmerül egyfajta hiányosságként, hogy kevés a tapasztalatuk a kamarazenében és a szimfonikus együttesbeli életet tekintve, azonban ez voltaképp természetes, hiszen még nagyon fiatalok, ezt a zenekarba kerülve tudják megszerezni.

Fontos a technikai képzettség, de a különféle megszólalásmódokat az együtt zenéléssel lehet elsajátítani. Ezért is elengedhetetlen például a kamarazenélés, amit a hozzánk, a Concerto Budapesthez folyamatosan érkező fiataloknak minden nap próbálok átadni.

Takács-Nagy Gábor
hegedűművész-karmester, a Zeneakadémia
Szimfonikus Zenekarának művészeti vezetője:

Ígéretesek a Zeneakadémia diákjai, derűsen látom a jövőjüket. Gyönyörű eredményeket lehet elérni az intézmény szimfonikus zenekarával, rengeteg szeretettel és figyelemmel, nem pedig a hibákra lecsapva. Azt tapasztalom, hogy remek oktatóik vannak: találkoztam a fő-tárgytanárokkal, és mindenki érti, miről van szó, ezért egy hajóban evezünk a célért.

Ez pedig az, hogy megértsék, elengedhetetlen a kamarazenei szemlélet, azaz egymás meghallgatása, a közös lélegzetvétel. Aki szólistának készül, annak is szüksége van erre, mert egymást erősítő dolgok. A zeneszerző szándékait, műve spirituális tartalmait a karmester próbálja sugározni, a hangszereseknek pedig erre kell ráhangolódniuk érzelmileg és mentálisan is, együttesen. Ehhez ismerni kell már előre is az adott zeneművet, magas munkamorálra van szükség a növendékek részéről, a karmesternek pedig humánus hozzáállásra.

Azt látom, hogy a diákok többsége nyitott erre, érezhetően igyekeznek. Többüknek még nincs elég önbizalma, vannak, akik kissé szoronganak, azonban ez logikus, hiszen nem szerezhettek elég gyakorlatot a zenekari működésben. Az együttes muzsikálásnál azonban nem arról van szó, hogy nem szabad hibázni, hanem arról, hogy rá kell állni a közös játékmódokra. Azon vagyunk mindnyájan a Zeneakadémián, hogy ezt megragadjuk és elérjük.

Baráti Kristóf hegedűművész,
a Zeneakadémia adjunktusa,
a Vonós Tanszék hegedű csoportjának vezetője:

A főtárgy hagyományosan vezető szerepén túl a kamarazenei és a zenekari képzés fontossága teszi teljessé a vonós oktatást.

A kamarazenei szemlélet, az „együtt lélegzés” a szólisták és az együttesekben játszóknak számára is kulcskérdés, ez ugyanis megtanítja a fiatalokat arra, hogy milyen hierarchiákra támaszkodik a zenei anyag, és ösztönösen arra készíti a növendékeket, hogy komplex formában értelmezzék a zenei anyagot. A művet teljességében kell átlátni: a zenei tartalmat és a szólamok közötti viszonyrendszert is alaposan vizsgálni kell. Talán ezek mentén érdemes formálni a koncepciót a próbafolyamat során.

Egy zenekarban a karmester határozza meg a mű interpretációját, de a megvalósításban szintén meghatározó szerepe van a kamarazenei gondolkodásnak. Különböző hangszerek, hangszercsoportok optimális együttműködését alapvetően határozza meg ennek a szemléletnek a minősége. Számomra öröm, hogy a Zeneakadémia Szimfonikus Zenekara, Takács-Nagy Gábor vezetésével, az előbb vázolt szellemiséggel, művészileg kiemelkedő, nagyszerű és sikeres koncertekkel gazdagítja a hallgatók tudását, és ezzel is tovább erősíti a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem képét.

Bársony Péter Liszt-díjas brácsaművész,
a Zeneakadémia mélyhegedű csoportvezető
docense, eközben a Kunstuniversität Graz
egyetemi tanára:

Úgy látom, a zenészetánpótlás kérdésében az jelent igazából gondot, hogy az egyetemi növendékeket „kibocsátó” alapfokú zenei oktatás az elmúlt 10-15 évben súlyos gondokkal küzd,

és egyre kevesebb gyermekhez jut el a minőségi komolyzene.

A Zeneakadémián a kamaraoktatás, illetve a növendékekből álló szimfonikus együttes vonzó és színes projekteket biztosít a hallgatóknak, amelyek nemzetközi szinten is megállják a helyüket. Ezek mellett az egyetem többféle módon is felkészíti diákjait arra, hogy helyt álljanak a zenekaroknál: például a brácsa tanszakon minden tanév végén teszt-próbajáték zajlik, függöny mögötti muzsikálással, ahogy a való életben is történik. A zenekari anyag megismerésére és a próbajátékokra való felkészülésre szolgálnak a nemzetközi gyakorlathoz illeszkedő, úgynevezett szolamismeret órák. Ezekon olyan darabokkal foglalkozunk, amelyek a magyar és nemzetközi próbajátékokon szoktak szerepelni. Tanártársaimmal azt igyekszünk tudatosítani a diákokban, hogy elengedhetetlen az együttes próbáinak kezdetére megtanulniuk az adott darabokat, hogy ott a tudásukkal a közös munkát segítsék, hiszen a való életben is ez vár majd rájuk. Emellett természetesen a főtárgytanárokkal szintén konzultálhatnak a diákok a zenekari szolamok ügyében, továbbá az egyetem igyekszik olyan neves külföldi művészeket mesterkurzusra hívni, akik tapasztalatokkal rendelkeznek e téren is. A diákenekar projektjeinél meglátásom szerint fontos ügyelni az arányokra, hogy a főtárgyoktatással is egyensúlyban legyen. Hiszen bármennyire is fontos a kamarazenei és zenekari repertoár, illetve gyakorlat elsajátítása, egy állás elnyeréséhez szólista kvalitásokat is fel kell mutatni a próbajátékon.

A magyar zenei felsőoktatási intézmények közül a Zeneakadémiáról kerül ki a legtöbb olyan növendék, aki nemzetközi szinten is megállja a helyét. Egyik nemrég végzett hallgatónk például a minap az osztrák rádiózenekarnál (ORF Radio-Symphonieorchester Wien) nyert három forduló próbajátékot, szintén tavaly végzett növendékeink közül kettőt neves európai egyetemre vettek fel, mások kiváló hazai együttesekben nyertek próbajátékot. A brácsa tanszak mesterdiplomájával az esetek többségében nem okoz nehézséget az elhelyezkedés. ■

A Nemzeti Filharmonikusok

KOTTATÁROS

munkatársat keres határozatlan idejű munkaszerződéssel. A kottatár feladata a saját művészeti együttesek (zenekar és énekkar) előadásaihoz szükséges kották biztosítása, valamint az ország egyetlen nyilvános, elsősorban szimfonikus és kórusművekre specializálódott kottakölcsönzőjének működtetése.

A KOTTATÁROS FELADATAI:

- a zenekar és az énekkar előadásaihoz szükséges kották beszerzése,
- a vásárolt és kölcsönzött kottákkal kapcsolatos további ügyintézés,
- a kottaállomány rendszerezése, kezelése,
- a kották eljuttatása a művészekhez a Kottatári szabályzatban rögzített határidőkre,
- egyeztetés és kapcsolattartás különösen az érintett menedzserekkel, a koncertmesterekkel, szólamvezetőkkel és a karmesterekkel,
- a kottatárban őrzött és a használatra kiadott kottákkal kapcsolatos naprakész nyilvántartás, és állományvédelem,
- kapcsolattartás a külső igénybe vevőkkel,
- a külső igénybe vevőkkel kapcsolatos kölcsönzési tevékenység ellátása,
- részvétel a leltározási tevékenységben.

Elvárások:

- legalább középfokú szakirányú végzettség,
- felhasználói szintű számítástechnikai ismeretek,
- kottaolvasási tudás,
- rendszerszemlélet,
- kreativitás,
- pontosság,
- csapatmunkára való készség,
- jó kommunikációs készség szóban és írásban,
- legalább középszintű idegennyelvtudás (szóban és írásban),
- legalább két év szakmai tapasztalat kulturális területen.

Előny:

- angol nyelvismeret szóban és írásban,
- több idegen nyelv készség szintű ismerete,
- nyitottság és kreativitás a folyamatok optimalizálására, informatikai alkalmazásokra,
- zenetörténeti ismeretek,
- művészeti érdeklődés.

Munkavégzés helye: MNF Nonprofit Kft.
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1. (Müpa)

Az állás azonnal betölthető.

Jelentkezési határidő: 2022. február 15.

Jelentkezés módja e-mailben
a munkaugy@filharmonikusok.hu e-mail címen a szakmai önéletrajz és motivációs levél megküldésével.

A zene teljességének csodája

Az a cél, hogy az embereket kilendítsük a mindennapok „plázás” zenei világából

 Kiss Eszter Veronika

Hogyan integrálható a páratlanul gazdag hazai zenekari élet a Magyar Zene Háza sokszínű és összetett programkínálatába és az ismeretterjesztésbe? Milyen szerepük lehet ebben a magyar zenekaroknak? Mindezekről Batta András Széchenyi-díjas zenetörténésszel, a január végén megnyíló intézmény ügyvezető igazgatójával beszélgettünk.

■ A napokban nyit a Magyar Zene Háza. Melyek lesznek a legfontosabb funkciói?

A Zene Házáról sok helyen lehetett olvasni, hallani, de mégis induljunk el a „kályhától”! A Magyar Zene Háza – a Liget Budapest Projekt részeként – az újjászülött kulturális park egyik ékköve. Az épület – mely máris több nemzetközi díjjal büszkélkedhet – különleges. Magyarországon, de mondhatom szerte a világon szokatlan, ugyanakkor mégis otthonos, vonzó. Már most is, a nyitás előtt zsonganak körülötte az érdeklődők. Ennek jónéhány oka van, szerintem a legfontosabb a sajátos viszonya a természettel, üvegfa és alakja révén. Tehát: csalogató élmény. Maga a tervpályázat át gondolt koncepció eredménye volt, amelynek megvitatása, előkészítése 2012-ben és 2013-ban a BMC-ben zajlott, Gőz László „szárnyai” alatt, Rockenbauer Zoltán vezetésével, múzeumi és zenei szakemberek, többek között Devich János és Kovács Géza részvételével. A Zene Háza hármas funkciója már akkor megfogalmazódott: kiállítások, koncertek és zenei ismeretterjesztés. E hármas osztás alapján adtak be a magyar és a nemzetközi építész-szakma jelesei összesen 168 tervet, amelyből a bizottság 2014-ben Sou Fujimoto tervét hozta ki győz-

tesnek. Fujimoto szorosan tartotta magát a kiíráshoz, és az ötszintes épületben három fő-szintre tette a hangsúlyt: a térszint alatti (-2 emelet) kiállítóterekre, a földszinti előadóterekre és az épület legfelső rétegében (+2) elhelyezkedő oktató-elmélyülő terekre. A kiállítóterben helyezkedik el az állandó (zenetörténeti) kiállítás, az időszaki kiállítás, a hangdóm és egy kreatív hangtér (aféle zenei csodák palotája – kicsiben). Az előadótér két terme viszonylag kis nézőszámra készült: a nagyobbik 300, a kisebbik 100 hallgatót tud befogadni. A Ház három rétege a koncepciót tekintve is szorosan összefügg, hiszen a hangok világában elmélyítő játékos-vizuális élmények, az élő zenével és az ismeretterjesztő előadásokkal, beszélgetésekkel egymást egészítik ki és erősítik. A Zene Házának pedagógiai és program koncepcióját ez az adottság határozza meg.

■ Milyen arányban lesz jelen a házban a klasszikus zene?

Fontos leszögezni, hogy a Magyar Zene Háza nem elsősorban klasszikus zenei intézmény, noha eszményként kétségtelenül nagy súlya van a klasszikus – mondjuk így: nem folk, nem globál, nem pop – zenei szemléletnek. Az állandó kiállítás 80 százaléka a klasszikus zene történetével foglalkozik, a Hangdómban is bőven van helye a klasszikusoknak, és különösen az elektroakusztikus 20. századi és kortárs zenének, ugyanis a Hangdóm kupolájára vetíthető, 360 fokban megvalósítható hangzás élményei szinte az elektroakusztikus zene zarándokhelyévé tehetik e különös, és bizonyos szempontból világviszonylatban egyedülálló teret. De a lényeg az, hogy

a Zene Háza a zene teljességének csodáját szeretné megmutatni, elsősorban a gyerekeknek és a fiataloknak, és persze rajtuk keresztül a családoknak is.

Az a cél, hogy az embereket kilendítsük a mindennapok „plázás” zenei világából, hogy csodálkozzanak rá arra, mennyi érdekes zene létezik. Azt szoktam mondani: a Zene Háza a zenei találkozások otthona, ahol generációk, társadalmi rétegek, csoportok találkoznak, megismerve egymás ízlésvilágát, miközben a mi ízlésvilágunkkal is gazdagodnak.

■ Mitől „magyar” a Magyar Zene Háza?

Sokszor tették már föl a kérdést, hogy mitől „magyar” a Magyar Zene Háza. A felsorolás hosszú, most csak a legfontosabbakat, vázlatosan. Az állandó zenetörténeti kiállítás a nyugati civilizáció zenéjével foglalkozik, ahol ennek mintegy szerves részeként, párhuzamosan, vörös fonálként húzódik végig a magyar zenetörténet is. Az első időszaki kiállítás a magyar könnyűzene egyik izgalmas fejezetéről szól, a Hangdómban mód van arra, hogy az arra készített felvételek alapján például egy zenekar úgy jelenjen meg, mint a bennünket körülvevő erdő, amelyben a közönség azt érezheti: bent ül a zenészek sűrűjében. Ugyanitt szeretnénk a 20. század második felében keletkezett, a Magyar Rádió elektroakusztikai stúdiójában alkotott magyar zeneműveket feleleveníteni. Hangsúlyos lesz továbbá a kortárs zene, megfelelő beavatással, koncerttermeinkben is. És nem utolsósorban, a rendhagyó zenepedagógiai foglalkozásokon, amelyek hétfőtől péntekig délelőttönként rendszeresen határozzák meg a Ház életét – különböző életkor-kategóriájú diákcsoportok vesznek majd részt, Budapestről, Magyarországról, határon túlról. Itt kell megemlíteni azt a programsorozatot, amelynek keretében évente kétszer, több héten át egy-egy magyar város zenei életét, hagyományait és újításait kívánjuk bemutatni. Ez azt

jelenti, hogy egy adott hónapban a város visszatérő vendégünk lesz. Az első város ebben a sorban Debrecen, május közepétől június közepéig. Természetesen ebbe a megjelenésbe a város zenekari projektjei is beleérnek. A „magyar” tehát valóban a Ház vezérmotívuma, számtalan aspektusból.

■ *Lesznek-e kisebb zenekari koncertek? Koncerteken túl, milyen formában jelenik majd meg a hazai zenekari élet gazdag története, illetve a zenekari játék, a zenekari koncert különleges élménye?*

A Zene Háza – méreténél fogva – mamutzenekari produkciókra nem alkalmas. Kisebbsékre viszont igen. Nagytermünk színpada 14x6 méter, tehát körülbelül a BMC mérete, amelyre egy beethoveni vagy mendelssohni zenekar elfér. De azt gondolom, hogy nem a terem nagysága az, ami döntő a magyar zenekarok Zene Háza-beli megjelenésében, hanem a programok szellemisége, célja, jellege.

A tetőzet felületét 100 egyedi tervezésű lyuk töri át

Belső tér © Mohai Balázs

Stúdió és koncertterem © Mohai Balázs

Hangdóm © Mohai Balázs

Belső tér © Mohai Balázs

Általános elvünk, hogy a Zene Házában lehetőleg egyórás koncertek legyenek, szünet nélkül. Ezt azért fektettük le így, mert a koncertekhez ismeretterjesztő elemek kapcsolódnak, előtte vagy utána, esetleg egy külön előadás – „szabadegyetem” – keretében, vagy eleve moderált lesz a műsor.

Ne feledjük, hogy a Zene Háza programjainak élményét a régi szavak újra mondása határozza meg, olyan érdekes, olykor meghökkentő társításokkal, amelyek megkönnyítik a zene megértését, kapaszkodót adnak más területekről, és nem utolsósorban: lebilincselően izgalmasak. A Zene Háza stábjában a koncerteket nem a hagyományos formában szeretné folytatni, hiszen arra ott vannak a remek nagy intézmények: a Művészetek Palotája, a Zeneakadémia és a többiek. Mi a hangversenyekkel is üzeni, tanítani szeretnénk. Jól tudom, hogy zenekaraink többsége maga is rendez ismeretterjesztő koncerteket, hiszen mindannyiunknak célja a jövő közönségének megteremtése, nevelése. Például az Óbudai Danubia Zenekar brandjének meghatározó eleme az ismeretterjesztés, a Dohnányi Zenekar is hangsúlyos projekteket nyújt ezen a téren, és persze a Rádiózenekar – élve a médiában betöltött szerepével – ugyancsak fontosnak tartja az ilyen típusú koncerteket. Most csak kiemeltém néhány zenekart, a példákat bekezdéseken át lehetne szaporítani.

■ Ezek szerint szoros kapcsolatra törekednek a zenekarokkal. Mely konkrét zenekarokkal kezdődhet meg az együttműködés?

Épp ezért arra hívom föl a zenekarok meghatározó vezetőit, egyéniségeit, hogy amennyiben a Zene Házával együttműködésben szeretnének hangversenyezni, de még akkor is, ha befogadott együttesként nyilvánulnának meg nálunk, előzetes koncepció és programegyeztetésre vegyék föl a kapcsolatot a Zene Háza fiatal, kreatív és lelkes csapatával! Ez megtörtént már a Rádiózenekar és az Óbudai Danubia Zenekar, valamint a Debreceni Filharmonikusok, a Győri filharmonikusok, a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola esetében. A terveket, projekteket szeretnénk más együttesekre is kiterjeszteni. Végezetül hadd tegyem hozzá mindehhez a szabadtéri lehetőségeket is. A Zene Háza a Városliget hagyományaiban gyökerező pavilonokra is emlékeztet. Az épület oldalában egy legalább 200 ülőhelyes aréna és szabadtéri színpad van, és a gyönyörűen rendbehozott park amúgy is alkalmas kisebb, főként fúvós együttesek megszólalásaira. Azt garantálhatom, hogy közönségben nem lesz hiány! ■

„Csak ajánlani tudom, hogy egy karmester tanuljon vonós hangszereken is játszani”

Interjú Maxim Rysanovval

 Kiss Eszter Veronika

Több kortárs művet komponáltak már számára, beszélgetésünk idején is egy ilyen mű ősbemutatójára készült, a DJ-ként is ismert Prokofjev-unoka, a lemezjátszóra írt versenyművével közönségkedvencé vált Gabriel Prokofjev Brácsaversenyének szolista és karmestere is egyben. Magyar felesége révén rengeteg időt tölt Magyarországon, magyar zenészekkel. Maxim Rysanov brácsaművész-karmesterrel beszélgettünk kortárs zenéről, a magyar zenei életéről, valamint a vonós muzsikások előnyéről a karmesteri pályán.

I Brácsa nélkül nem lehet meglelni, különösen a kamarazenében nem. Szükség van rá, akár a levegőre – mondtad egy interjúban. A szólóbrácsa-repertoár viszont kisebb, és kevésbé ismert. Pēteris Vasks viszont neked dedikálta a Brácsaversenyét, de emellett rengeteg más kortárs művet mutattál be. Melyik az a mű, amelyik a legkedvesebb ezek közül a számodra?

Nincs kifejezett kedvencem, nagyon sok művet szeretek. A kortárs zene bonyolult kérdés. Általában időbe telik, amíg kiderül, az adott mű jó vagy sem. Szerencsére jó érzékem van hozzá, általában az első megérzésem helyes. Van egy zeneszerző, rengeteg műve van, a felesége brácsás, és néhány brácsaversenyt is írt. Próbált győzködni, hogy játsszam ezeket a műveket, és egyszer nagyon őszintén beszélgettem vele arról a tényről, hogy mindent ír, csak saját zenét nem, túl sokat másolja a kedvenceit, és nem tesz bele saját gondolatot. A jó zene-műnek lennie kell egy különleges, sajátos és magával ragadó részének. Persze, gyűjthet az ember információkat, mintákat korábbiakról, bár manapság ez sem egyszerű, hiszen mára a zene egy hatalmas gyűjtőfogalom, minden benne van, ami eddig történt: a neoklasszicizmustól a dodekafóniáig, a neoromantikától a minimalizmusig, bármely stílust megnevezhetünk a 20-21. századból. A kortárs zene mostanra nagyon szabadabbá vált, nem kell egyik irányzathoz, egyik stílushoz sem tartozni, a zeneszerző azt teheti, amit csak szeretne. Van néhány olyan zeneszerző, akikkel szorosabb munkakapcsolatban voltam, a legismertebb közülük Pēteris Vasks. Mindig is szerettem a zenéjét, sokat voltam Lettországból. Azon gondolkodtam, hogy szükségem lenne egy új, jelentős brácsaversenyre. Megemlítettem neki, és először azt mondta: egyáltalán nem tervez semmi ilyesmit. Mondtam neki, hogy sok műve készült hegedűre, csellóra, és nem lenne fair, ha semmit nem komponálna brácsára. Végül beleegyezett, és egy csodálatos művet írt. Imádom játszani a brácsaversenyét, persze egyben kihívást is jelent a mű. Valahányszor színpadra lépek vele, a kö-

zönség mindig azt mondja, hogy nagyszerű volt, nem is feltétlen az én előadásom, hanem a darab nagyszerűsége miatt. A másik zeneszerző Dobrinka Tabakova, aki jó barátom, velem egykorú, ugyanarra az egyetemre jártunk. Ő nagyon különleges, mély és megindító zenét komponál. Nemcsak a brácsaműveit szeretem, de a kamarazenéjét és a zenekari műveit is. Komponált nekem egy Fantasy Hommage to Schubert című művet brácsára és vonós zenekarra néhány éve, amikor az in Schubert's company című lemezem műsorát állítottam össze. Ez egy gyönyörű darab! A darab cselekménye egy valóság-hű utazás az űrbe, amely élettelen és hideg, elhaladva a csillagok és a bolygók mellett, végül megérkezve a Földre, és a műnek ezen a pontján megszólal Schubert C-dúr Fantáziája hegedűre és zongorára. Ez egy rendkívül meghatározó pillanat. A legutóbbi együttműködésem során Gabriel Prokofjevvel dolgoztam, aki Szergej Prokofjev rokona, az unokája. Nagy-Britanniában lakik. Nagyon élveztem a lemezjátszóra komponált koncertóját, amely a youtube-on is megtalálható, ha hallgatom, egyszerűen nem tudom abbahagyni, annyira jól megírt mű. Nagyon más stílus, mint amit Vasks képvisel, aki nagyon érzelmes, Gabriel pedig nagyon ritmikus és elektronikusan kezeli a zenekart, hiszen ő egyébként is ír elektronikus zenét és DJ is egyben. Keresgéltem egy új versenyművet, amelyik talán egy kicsit különbözik azoktól, amelyeket eddig játszottam. Arra az elképzelésre jutottam, hogy mivel karmester is vagyok, olyan darab lenne jó, ahol eljátszhatom a szólót is, és irányíthatom a zenekart is. Így készült Gabriel Prokofjev Brácsaversenye, ahol egyszerre vagyok szolista és karmester. Most a hétvégén (január 14.) lesz az ősbemutatója Bonnban a Beethoven zenekarral.

I Leonard Slatkin azt mondta lapunknak adott interjújában novemberben, hogy minden karmester számára kötelezővé tenné a hegedűtanulást, legalább alapszinten, hiszen egy karmester a legtöbbet a vonósokat instruíja. Mi a tapasztalatod erről?

Rendkívül hasznosnak érzem, ha a karmester vonós muzsikusként is egyben, számos okból kifolyólag. Ha szükségét érzem, saját magam alakítom ki a vonásokat. A vonások nagyon fontosak, és messze nem annyit jelentenek, hogy mikor húzzuk fel és le: a vonások sokkal inkább a frazeálásról szólnak. A frazeálás az első számú feladat számomra, a legfontosabb. Akár egyénileg tanítok, akár a zenekar előtt állok, rengeteget beszélek a frazeálásról. Persze, nem minden vonást magam döntök el, de a fontosabbakat óhatatlanul is mutatom a kezemmel, és ezt a zenekar is megbecsüli, sokszor hallom, hogy megköszönik, és nagyon jónak tartják az elképzeléseimet. Ez az első számú haszna. A második, hogy a vonósoknak el tudom magyarázni az egyes meneteket, futamokat, részeket, ennek különösen akkor van jelentősége, ha új és ismeretlen a darab. Tudok segíteni, akár újjrendben, fekvésekben, akár az artikulációban. A zenekar mindig értékeli ezt, nem megy az idő feleslegesen, látják, hogy a karmester alaposan ismeri a művet. Nem tudom, vajon a karmester a legtöbbet a vonósokhoz beszél-e, mert amikor a kéz már nem elég, kevés mutatni, és beszélni kell, akkor általában a zenéről beszélünk, az pedig mindenkihez szól. Ugyanakkor tényleg nagyszerű javaslat, hogy a karmesterek ne csak zongorán tudjanak játszani, hanem valamelyik vonós hangszeren is, vagy legalább értsék a hangszeres játék különböző aspektusait. A fúvósoknál is hasznos, ha a karmester tudja, hogyan veszik a levegőt, hogyan és milyen levegővel kell megoldani például egy magas hangnál a pianót. Bármilyen tapasztalata van a karmesternek a zenekari hangszerek terén, az csak hasznos lehet. Nagyon sok vonós hangszeres művész, elsősorban hegedűművészek, egyben karmesterek is. Ez az a pont, ahol már nem is tudjuk, hogy nevezzük őket, hiszen végső soron zseniális muzsikusként, akik a karrierjüket vonós szólistaként kezdték, aztán egy nagyon magas szintre jutva úgy érezték, ezt a tudást meg kell osztaniuk a nagyobb együttesek zenészeivel is, karmesteri ambíciók is voltak, és talán tehetségük is a vezénnyelhez. A karmesterré válás egy hosszú folyamat, nem is tudom, volt-e valaha bárki, aki gyorsan jutott el a mesterség magas fokára. Visszatérve a kérdésre: egyetértek, és csak ajánlani tudom, hogy egy karmester tanuljon vonós hangszereken is játszani.

■ Szorosan kötődsz Magyarországhoz is, és sok magyar zenésszel dolgoztál együtt. Milyenek a benyomásaid a magyar zenei életéről és a magyar zenekarokról?

Magyarországról nősültem, egy csodálatos csellóművésznőt, Kokas Dórát vettem feleségül, és van egy gyönyörű kislányunk is. Természetesen sokat játszunk együtt, és sokat játszunk a FAB Ensemble-lel is, ami nem egy állandó kamaraegyüttes, hanem egy részben állandó tagokból álló, részben folyamatosan cserélődő társaság, amely az adott művektől függően bármennyi

tagból állhat, és a londoni Nash Ensemble mintájára alakult, a Fesztivál Akadémiához kapcsolódik. A pandémia alatt csak streamelt koncerteket adhattunk. Gyakran játszom a szélesebb családom tagjaival, Kokas Katalinnal, Kelemen Barnabással, és más magyar művészekkel, például Baráti Kristóffal, akivel számos alkalommal zenéltem együtt, például nemrég a Pannon Filharmonikusokkal játszottunk Mozart-, Britten-, Bruch-műsört. A magyar zenei hagyomány nagyon gazdag, már csak annak következtében is, hogy Ausztriával kapcsolatban állt, elég, ha csak Mahlert említjük, aki a budapesti Operaház igazgatója volt, vagy Haydnt, aki az Eszterházy-család szolgálatában állt.

■ És műveinek egy jelentős részét Magyarországon komponálta...

Igen, és emiatt rengeteg magyar táncokból eredő zenei elemet találunk a műveiben, de mondhatnánk Brahmsot és a Magyar táncait is. Vagy említhetnénk a magyar szerzők közül Bartókot, aki hihetetlen tradíciót teremtett. És természetesen rengeteg tehetséges zenész van Magyarországon, és nagyon sok A-kategóriás zenekar! Budapest lakossága két millió körül van, és ugyanannyi A-kategóriás zenekara van, mint a 9 milliós Londonnak. Nagyon élveztem a közös munkát az Óbudai Danubia Zenekarral, amelyet októberben vezényeltem, azt, ahogy felkészültek a koncertre. Általában a jó zenekarok megragadnak a saját szintjükön, néha nagyon ne-

héz változtatni a dolgokon, mert megvannak a jól bevált standard megoldásaik, a stabil hangzásuk. A Danubia zenészei nagyon lelkesek voltak azért, hogy mindent úgy csináljanak, ahogy én kérem, és nagyon jól is sikerült a koncert. Említhetném Fischer Ivánt és Fischer Ádámot, a Budapesti Fesztiválzenekar a világ egyik legjobb zenekara. A Nemzeti Filharmonikusokkal Bartók Brácsaversenye csodálatosan szólalt meg! Kocsis Zoltán vezényletével szerettük volna közösen előadni, és felvenni a művet. Az volt ugyanis az elképzelésem, hogy minden egyes brácsaversenyt az adott nemzet zenekarával, vagy legalább karmesterével veszek fel lemezre. Bohuslav Martinu Rapszódia concertóját ugyan a BBC zenekarával, de egy cseh karmesterrel, Jiří Bělohlávekkel rögzítettem. Hasonlóan terveztük Kocsis Zoltánnal Bartók Brácsaversenyét, csak sajnos ő közben meghalt, így nélküle játszottam a Nemzeti Filharmonikusokkal. Talán egyetlen dolgot mondhatok Magyarországgal kapcsolatban, ami egyfajta meglátásom. Nagyon sok a tehetség, és persze minden tehetség szólólista akar lenni. Jól ismerem a helyzetet, mert a Szovjetunióban is így volt. Én is Moszkvába mentem, a Szovjetunió központi zeneiskolájába, ahol nagyon sok tehetséges gyermek tanult. Természetesen ennek az iskolának a fő iránya a szólólista-képzés volt. A különbség, amit itt tapasztaltam, és amit aztán később Londonban kaptam, az a kamarazene oktatása volt.

Talán lehetne nagyobb szerepe a kamarazenének a magyar oktatásban.

Nemcsak az állandó együttesekben, hanem általános-ságban. Amikor az ember kamarazenél, az egymásra figyelésnek, a nyitottságnak egy teljesen más szintjét éli meg. Nemcsak a saját szólamunkat kell jól játszani, de hallgatni kell a másikat is, reagálni és együttműködni. Ez az agy működésének több mechanizmusát aktiválja. Ezt sokkal jobban lehetne fejleszteni. Nem reklámozni akarom a Fesztiválakadémia Budapestet, de volt néhány projektünk, foglalkoztunk növendékekkel, nemcsak egyénileg, de kamarában is. A Bartók konziban is volt néhány kamaraegyüttesem, és a növendékekkel együtt nagyon élvezték a közös munkát. Ezen a területen lehetne még fejlődni. Hiszen hiába nagy egy szimfonikus zenekar, az is ugyanúgy működik, mint a kamarazene.

■ *A Covid-lezárások a kezdetekhez képest sokat lazultak, ma már újra vannak élő koncertek. Mennyire alakult át a koncertélet a lezárások után? Van-e olyan tanulság, amelyet hasznosítani tudnak a művészek ezekből a bizonytalan hónapokból?*

Nagyon beszűkültek a lehetőségek a lezárások alatt. Eleinte senki, én magam sem gondoltam, hogy ilyen hosszan eltart majd. Az előadóművészek rászorultak a kormányok, a szponzorok segítségére. Amikor az első

hullám elindult, mindenkinek abba kellett hagynia a munkát, az emberek, a szponzorok nem adtak több pénzt, illetve volt néhány olyan zenekar is, amelyet teljesen bezártak egy időre, mint például a MET. Voltak zenekarok, amelyek semmilyen kompenzációt nem kaptak, de voltak olyanok is, Németországban és Magyarországon, ahol az állami juttatásokért cserébe ingyen tettek közzé korábbi koncertfelvételeket. A magyar állam alapvetően sokat segített anyagilag. Ha viszont valaki nem volt munkavállalóként tag egy együttesben, akkor nem kapott pénzt. A második hullámban jöttek a streamelt koncertek. Üres teremben játszottunk, persze, sok felvételt készítettem korábban is, engem az üres tér nem zavart, az viszont furcsa volt, hogy nem lehetett újra venni. A mikrofonok nagyon érzékenyek, rendkívül felkészülten kellett játszani, és bizony nem mindig volt elégedett az ember, amikor utólag visszahallgatta. Ami ennek a jó oldala, hogy a koncerttermek a fennmaradás-hoz jó minőségű felvevő eszközöket vásároltak, és ezek később is megmaradnak. A lezárásoknak nagy nehézsége volt, hogy az egész zenei élet egy rendkívül összetett gépezet, és mindenki egymásra van utalva. A zenészek a közönségre és a különböző menedzserekre. Az én személyes menedzseremnek Londonban például hitelt kellett felvennie, hogy túlélje ezeket a hónapokat. De hogy a zenéről is beszéljünk, engem nagyon idegesítettek az első időszak rossz minőségű home-videói, amelyeket szerencsére később nagyon jó koncertfelvételek váltottak fel. Számomra azért öröm is volt az örömben, mert a feleségem a lezárások előtt néhány hónappal lett várandós, és így ezeket a meghatározó hónapokat koncertlemondások nélkül tölthettem vele, majd a kislánnyunkkal. Ez számomra nagy ajándék volt az élettől.

■ *Mik a tervek a következő időszakra? Milyen művekkel, zenészekkel, zenekarokkal készülsz? Illetve van-e olyan mű, amit a következő időszakban mindenképp eljátszanál, vagy elvezényelnél?*

Most Gabriel Prokofjev már említett művének bonni ősbemutatójára készülök, amikor is brácsázom és vezénylek egyszerre, és ezt a művet többször is előadom, mert öt zenekarral van megbízásom, a bonni Beethoven zenekar mellett például a BBC Wales-i Nemzeti Zenekarral Cardiffban. Most a hétvégi dupla koncerten a darabot egy Prokofjev és egy Csajkovszkij szimfónia társaságában adjuk elő, de Cardiffban és később Tanyeev 4. szimfóniáját is vezénylem, amelyik kicsit olyan, mint Richard Strauss orosz stílusban. Játsszom Schubert Arpeggione szonátáját, dirigálom Wagner Siegfriedjét, Dvořáktól a Bibliai dalokat. Meghívtak Hongkongba a Premier Performances fesztiválra. Az egyetlen probléma Kínával, hogy most megint teljes lezárás van, és a tájékoztatás szerint 3 hét karantén vár a beutazókra, egyedül egy szállodaszobában, de még tájékozódok, mert ez az aktuális helyzettel függ. ■

Bécsi tradíciók – amelyek nincsenek beírva a kottába

Gyenge Júlia első és második hegedűről, operajátszásról, s kamarazenei hangzásról

 Réfi Zsuzsanna

Már az első mesterkurzuson magával ragadta a Bécsi Filharmonikusok sajátos játéka. Mindössze 17 éves volt, de eldöntötte, ilyesfajta muzsikálásra vágyik, ezért is választotta a bécsi folytatást. Gyenge Júlia több évig játszhatott már az együttesel, míg aztán 2018-ban próbajátékon felvételt nyert a zenekarba. Bár az idei újránál koncerten nem játszhatott, mert nemrég született meg a kisfia, már két alkalommal is részt vehetett az évin-dító hangversenyen, a Musikverein Aranytermében. A hegedűművésszel a bécsiekhez vezető útról, s az ott folyó munkáról is beszélgettünk.

■ *Egyre sokasodnak a magyar tagok...*

Igen, most már összesen nyolcan vagyunk, nálunk csak a német muzsikusból lehet többet számolni az osztrák együttesben. Nagy öröm, hogy a kollégák megszavazták a tagságomat, s valóban mindenki megismert az utóbbi évek alatt, amióta rendszeresen játszom velük.

■ *Hogyan kezdődött az együttesel való kapcsolata?*

A konzervatóriumban Sós Natasa volt a mesterem, s szerettem volna a továbbiakban is növendékeként folytatni, de mivel éppen attól az évtől kezdve már nem tanított a Zeneakadémián, így körül kellett néznem, hogy merre tovább. Nyári, szlovéniai kurzust tartott a Bécsi Filharmonikusok néhány tagja, s ezen betekintést nyertem az együttes működésébe. Lenyűgözött az, ahogyan kamarazenéltek, ennek ugyanis a kurzus során mi is a részesei lehettünk, és úgy éreztem, ehhez szeretnék felnőni, erre vágyom magam is. Így egyértelmű volt, hogy a bécsi zeneakadémián kell folytatnom. Tanárom, Gerald Schubert küldött el egy nyári zenekari akadémiai próbajátékra, ami mint utóbb kiderült egyúttal operaházi kiegészítői próbajáték is volt, így felkerültem a kiegészítői listára, és engem is hívni kezdtek egy-egy előadásra. Akkor kezdtem el rendszeresen velük muzsikálni, amikor próbajátékot hirdettek a második hegedűbe. Ezt nem nyertem meg, de jól szerepeltem, így később, amikor akadt egy üresedés, határozott idejű szerződést kaptam. Húsz éves voltam, halasztottam is egy fél évet az egyetemen, hiszen a mélyvízbe dobtak, hatalmas repertoárt kellett nagyon gyorsan megtanulnom, s előtte egyáltalán nem játszottam operát.

■ *Melyik volt az első darab, amelyet a Wiener Staatsoperben eljátszhatott?*

Az Anyegin, ami azóta is talán a legkedvesebb darabom. Anna Netrebko, Dmitrij Hvorosztovszkij énekelt benne, soha nem fogom elfelejteni. Szerencsére sok ilyen kivételes estben lehet az embernek része Bécsben. Nagyon szeretem a Don Carlost, a Don Giovannit, de olyan balettekben, mint A diótörő vagy a Csipkerózsika is szívesen játszom. Annál többet nem lehet tanulni, mint az operajátszás során. Úgy vélem, ha netán választani kellene a bécsi muzsikuskoknak, hogy csak operát vagy csak koncerteket játszhatnak, akkor a többség az opera mellett döntene.

■ *Hamar befogadta az együttes?*

Igen, nagy szeretettel fogadtak. A második hegedűben kezdtem, ahol most már tag vagyok. Kezdetben meg voltam illetődve, de mindenki kedvesen és nagyon segítőkészen viselkedett. Próbálják a fiatalokat támogatni rengeteg hasznos tanáccsal, és mindig elmondják azonnal azt is, hogy mi nem jó, ehhez hozzá kellett szokni. Az idősebb tagok megosztják az összes játékkal kapcsolatos utasítást. Nemcsak azokat, amelyek be vannak írva a kottába, hiszen a bécsieknél rengeteg olyan tradíció is akad, ami nincs benne. Temérdek ilyen agogika, vonásnem akad, azon túl, hogy a kettő mindig kicsit korábban jön, a három pedig később... Emlékszem, A de-nevért játszottuk, egy másik fiatal lánnyal ültem egy pultban, amikor odajött hozzánk egy nyugdíjas brácsás, s elkezdte magyarázni, hogy ebben a darabban mikor mit hogyan érdemes játszani. Elmondta például, hogy a Straussi kíséretében hogyan tudjuk megvalósítani, hogy kellően muzikális és az énekeshez vagy a fődallam karakteréhez illeszkedő legyen a játékunk. Hogy mikor kell 'pattanósabban' muzsikálni, mikor van szükség hosszabb szünetre. Ha ez a Strauss-darab van műsoron, a zenekari árokban a mai napig ezekre a tanácsokra

gondolok... Banálisnak tűnő dolgok, miközben nagyon sok tudás, tapasztalat rejlik mögöttük. Mindez nemcsak az operában, hanem például az újévi koncerteken is fontos, mert ettől lesz egyedi az együttes hangja. Az ideit kihagytam a kisfiam születése miatt, de két alkalommal már játszhattam újévkor a Musikverein-ben.

■ *Miért épp a hegedű lett a hangszer? Mert gondolom egy klarinétművész, -tanár édesapa, s egy zongoraművész, zenetörténész édesanya mellett a zenetanulás egyértelmű volt...*

Igen, e téren nem volt választás. Nekem először a gordonka tetszett jobban, a hangja a mai napig a kedvencem, de a szüleim kicsit aggódtak amiatt, hogy hogyan fogom cipelni, azt is mondogatták, hogy a csellisták is hegedűvel kezdik, és később váltanak. Ötévesen kezdtem el hegedülni, és a váltás elmaradt... De a családban más hegedűs is akad, a nagybátyám a szombathelyi Savaria Szimfonikusok koncertmestere, sokat foglalkozott velem tanulóéveim során. Persze volt idő, amikor kamaszként lázadoztam a folyamatos gyakorlás ellen, de szerencsére túllendültem ezen is, mert tényleg hamar megszerettem a hangszeret.

■ *Sosem merült fel, hogy a zenekari helyett a szólista pályát válassza?*

Bécsben, az akadémián nagyon fontosnak tartották a zenekari felkészítést, a Filharmonikusok egyik tagja tartott például órát a zenekari állásokról és segített felkészülni a próbajátékokra.

Az én tanárom is nagy hangsúlyt fektetett a próbajáték-felkészítésre, az ő osztályából szinte mindenkinek sikerült zenekarban elhelyezkednie. Egyébként azt is nagyon élvezem, amikor szólistaként léphetek pódiumra, a zenekari munka, a kamaraegyüttesek mellett akadnak szólókoncertjeim is, legutóbb például egy ázsiai zenekari turné során volt alkalmam Tokióban egy helyi zenekarral játszani. De sajnos idő nincs nagyon az ilyen szereplésekre.

■ *Második vagy első hegedű?*

Úgy vélem, ez leginkább hiúsági kérdés. Végső soron az a döntő, hogy éppen milyen állásra hirdetnek próbajátékot. Én mindkettőben kisegítettem, s mindkettőnek megvan a maga szépsége. A második hegedűt ki kell próbálni ahhoz, hogy az ember értékelje. Már az maga remek érzés, hogy az ember részese a harmóniának, és így mélyebben belelát a darab struktúrájába. Emellett a mélyebb állásokban másképpen kell játszani, így hangilag jobban kiélheti magát az ember. Nagyon fontos a rugalmasság, és hogy az ember mindig mindenre azonnal

reagáljon. Kell idő, hogy az ember ráérezzen a szépségre, de utána már nagyon élvezetes ez a szólam. Egyébként mielőtt a státuszt megkaptam, a próbaév során minden hegedűs kolléga mellett játszottam, ez is segített abban, hogy az ember megismerje a játékmódot, a zenészeket, és azok is őt. Így amikor letelik az esztendő, ennek alapján tudnak róla szavazni. A Bécsieknek nincs szigorú ülésrend, leginkább az a meghatározó, hogy ki mikor került be az együttesbe. Most már mögöttem is ülnek... Az Operában kezdtem kisegítőként, aztán már a Filharmonikusokkal is játszhattam, határozott idejű szerződéssel, amit meg is hosszabbítottak. A próbajátékon végül 2018-ban bizonyultam a legjobbnak, utána jött a próbaév és a státusz.

■ *Hogyan néznek ki a mindennapok a Bécsi Filharmonikusoknál?*

Sok a szolgálat, 35-40 is akad egy hónapban, hiszen ez dupla állás, az operában és a Filharmonikusok koncertjein egyaránt kell muzsikálni. Viszont mindkettő hat egymásra, s ez megjelenik a hangzásban is, hallatszódik, ha mindennap énekeseket kísér az ember... Mindig magas szintet kell produkálni, ezért is kell nagyon jól tudni a repertoárt, hiszen kevés a próba. Például A rózsalovagot is kívülről fújja az egész zenekar, az újak pedig kapaszkodhatnak. Megpróbáltam sokszor végigjátszani az aznap este játszandó operát, de nincs annyi óra a napban... Az ember megtanulja, hogy hogyan nézze át a kényes részeket, és aztán az előadáson a legjobbakat reméli.

Mindenre azonnal tudni kell reagálni. Nincs agyonpróbálva semmi, s ezért megmarad a frissessége. De éppen ezért roppant rugalmas a társulat, egyre több a fiatal, mert éppen generációváltás zajlik, a talán konzervatívabb imidzs ellenére laza, jó hangulatú az együttes. A Bécsi Filharmonikusok tagjaként az embernek nem kell zeneileg kompromisszumokat kötni, tényleg a legjobbakat hívja meg a zenekar, hiszen erről közösen döntünk, mindig szavazunk arról, mely dirigensek dolgozzanak velünk, milyen szólistákkal és milyen műveket játszunk. A Filharmonikus koncerteken demokrácia van.

■ *Hogyan vészelték, vészeli át a pandémiát?*

A lezárások alatt is próbáltunk proaktívak maradni, volt egy Bruckner-ciklusunk Christian Thielemannnal, amit lemezeire vettünk. Különböző tévés streaming koncerteket adtunk, a közszolgálati tv, rádió számára is. Az operában tervezett premierek ugyancsak lezajlottak, igaz, nézők nélkül. Nem kellett mindent lemondanunk, s ez azért is jó, mert a közönség számára is lényeges, hogy ebben az időszakban is folyamatosan művészi élményt kapjon. Az azonban most ismét nehezíti a helyzetet, hogy december végétől csak úgy lehet kulturális rendezvényeket látogatni, hogy a három oltás mellett negatív PCR tesztet is be kell mutatni... Kérdés, hogy ez hogyan hat a publikum koncertlátogatási kedvére...

■ *Nemrégén született meg a kislfia. Mikor tér vissza az együttesbe?*

A szülés előtt és után kap mindenki nyolchetes szabadságot, utána pedig akár azonnal vissza lehet térni, de otthon is lehet maradni a babával. Én kilenc hónap itthonlétet terveztem, amit egyébként egyszer meg is lehet hosszabbítani. Sőt, akár részüdőben is vissza lehet térni. Az együttes nagyon családbarát, van néhány házaspár is, akadnak, akik felosztanak egy egész állást maguk között. Egyelőre nem is gyakorolok, fizikailag is vissza kell kerülnöm a korábbi szintre, de ebben szerencsére lesz segítségem.

A muzsikussal foglalkozik ugyanis egy fizioterapeuta is, a foglalkozásait a zenekar orvosa írja fel és a biztosító fizeti.

■ *Megvan még az a respekt, ahogy Bécsben a Filharmonikusokhoz viszonyultak korábban?*

Igen, még mindig jelent egyfajta pluszfigyelmet, ha kiderül, hogy az ember a Wiener Philharmoniker tagja. Nagyon boldog vagyok, hogy sokéves munkával elértem a célt, és ehhez a kivételes társulathoz tartozhatok. ■

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT. próbajátékot hirdet

II. (III., IV.) TROMBITA teljes állásra

A próbajáték ideje: 2022. február 16. (szerda) 13.15 óra
helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

I. forduló:

Arutjunjan: Trombitaverseny
Beethoven: Leonóra nyitány Nr. 3

II. forduló:

Zenekari állások (a kijelölt részek az alábbi művekből):

Dvořák: VIII. szimfónia IV. tétel
Rimskij-Korszakov: Seherezáde
R. Strauss: Till Eulenspiegel
Bartók: A kékszakállú herceg vára – Fegyverkamra
Bartók: Concerto II. tétel, V. tétel
Bartók: A csodálatos mandarin – Hajsza
Schumann: II. szimfónia I. tétel

A zenekari szolamok kottái a msokottatar@gmail.com e-mail címen igényelhetők munkaidőben.

Jelentkezés: írásban, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2022. február 14-ig e-mailben, levélben vagy személyesen a zenekar irodájában.

Elérhetőségek: E-mail: info@mso.hu

Levelezési cím: Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft. 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a

Telefon: 46/323-488

Az állás azonnal betölthető!

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.

Miskolc, 2021. december 2.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT. próbajátékot hirdet

ELSŐ FAGOTT MÁSODIK VÁLTÓ KÖTELEZETTSÉGGEL, helyettesítő állásra

A próbajáték ideje: 2022. február 16. (szerda) 14.00 óra
helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

I. forduló – zenekari állások:

W. A. Mozart: Fagottverseny, I. tétel, a visszatérésig, valamint a kadencia
W. A. Mozart: Fagottverseny, II. tétel

II. forduló:

D W. A. Mozart: Figaro házassága – Nyitány	1-7. ütem
L. v. Beethoven: IV. szimfónia, IV. tétel	184-188. ütem
Ny. Rimskij-Korszakov: Seherezáde, II. tétel	Az Andantino szakasz az „A” próbajelig
Ny. Rimskij-Korszakov: Seherezáde, II. tétel	„L” próbajel utáni ütemtől „M” próbajelig
P. I. Csajkovszkij: V. szimfónia, III. tétel	57. ütem előtti felütéstől 73-ig
M. Ravel: Bolero	fagottszólo
I. Sztravinszkij: Le sacre du printemps	1-5. ütem
Bartók Béla: Táncszvit, III. tétel	1-8. ütem
P. I. Csajkovszkij: VI. szimfónia, I. tétel	1-12. ütem

A zenekari szolamok kottái a jarkrisz@gmail.com e-mail címen igényelhetők. Jelentkezés: írásban, szakmai önéletrajzzal az alábbi e-mail címen: info@mso.hu (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2022. február 14-ig e-mailben, levélben vagy személyesen a zenekar irodájában.

Elérhetőségek: E-mail: info@mso.hu

Levelezési cím: Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft. 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a

Telefon: 46/323-488

Az állás azonnal betölthető!

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít.

Miskolc, 2022. január 11.

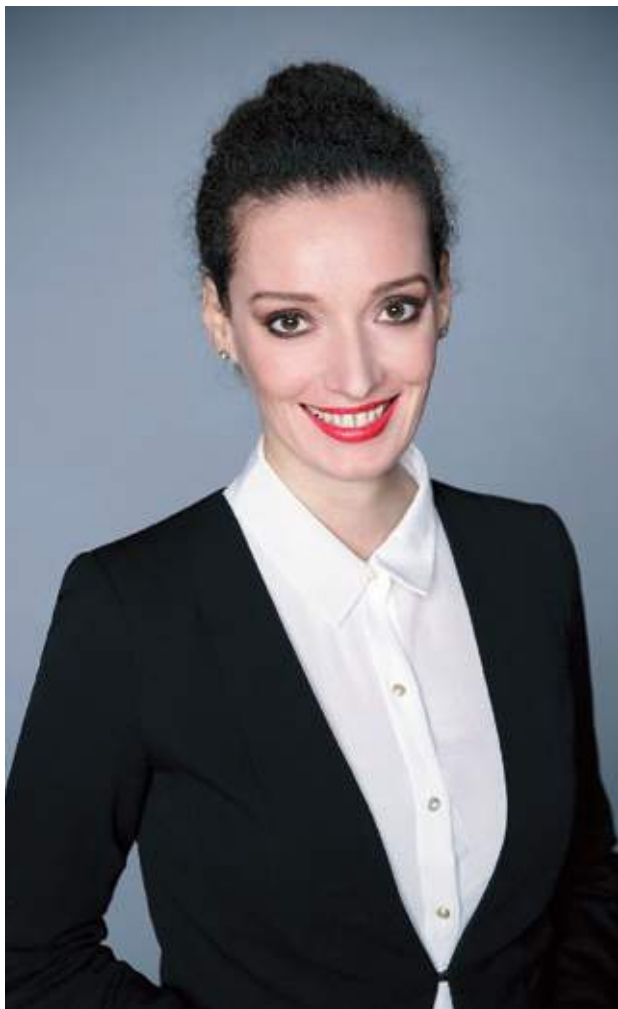
Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

„A gyerekkarnak ugyanúgy kell dolgoznia, akár egy profi zenekarnak”

Hajzer Nikolett negyedszázadról, ötven évről és egy születőről, saját iskoláról

 Réfi Zsuzsanna

Legutóbb Stefan Soltészról kaptak a gyerekek levelet, amelyben a karmester megköszönte a Magyar Állami Operaház Gyermekkarának a Mahler VIII. szimfóniájában nyújtott, kiváló produkcióját, de számos dirigenszt leptek már meg azzal, hogy milyen jól követik a pálcát, mennyire gyorsan reagálnak. Hogy miért is olyan különleges ez a kórus, amely nemrég Szőnyi Erzsébet A makrancos királylány című gyerekkoperájával ünnepelte ötvenedik születésnapját, arról vezetőjével, Hajzer Nikolett-tel beszélgettünk, aki ennek a fél évszázadnak a felét a társulattal töltötte, gyerekként ugyanis maga is énekelt a karban, később korrepetitora lett, öt esztendeje pedig Gupcsó Gyöngyvér neki adta át a stafétabotot. A karnaggal arról is szót ejtettünk, hogyan változott az utóbbi években a kórus működése, milyen munkával sikerül elérniük a folyamatos magas színvonalat, és miért szeretnének egy saját iskolát létrehozni az Eiffel Campuson.

■ *Mi a titka ennek a dirigensek által is emlegetett nívónak?*

Maximalista vagyok és nem engedek a minőségből. Ezt a gyerekek is tudják, s nagyon szigorúnak, de igazságosnak tartanak. Azért is követelem meg tőlük a magas színvonalat, mert tudom, képesek mindarra, amit elvárunk tőlük. Van, hogy egy darabot egy egész éven keresztül próbálunk, de az is megesik, hogy megtanítok valamit délelőtt, és akár már aznap este elő kell adni a színpadon. Nem 100, hanem 300%-ot kell teljesíteni, de a gyerekek elképesztő rutinnal rendelkeznek. Hozzászoktak a folyamatos megmérettetéshez, s persze az is segít, hogy tényleg válogatott társaság. Mindent megkövetelek a sikerért, s annak dacára, hogy 8-18 évesekről beszélünk, hajlandóak is meghozni a megfelelő áldozatot, tudják, addig kell próbálni, amíg tökéletes nem lesz a produkció. Ahhoz is hozzá vannak szokva, hogy minden este más karmester kézmozdulatait kövessék, mindez nem okoz számukra problémát. A gyerekkarnak ugyanúgy kell dolgoznia, akár egy profi zenekarnak. Talán ennek is köszönhető Stefan Soltész elismerése. Már a próbán dicsérte a gyerekeket, nekem és nekik is külön írt a hangversenyt követően, s a levelekben kiemelte, nagyon ritkán találkozik olyan gyerekkarral, amely ilyen gyorsan reagál, ennyire jól követi a kezét, s amely minden instrukciót elsőre megért.

■ *Miben tér el ez a kórus a többi gyerekkartól?*

Teljesen másképpen dolgozunk és más anyagokat éneklünk. A legnagyobb különbség talán az, hogy a gyerekeknek sokkal szerteágazóbb elvárásoknak kell meg-

felelniük, mint más énekaroknál, hiszen képesnek kell színészként is megjelenni a pódiumon. Amikor felvételiztetünk, az egyik alapvető kritérium, hogy a jelentkező jól énekeljen, de emellett ugyanolyan lényeges, hogy egyéniség legyen. Tudom, szentségtörésként hangzik, de a kottaolvasáshoz nem is ragaszkodom annyira, mert akkor alig marad gyerek, akiből válogathatunk... Mivel sokszor nagyon kevés idő áll rendelkezésre, van, hogy csupán egy-két hét alatt el kell sajátítanunk egy új operát, emellett a szolgáltatásunk évente több mint háromszáz, amihez még nem is adtuk hozzá a külső felkéréseket –, így néha bizony sokkal gyorsabb hallás után megtanulni az adott művet.

■ *Egy interjújában olvastam, hogy kiterjesztette a korhatárt, így már másodikosok is jelentkezhetnek a kórusba, és még az egyetemisták is visszajárhatnak fellépni. Milyen újításokat vezetett még be az utóbbi években, mióta a kórus vezetője?*

Mivel magam is ebben a rendszerben nőttem fel, zsigeri szinten mindent tudok róla, ezért a jól működő elemeket megtartottam, és csupán azt cseréltem le, amit elavultnak éreztem. Az újdonságok közé tartozik például a kapcsolattartás, amelyre nagyon sokféle fórumunk van, külön csoportokat hoztunk létre a szülőknek, a gyerekeknek. Igyekszünk minden olyan platformot megtalálni, ahol elérhetjük egymást, és ami népszerűsítésre is alkalmas. A korhatárokat azért toltam ki, mert a gyerekek nagyon ragaszkodóak, akár még az egyetem első két évében is időről időre szívesen visszajárnak, a vizsgaidőszakban stresszoldónak tartják, ha énekelhetnek a Bohéméletben vagy A diótörőben. Egy ügyes második osztályost is nyugodtan színpadra lehet engedni, s minél hamarabb bekerülnek a kicsik a rendszerbe, annál könnyebben veszik fel a fonalat. Másan nem nagyon kellett változtatnom, mert a gyermekkar eddig is nagyon jól működött. Még a próbanapok is ugyanazok, már több mint ötven éve. Ami viszont újdonság, az a temérdek külsős felkérés. Most már nemcsak koncertekre, hanem akár operákra is felkérnek minket, így énekeltünk például a Zeneakadémián, az Almási-Tóth András rendezte Varázsfuvolában. Az Operaházon belüli feladataink is sokasodtak, hiszen nemcsak az adott darabokban szerepelünk, hanem például a gyerekszeplőinkkel mutatja be a dalszínház a János vitézke című új produkciót, s természetesen önálló karácsonyi koncertünk is lesz a következő, ünnepi időszakban.

■ *Az OperaOvi is működik...*

Ami a Gyermekkar előkészítője. Én kezdtem annak idején, Pécssett ugyanis zeneterápiát is végeztem, és azért indítottam el ezeket a foglalkozásokat, hogy építsünk ki egy bázist, vonzzuk be az erre fogékony gyerekeket, akik aztán a Gyermekkarban folytathatják. Az

OperaOviban a kicsiknek már instrukciókat követve kell énekelniük, feladatokat végezniük. Jelenleg már csupán szakmai vezetőként irányítom, Ujvári Klára tartja a foglalkozásokat, s végre a pandémia időszaka után folytathatjuk a sorozatot.

■ *Vannak már gyerekek, akik kórustagok és az OperaOviban kezdték?*

Igen, s a legtöbbjük egy évfolyamba tartozik, ötödikesek. Persze nemcsak a gyerekek tehetségén múlik a kórustagság, hanem a családon, a szülőkön is. Nagyon gyakran előfordul, hogy lehetetlen időpontokban kell hozni a gyerekeket próbákra, előadásokra, s ezt nem mindenki tudja vállalni.

■ *Az sem lehet könnyű, hogy állandóan cserélődik a tag-ság, a gyerekek évről évre kiöregsznek a szerepekből, így mindig újra kell kezdeni a repertoártanítást, -tanulást.*

A körforgás nem mindig könnyű... A létszámunk százhatvan körüli, idén vettem fel még negyven gyereket. El kell mondjam azt is, ha valakivel gond adódik, akkor bizony az kikerül a kórusból. Ahhoz, hogy valaki tagja lehessen a gyermekkarnak, minimum négyes magatartást kell elérnie. Fontos, hogy a kicsik mindig kövessék az utasításokat, nem véletlenül vesznek részt évente balesetvédelmi, tűzvédelmi oktatáson. A színház veszélyes üzem, sok gond adódhat, ezért lényeges, hogy megbízhassak bennük.

■ *A gyermekkar után sokan választják a művészi pályát?*

Jelentős részük indul el ezen az úton. Akik hangszeresek, azoknál egyértelműbb a folytatás, azoknak, akik jól énekelnek, jó a zenei érzékük, segíthet a kórustagság a későbbi döntésben. De sokan vannak olyanok is, akik nem lesznek zenészek, énekesek, azonban a zene közelében maradnak.

■ *A fél évszázados születésnap előtt Szőnyi Erzsébet gyerekkoperájával tisztelegtek, azonban ez már az 51. jubileum volt, hiszen az együttes 1970-ben született...*

A pandémia miatt kellett eltolnunk az ünneplést. A makrancos királylányra három hónapos munkával készültünk fel. Komplettné produkció született, díszlettel, jelmezekkel, rendezéssel, s összesen negyven olyan új tag is szerepelt benne, aki most volt először színpadon, ezt persze a nézők nem vehették észre. Az október eleji előadásra megtelt az Erkel Színház, nagy sikert aratott, olyannyira, hogy lesz is még belőle előadás.

■ *Régebben az Erkel Iskolából jöttek a Gyermekkórus tagjai, ma azonban, ahogy már említette, száznál több iskolából. Ezért szeretnének egy saját intézményt?*

Egy ideje nincs bázisiskolánk, ezért fogadunk sok helyről gyerekeket, azonban nem mindegyik iskola tolerálja a kicsik hiányzását, a sok délelőtti próbát. Ezért is kezdtünk gondolkodni egy saját intézményen, az Eiffel Campus területén pedig van is egy épület, ami a mostani tervek szerint az Opera iskolája lesz. A Nemzeti Balettintézetrel közös lesz ez a nyolc osztályos intézmény, s minden évfolyamnak a fele balettnövendék, a másik fele pedig énekkaros lesz. Abban gondolkodunk, hogy esetleg a közismereti tárgyak néhány évfolyamon délutánra kerüljenek, s a gyerekek ne az oktatás rovására vegyenek részt a próbákon. Ráadásul így rengeteg képzési formát lehetne kiaknázni, amire most nincs lehetőség. Hiszen A makrancos királylányban és a János vitézkében is elképesztő mennyiségű szöveg szerepel, s heteken keresztül dolgoztunk ezen a gyerekekkel, hiszen nem tudják, hogyan kell a pódiumon szöveget mondani. Lehetne számukra beszédtechnika vagy táncórát tartani, azt is meg kell tanulniuk, hogyan kell jelen lenni a színpadon, mit közvetítenek a mozdulatok. Mindez még jobbra tenné a jelenlétüket a pódiumon, ezeket az órákat azonban a jelen helyzetben sehová sem tudnánk beilleszteni.

■ *Hatalmas munka felépíteni egy teljes képzést...*

Nagy vállalás, s a tervek szerint 2024-re születne meg az iskola.

■ *Gupcsó Gyöngyvértől vette át a Gyermekkórus irányítását. Mi az, amit a tőle tanultakból tovább kíván vinni?*

A munkamorál az, amit igazán tőle tanultam, az, ahogyan ő dolgozott velünk, amit megkövetelt tőlünk,

mindaz, amit megtapasztaltam 11 éves koromtól, amikor a Gyermekkórus tagja lettem. Nem véletlenül vagyok maximalista, ezt is tőle sajátítottam el. Neki köszönhetően minden előadásra úgy álltunk ki a színpadra, hogy száz százalékosan bíztunk magunkban, tudtuk, mindent megtanultunk, nem lehet baj. Amit a színházról tudok, azt Gyöngyvértől sajátítottam el, ahogy azt is, mi a fontos a színpadi jelenlétkben, hogyan lehet a kicsiket megtanítani erre, mi az, amiben a gyerekeknek segíteni tudok, és mikor kell hagyni őket, hogy maguk találják meg a legjobb megoldást. Mind a mai napig eljátszom nekik az alakítandó figurákat, ahogy Gyöngyvér is mindig megmutatta, hogyan induljunk el. A Gyermekkar egész jelenlegi rendszerét ő építette fel, tényleg csak annyit kellett hozzátennem, amit korszerűnek gondoltam, vagy a saját habitusomból fakadóan szükségesnek ítéltam. Neki köszönhetem, hogy tudom, ha baj van, akkor hol és hogyan kell a problémás részhez nyúlni, miben tudok a gyerekeknek segíteni. Az egyetem óta itt vagyok, 2012-től korrepetitorként dolgoztam a kórusral, majd megkaptam a vezetését. Összesen már huszonöt év a közös történelmünk, így tudom, milyen szerepet játszik, aki a piros virágos ruhát viseli, mikor mi történik a színpadok mögött, mi a technikája a külső vezénylésnek. Enélkül mindezt nem is lehetne csinálni. Ezzel a tapasztalattal csak kicsit ijedtem meg, amikor át kellett venni a kórusvezetését, és nem nagyon... Rengeteget tanultam az Angelica Leánykarban Gróf Zsuzsannától és a Magnificatban Szobellédi Valériától is, operai szempontból azonban Gyöngyvér a legfontosabb ember a számomra. Ezért is örültem nagyon, hogy eljött most a jubileumi előadásra is. Szokták kérdezgetni mivel korábban operaénekesnek készültem -, hogy nem hiányzik-e az éneklés. De maga a betanítás, valamint a próbaidőszak bőven pótolja az éneklés iránti vágyamat! ■

A Kékszakállútól a Táncszvitig

Bartók és a zenekar (2. rész)

Gombos László

Bartóknak megadatott, hogy zeneszerzői pályája első évtizedében megismerje a zenekari komponálás lehetőségeit, és eljusson a mesterművek írásáig. De melyik darabot is tekinthetjük az első olyan alkotásnak, amelyben már Bartók „igazi” zenekara szólal meg? A mester vajon a *Két képben*, a *kékszakállú herceg várában* vagy jóval később, a *csodálatos mandarinban*, a *Táncszvitben*, netán csak a *Zenében* vagy a *Concertóban* alkotta meg azt a különleges és egyéni zenekari hangzást, amit ma sokan az ő nevével hoznak összefüggésbe?

Az első mestermű

Még általában véve az első „mestermű” megnevezése is megoldhatatlan feladatnak tűnik, hiszen – a természettudományokkal ellentétben – a művészet nem mérhető objektív mércékkel, és mások megfigyeléseit csupán szubjektív benyomásainkkal egészíthetjük ki, miközben gyakran az ún. „közvélekedésre” hivatkozunk. Talán csak a pályatárs-zenének, Kodály Zoltánnak – vagy olyan nagynevű tudósoknak, mint Szabolcsi Bence – lenne igazán joga ahhoz, hogy Bartók műveit értékelve egyiket a másik alá vagy fölé helyezze. Jelenlegi vizsgálódásunkból ki kell hogy maradjanak a kisebb apparátusú zongoradarabok és kamaraművek, mivel azok a zenekari művekhez választott objektívünkön nem látszanak, ahogy fordítva is igaz lenne: a *Gyermekeknek* sorozatra vagy a *Mikrokozmoszra* fókuszált lencsén át elmosódnának a nagyformátumú alkotások.

Utólag, a teljes életmű felől közelítve egészen más következtetésekre juthatunk, mintha csupán egyetlen alkotás vizsgálatából indulunk ki. Szívesen kérnénk számon a fiatalkori műveken is az érett mester stílusjegyeit, ezáltal megkérdőjelezve azok jelentőségét. Amikor azonban az I. zenekari szvitet (op. 3) hallgatjuk, a professzionálisan kezelt, Richard Strauss-i méretű romantikus együttes bűvöl el, a II. szvitben (op. 4) pedig a kamarazene-szerűbb hangszerezés és egyes szólisztikusan felrakott részletek ragadnak meg. Utóbbi átmeneti darab: amikor Bartók az 1905 novemberét követő hónapokban az első három tételt komponálta, még a magyar romantika jegyében alkotott, majd másfél évvel később, 1907 nyarán írta meg a zárótételt, már új eszmények jegyében, az ereszkedő pentaton magyar népzene felfedezését követően. Amint ebben az alkotásban, úgy a *Két portré* második tételében (op. 5, a *14 bagatell* zárószámának hangszerezése) és a *Két képben* (op. 10, 1910) is felfedezhető a *fából faragott királyfi* (op. 13, 1914–17) egy-egy pillanata. Emiatt könnyen eshetünk abba a hibába, hogy e műveket önálló alkotások helyett

Bartók az 1910-es években

csupán valami előzményének tekintsük, ugyanúgy, ahogy Bartók egész első alkotói évtizedét – a *Kossuth szimfóniától* (1903) és a zongora-zenekari *Rapszódia*tól (op. 1, 1905) egészen a *Két kép* komponálásáig – felkészülésként értékeljük a „nagy művek” írásához. Lelkesedésünk szerencsére mindig az éppen hallott, játszott vagy elemzett darabot emeli piedesztálra és láttatja kivételes értékűnek, miközben egy időre megfeledkezünk a többi keltette élményekről. Nem éppen tudományos megközelítés, de a remekművek hatása mindig is ilyen szubjektív módon érvényesült!

Bartók páros hegycsúcsai

Bármilyen szubjektív megközelítéssel is élünk, az 1911-ben komponált opera, *A kékszakállú herceg vára* a következő színpadi művel, *A fából faragott királyfi*val együtt kétségkívül a zenetörténet kiemelkedő alkotásai közé tartozik. A hangszerelés és az egyéni zenekari színek tekintetében is példaértékűek, a zeneszerző minden szempontból „igazi” mesterművei. Páros hegycsúcsoknak is nevezhetnénk őket, amelyek árnyéka nemcsak az előző évtized, hanem az 1910-es évek kompozícióira is rávetül. Különös, hogy Bartók műhelyében milyen gyakran jelentek meg párosával az azonos műfajú darabok: mintha a szerző egy-egy alkotás létrehozásához annyi muníciót halmozott volna fel, hogy az kettőre is elegendőnek bizonyult, illetve ha már elmélyült egy problémában, akkor annak egy kissé más szempontú megoldását is kidolgozta. Gondoljunk csak arra, hogy az I. zenekari szvit befejezése után nem sokkal a második írásába kezdett, szinte egy időben komponálta a zongora–zenekari Scherzót (op. 2, 1904) és Rapszódíát (op. 1, 1905), valamint később a *Két portrét* és a *Két képet*. Az 1928-as két hegedű–zongora rapszódíának 1929-re elkészült a hegedű–zenekari párja is, az 1. zongoraversenyt (1926) pedig hamarosan az arra reflektáló második (1930–31) követte. 1931-ben Bartók kisebb darabjait hangszerelte meg *Erdélyi táncok* és *Magyar képek* címmel.

Mindez más műfajok esetében is jellemző a szerzőre: ezt mutatja például az 1916-ban komponált két dalciklus (*Öt dal* énekehangra és zongorára op. 15, *Öt dal* Ady Endre szövegeire op. 16), a két hegedű–zongora szonáta (1921 és 1922), az 1926-ban készült két zongoraciklus, a *Szabadban* és a *Kilenc kis zongoradarab*, valamint az egymást követő években keletkezett 3. és 4. vonósnégyes (1927 és 1928). Emellett néhány kompozíció-párhoz később egy-egy további alkotás csatlakozott: a fiatalkori zenekari szvitet 1923-ban a *Táncszvit*, a két zongoraversenyt az életművet lezáró harmadik egészítette ki, a színpadi műveket pedig *A csodálatos mandarin* avatta trilógiává.

Bartók, a karmester

Bartók a század első évtizedében végigjárta a zenekaral történő ismerkedés valamennyi fázisát. Tanulmányozta az elődök és kortársak partitúráit, és ő maga is számos hasonlót szerkesztett. Hallgatta a különféle együttesek szerepléseit, zongora–zenekari művek esetében pedig több alkalommal foglalt helyet az előadók között. 1909-re már csak a folyamat egyetlen momentuma hiányzott: személyesen kellett a zenekar élére állnia. Szinte természetes, hogy egyes zeneszerzők és előadóművészek egy idő után a vezénnyelssel is megpróbálkoznak műveik propagálása, illetve ambíciójuk megvalósí-

tása érdekében. Bartók számára ez a pillanat Ferruccio Busoninak köszönhetően érkezett el 1909. január 2-án, amikor a német fővárosban II. zenekari szvitjének második, *Allegro scherzando* tételét dirigálta a Berliini Filharmonikusok élén. Ez volt első és egyben utolsó karmesteri szereplése, amellyel kapcsolatban így írt egyik levelében:

„Nagyon mulatságos látvány lehetett volna idegen szemeknek, amint én otthon előre készültem a nagy és szokatlan dologra és merev, néma butoraimnak dirigáltam nagy hévvel partitúrám-ból. T.i. aki sose csinált ilyet, annak már a pusztá kézmozdulatok szabatosága is nagy feladat, főleg ha – mint ebben a Scherzoban – folyton változik 2/4, 3/4, 3/8 stb. Sőt pusztán az izommunka <a testileg> annyira megerőltető, hogy bizony kis training nélkül nem bírtam volna ki a 3 próbát és előadást. Végül megérkezett a nagy pillanat – az első próba kezdete. Ugy drukkoltam, hogy még! [...] Reszkető kézzel felemelem a pálcát és – megindult a zene, de szörnyű módon imbolyogva. Mintha csak hullámzó tengeren volnék – – – Kiderült, hogy épen a legelső mozdulatom volt hibás! – Ettől az incidenstől eltérv, ha félénken is, de elég tisztességesen folytatódott a dolog. [...] Az előadás jó volt, mindenesetre jobb, mintha itt a pestiek játszották volna el karmesterük vezetése alatt.”

A II. zenekari szvit 2. tétele: Bartók ezt vezényelte 1909-ben Berlinben

Bartóknak tehát alapvetően jó benyomásai maradtak élete egyetlen vezénnyeléséről, amelynek végén öt alkalommal kellett visszatérnie a pódiumra, hogy megkö-

szönje a közönség tapsait. Ezt a véleményt erősítette meg egykori tanárához, Thomán Istvánhoz január 3-án írott beszámolója: „Mégis csak nagyszerű dolog dirigálni; mikor a zenekar teljesen az én akaratom szerint játszik! A hatás afféle volt, mint Pesten a valceré. Két tábor; egyrészt pisszegés, másrészt lelkesedő tapsvihar [...]. Az orchester nagyszerű, minden fényesen hangzott.”

A zseni sem mindenható

Az említett „nagyszerű dolog” sajnos nem ismétlődött meg Bartók életében, pedig ha karmesterként vagy zenei vezetőként rendszeresen együtt dolgozhatott volna egy kiváló zenekarral, az óriási lehetőségeket kínált volna számára, különösen a hangszerelést illetően. A szintén zongoristaként induló Liszt Ferenc példájára hivatkozhatunk, aki az 1840-es évek végén letelepedett Weimarban, és zenekarvezetőként tág tere nyílt a kísérletezésre, legújabb ötleteinek kipróbálására. Bartóknak is szüksége lett volna egy ilyen együttesre, annak ellenére is, hogy páratlan képzelőerővel és intuícióval rendelkezett, és zenével kapcsolatos megérzései többnyire tökéletesnek bizonyultak. A korábban nem létező hangzások és eszközök esetében azonban ő sem számíthatta ki előre a hatásokat és a dinamikai arányokat, és nem lehetett teljesen biztos abban, hogy az új hangszerkombinációk az ő elképzelése szerint fognak-e megszólalni. Így nem nélkülözhetette a hallás kontrollját, és műveit, elsősorban a zenekari alkotásokat többnyire csak a bemutatót követően tekintette véglegesnek.

A *Két kép* (1. *Virágzás*, 2. *A falu tánca*) esete különösen érdekes: Bartók 1910 nyarán elkészült a hangszereléssel, radikálisan újszerű írásmódjával kapcsolatban sokáig mégsem kaphatott hallási megerősítést. A bemutatóra majdnem három évig kellett várnia, amikor már túl volt a *Kékszakállú* és a *Két portré* második tételének hangszerelésén. Ezekben a sorsfordító években – mondhatnánk – vakon (vagy inkább süketen) kellett előrehaladnia az ismeretlen, saját maga által megjósolt utakon, miközben friss tapasztalatait nem kamatoztathatta kellőképpen az újabb művek komponálásánál. A *Két kép* esetében érezzük is egy kicsit a tapogatózást, de talán csak amiatt, hogy a korábbi darabban a színpadi művek hasonló, de már kikristályosodott megoldásait szeretnénk visszahallani. Somfai László így írta le a művel kapcsolatos dilemmát: „Hangszerelő szakemberek között régi vita tárgya, hogy a *Két képben* tulajdonképpen mi zseniális és mi ügyetlen instrumentáció; vajon ki van-e aknázva a két hárfa és a viszonylag népes fúvós-kar; hogy *A falu táncában* nem túlzottan zongoraszerű-e az unisono menetek, a figurák egy része. [...] A Richard Strauss- és Debussy-féle hangszerelő művészet felől közeledve kétségkívül sok a nyers, díztelen, érdes unisono, a szükségtelen szólamduplázás, mert nem szépiíti, nem színezi a hangzást. [...] Ha viszont a majdani

Fából faragott előfutaraként hallgatjuk A falu táncát, a nagy úttörés tanúi vagyunk: ahogyan [...] Bartók kidolgozza a maga torz, groteszk, félelmes intonációit.”

Új Magyar Zeneegyesület

1911-re Bartók is elérkezettnek látta az időt ahhoz, hogy egy új, professzionális zenekar létrehozását szorgalmazza. Az előző fél évszázadban az amatőr és félamatőr társulatok mellett egyetlen állandó, hivatásos együttes működött a fővárosban, az Operaház tagjaiból alakult Filharmóniai Társaság zenekara, amely már nem tudta kielégíteni a koncertélet jócskán megnövekedett igényeit, ráadásul nem felelt meg Bartók igen magas elvárásainak sem. A „tarthatatlan állapotok”-ról a komponista így számolt be 1911 márciusában Frederick Deliusnak: „Néhányan most éppen azon fáradoznak, hogy életre keltsünk egy állandóan hangversenyző, elsőrangú zenekart. – Mert úgy, ahogyan most mennek a dolgok, soha sincs egy tisztességes zenekari előadás. Ha tervünk nem sikerül, évekre le kell mondanom arról, hogy dolgaikat (amelyeket ezután írok) előadásban halljam, – mert inkább semmilyen előadást, mint olyan gyalázatosat, amelyből amúgy sem lesz okosabb sem a közönség, sem a zeneszerző.”

* Új magyar zeneegyesület. Március 24-én az Újságkiadók Otthonában megalakult az Új Magyar Zeneegyesület. Az egyesület legfőbb célja egy nagyszabású, minden modern igénynek megfelelő, elsőrangú karmesterek vezette alatt álló, nagy mértékben munkaképes, szimfonikus zenekar létesítése. Az egyesület igazgatója a következőképp alakult: ügyvezető igazgató Bartók Béla, titkár Kovács Sándor dr., igazgatótanács Bartók Béla, Buttykay Ákos, Demény Dezső dr., Kacsóh Pongrácz dr., Kodály Zoltán dr., Kovács Sándor dr., Weiner Leó.

Híradás az UMZE megalakulásáról, Az Újság 1911. ápr. 5.

Az UMZE 2. hangversenyének műsorfüzete, 1911. dec. 12.

A zenekart működtető társaság 1911. március 24-én Új Magyar Zeneegyesület (UMZE) néven alakult meg az Újságkiadók Otthonának termében. Bartókot választották ügyvezető igazgatónak, titkárnak Kovács Sándort, az igazgatóság további tagjai Buttykay Ákos, Demény Dezső, Kacsóh Pongrácz, Kodály Zoltán, Kovács Sándor és Weiner Leó lettek. A szép remények azonban nem váltak valóra: kellő állami szubvenció híján szó sem lehetett a zenekari tagok szerződtetéséről. Ezért kamaraesteket szerveztek, ám a közönség érdeklődése ezek fenntartásához is kevésnek bizonyult. Az egyesület még évekig rendezett kisebb koncerteket (1916-ig minden évben kapott néhány ezer korona támogatást a Fő-

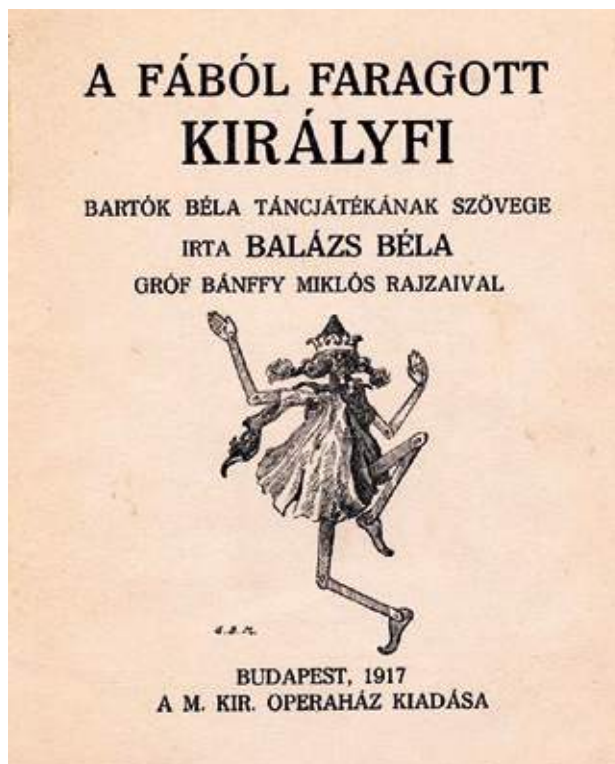
vároستól), Bartók azonban az első évad során beszüntette tevékenységét, és évekre visszavonult a nyilvánosságától. Minden bizonnyal az UMZE sikertelensége is döntő szerepet játszott abban, hogy az 1912-ben komponált *Négy zenekari darabot* egészen 1921-ig nem hangszerelte meg, mivel nem látott lehetőséget annak színvonalas előadására.

A fából faragott királyfi

Fordulópontot jelentett Bartók karrierjében, amikor 1913-ban az Operaház megrendelte *A fából faragott királyfi* című táncjátékot, és a következő évre már a bemutatót is kilátásba helyezte. A komponálást, majd az előadást számos körülmény hátráltatta, a zeneszerző mégis alapvetően más helyzetben érezhette magát, amikor az asztalfiók helyett végre egy biztos cél érdekében dolgozhatott. Abban is joggal bízott, hogy a meseszerű cselekményű, színes hangszerelésű és mindenekelőtt látványos táncjáték sikere (a díszleteket maga gróf Bánffy Miklós intendáns tervezte) lehetőséget teremtsen majd a *Kékszakállú* bemutatására. Így is történt, a *Fából faragott* 1917. májusi első előadását követően egy évvel az opera is elhangzott az Operaházban. A másik nagyjelentőségű eredmény az Universal Editionnal kötött kizárólagos szerződés volt, amelynek értelmében a kortárs zene legrangosabb kiadója Bartók valamennyi művének közreadását vállalta.

A táncjáték hangszerelésében és befejezésében – Bartóknak a bemutató alkalmával adott nyilatkozata szerint – szerepet játszott az is, hogy részt vehetett egyik korábbi darabja előadásán: „*A táncjáték megkomponálását még a háború előtt kezdtem meg, aztán hosszú időre abbahagytam. Sok izgalmon mentem keresztül. A tavalyi évadban Strasser István bemutatta »Két portré« című szimfonikus művem, melyek közül a másodikat (A torz) először hallgattam ezúttal zenekartól. Ekkor kaptam inspirációt A fából faragott királyfi partitúrájának befejezésére...*” Ennek fényében ismét hangsúlyoznunk kell, hogy milyen fontos volt a komponista számára műveinek utólagos hallási kontrollja. Amit a *Két portré*ban látnokként megsejtett a modern zenekari színeiből, azt a táncjátékban már teljes biztonsággal alkalmazta.

A fából faragott királyfi pompás hangszerelésével kapcsolatban gyakran Sztravinszkij balettjeinek (*Tűzmadár*, *Petruska*) hatását hangsúlyozzák, holott Bartók a 10-es évek közepén még nem hallhatta az orosz komponista zenekari műveit, és partitúráit sem tanulmányozta (1920 novemberében Philip Heseltine-nak még azt írta, hogy csupán a *Sacre* és a *Rossignol* zongoraátíratát, valamint a *Három japán dal* partitúráját ismeri). Akárhogyan is történt, számára elsősorban saját intuíciónak és tapasztalatainak volt igazi jelentősége.

Bánffy Miklós díszletterve *A fából faragott királyfi* előadásához

Abban, hogy a táncjáték (majd az opera) hiteles előadásban szólalt meg, döntő szerepet játszott Egipto Tango karmester és az Operaház vezetése, amely soha nem tapasztalt mennyiségű próbát engedélyezett a betanuláshoz. Bartók így írt édesanyjának Tangóról: „*ő a legjobb karmester, akivel eddig dolgom volt. [...] minden egyebet levettek a műsorról, a filharmonikusok próba nélkül (!) rendezik koncertjeiket, Tangonak a „kegyelmes ur” megígérte a 30 próbát. Gondold csak meg, 30 próba! Tango eddig nagyszerűnek bizonyult: az hogy másképp nem vállalja a dolgot, csak ha kellő alapossággal tudja a legapróbb részletekig kidolgozni, az a legszebb dolog, amit egy karmestertől hallhat az ember. Képzeld el bárki más – kisebb tehetséggel, kisebb nekikészüléssel, 5-6 próbával megcsinálta volna, de hogyan! Attól mentse meg bennünket az Ur! [...] 3 hétig tanulmányozza a*

partitúrát. (Egy Kerner bele se szokott nézni, csak a próbán ismeri meg t. képen.”

Valószínűleg a *Fából faragott* próbáin és előadásain szerzett tapasztalatoknak köszönhető, hogy Bartók a *Kékszakállú* 1918 májusi bemutatóját megelőző javítások során cselesztával és xilofonnal bővítette a partitúrát. Zenekarának egyik jellegzetes tagját, a cselesztát a *Két kép* „Virágzás”-tételében alkalmazta először (ezúttal is utólag, az 1912-es Rózsavölgyi-kiadás korrektúrájába írta be a szólamát). A táncjátékban a hangszer már a bartóki hangzás egyik alapvető kellékének számított, majd az opera revíziójának köszönhetően a *Kincseskamra*-, a *Virágoskert*- és a *Könnyek tava*-jelenetben kapott fontos szerepet. Az említett helyek különleges hangzását a cseleszta mellett a hárfák, a vonóstremolók és a fuvalák *frullatói* (pergőnyelv, Flatterzunge) teremtik meg. A legelterjedtebb modern fuvalatechnikai megoldást Bartók szintén a színpadi művekben alkalmazta először.

A billentyűs xilofon nem sokkal a bemutató előtt, 1917 tavaszán került a *Fából faragott* partitúrájába a sticcatónak (Strohfiedel) nevezett hangszer helyett. Ehhez kapcsolódik Bartók megjegyzése feleségének március 31-én írott leveléből: „Képzeld: készítenek egy billentyűs xszilofont, hogy könnyebben legyenek játszhatók ezek a »komplikált« modern xszilofónszólamok.” Pozitív tapasztalatainak köszönhetően 1918-ra már a *Kékszakállú* zenekarát is kiegészítette az új hangszerrel.

„Legjobb művem, amit eddig zenekarra írtam”

Nem sokkal a *Kékszakállú* bemutatóját követően, 1918 októberében Bartók hozzálatott harmadik színpadi műve, *A csodálatos mandarin* komponálásához. A hangszereléstől még hosszú évek választották el, ám a műről megosztott első elképzelései éppen a hangzáshoz, a hangszínekhez kapcsolódtak. Feleségének írta szeptember elején: „...már gondolkozom a mandarinon is; pokoli egy muzsika lesz, ha sikerül. Az eleje – egészen rövid bevezetés függöny-nyitás előtt – rettenetes zsvaj, csörömpölés, csörtetés, tiülkölés: egy világváros utcai forgatagából vezetem be a t. hallgatót az apache tanyára.” Az 1923–24-ben elkészült partitúra a hangszínek tekintetében is a mester talán legegényibb, leggazdagabb alkotása. Számtalan új effektus jellemzi, egyedi hangolásmódokkal, negyedhangos csúszásokkal, szöveg nélküli kórossal és meglepő hangszerpárosításokkal.

Az 1926-os sikertelen kölni bemutató után Bartók úgy vélte, hogy célszerűbb, ha a mű önálló zenekari előadását szorgalmazza kiadójának (a szvit a pantomim első, nagyobbik felét tartalmazza a *Hajsza* híres fugatóját követő lezárással): „Mivel e botrány következtében hosszú ideig reménytelen a mű színpadra vitele Németországban, mindent meg kell tennünk, hogy annyi koncert-előadást biztosítsunk a műnek (azaz a mű 2/3 ré-

szének), amennyit csak lehet. Véleményem szerint ugyanis ez a legjobb művem, amit eddig zenekarra írtam, és igazán kár lenne évekig eltemetve hagyni.” A „*Zene az azonos című pantomimból*” bemutatójára 1928 októberében került sor Budapesten, a Filharmóniai Társaság zenekarát Dohnányi Ernő vezényelte. Bartóknak ekkor már lényegesen megváltozott az együtteshez fűződő viszonya: 1919-ben Dohnányit választották elnökkarnagynak, ő pedig a lehetőségekhez mérten megpróbált minél több Bartók-művet műsorra tűzni (tekintettel kellett lennie a bérleteket vásárló konzervatív nagyközönségre, amely a koncertek anyagi háttérét biztosította). Ő mutatta be a *Mandarin-szvit* mellett a *Négy zenekari darabot* (1922), a *Táncszvitet* (1923), a *Fából faragott-szvitet* (1931) és az *Öt magyar népdalt* (1933).

„Lehet, hogy nem tudok hangszerelni”

Pest, Buda és Óbuda egyesítésének 50. jubileuma adott alkalmat arra, hogy a Főváros 1923. november 19-én ünnepi hangversenyt rendezzen a Vigadóban a Filharmóniai Társaság zenekarának közreműködésével. A kor vezető magyar zeneszerzőit kérték fel új művek komponálására: így született Dohnányi *Ünnepi nyitánya*, Kodály *Psalmus hungaricus* (a bemutatót még 55. zsoltár volt a címe) és Bartók *Táncszvitje*. Az együttest természetesen az elnökkarnagy, Dohnányi vezényelte, aki – Szikla Adolf dirigálása mellett – előadta Liszt *Magyar fantáziájának* zongoraszólamát, majd zenekarával Berlioz *Rákóczi-indulóját* szólaltatta meg.

FŐVÁROSI VIGADÓ

Hétfőn, 1923. évi november hó 19-én este 7 órakor

PEST-BUDA EGYESÍTÉSÉNEK 50-ik ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

RENDKIVÜLI

FILHARMONIAI DÍSZHANGVERSENY

Vezényeli:
Dr. DOHNÁNYI ERNŐ

Közreműködik:
Dr. SZÉKELYHIDY FERENC
A PALESTRINA KÓRUS
Dr. DOHNÁNYI ERNŐ

MŰSOR:

1. Dohnányi: Ünnepi nyitány (Kórus, első előadás)
2. Kodály: ...Mű. szvit: Táncszvit, (Kórus, első előadás)
3. Bartók: ...Táncszvit (Kórus, első előadás)
4. Liszt: ...Magyar zsvaj: Ezer Ének: ...Dohnányi Ernő A zenekari vezényli: SZIKLA ADOLF
5. Berlioz: ...Rákóczi-induló

Jegyek 5.000-40.000 koronás árban Rózsavölgyi és Társaság (IV. Szervíz-tér 53.) válthatók

Az 1923. november 19-i hangverseny plakátja

Az esemény jelentőségét nem csökkenti, hogy a Bartók-mű ekkor még különösen nehéznek bizonyult az előadók számára, és a bemutatón nem szólalhatott meg a maga teljes szépségében. A zenekarban egy 17 és fél éves ifjú is közreműködött: a későbbi világhírű karmester, Doráti Antal a cseleszta szólamát játszotta, így közvetlen élményei nyomán számolhatott be az utókornak az előadás körülményeiről:

„Részt vettem, természetesen, a mű minden próbáján. Testi-lelki erőm teljes összpontosításával igyekeztem meghallani ezt az új muzsikát – erejét valahogy megéreztem már – de nem sikerült. Zavaros hangcsomókon kívül igen keveset hallottam meg belőle. Lehet, hogy ebben a próbaterem rossz akusztikája is közrejátszott – a próbák, a főpróbától eltekintve, az Operaház háziszínpadán folytak, a főpróbát és a hangversenyt a Vigadó nagytermében tartottuk meg, ami akusztikailag nem jelentett nagy javulást –, de nem ez volt a legnagyobb baj.

Az igazi baj az volt, hogy a darab egyszerűen »nem ment«. Sehogy sem tudtuk eljátszani, még megközelítőleg sem. [...] Dohnányi Ernő, a karmester, alighanem maga is tehetetlenül állt a partitúra fölött, és csak úgy nagyjából tartotta össze a művet – amit most a késői belátás aligha róhat fel hibájául. Úgy látszott, ő is megadta magát, beletörődött pillanatnyi balsorsába, és az előadás döcögött, vagy – ahogy »szakszerűen« mondjuk – elejétől végéig úszott a közöny pállott szagú tengerében. [...] A közönség ugyanolyan langyosan fogadta a Táncszvitet, ahogyan azt a zenekar feltálalta. [...] Bartók maga is lehangolt volt. »Lehet, hogy nem tudok hangszerelni« – mondta szomorúan, kedvetlenül.”

Egybevág ezzel a szerző levele, amelyet az Universal Editionnak írt a bemutatóról: „»Táncszvit«-emet igen

rosszul játszották, ezért aztán nem is lehetett különösebb sikere. Egyszerűsége ellenére van benne néhány kényes hely, mellyel filharmóniai zenekarunk nem tudott megbirkózni. A próbára fordított idő – mint mindig – nagyon is szűkre volt szabva – az eredmény egy teljességgel ki nem elégítő előadás, melynek során egyes részeket olvasópróba-fokon szólaltattak meg.”

Különös, hogy Bartók „egyszerűséget” említett a darabban kapcsolatban, amikor az előadók és a közönség számára éppen a bonyolult ritmika, az állandó metrumváltások és szokatlan harmóniak miatt bizonyult a mű előadhatatlannak, illetve nehezen követhetőnek. A szerző tudatában valószínűleg még eredeti koncepciója élt: az ünnepi alkalomra ugyanis egyszerűbb, kiszenekei művet tervezett népzenei témákból szőtt tételekkel. Az intenzív munka során azonban az együttesből szimfonikus zenekar lett, a népies anyag feldolgozása pedig olyan súlyos és komplex formát öltött, ami messze túlmutat a szvit műfaj által sugallt könnyedebb hangvételén. A mű bemutatójának mérsékelt fogadtatása semmi esetre sem jelentett bukást, csupán azt a kezdetet, amelyből az elkövetkező években az új magyar zene legnagyobb nemzetközi sikorsorozata bontakozhatott ki.

(Folytatjuk)

A MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA próbajátékot hirdet

KÜRT SZÓLAMÁBA tutttista zenekari művész munkakörre határozott idejű munkaszerződéssel

Várjuk mindazon művészek jelentkezését, akik:

- szakirányú felsőfokú zenei végzettséggel (minimum szakirányú BA diploma) vagy,
- zenekari tapasztalattal rendelkeznek.

Jelentkezéshez szükséges dokumentumok:

- szakmai önéletrajz elérhetőség megadásával (telefonszám és e-mail cím)
- szakirányú végzettséget igazoló dokumentum vagy igazolás a folyamatban lévő felsőfokú tanulmányokról

A jelentkezéseket 2022. január 30-ig kérjük megküldeni a hegi@mtva.hu e-mail címre. A fent megjelölt pozíciót a próbajáték nyertese számára a zsűri szakmai döntése alapján ajánljuk fel. A próbajátékokra csak a jelentkezésük alapján kiválasztottak kapnak meghívást!

A próbajáték időpontja és helyszíne: 2022. február 23. 15.00 – MR 6-os stúdió

I. forduló – paraván mögött

- Mozart: Esz-dúr kürtverseny K. 447 – 1. tétel kadenciával
- L. Beethoven: Fidelio nyitány részletek 2. kürt
- J. Brahms: B-dúr zongoraverseny részletek 3. kürt
- D. Sostakovich: 5. szimfónia részlet 1.2.3.4. kürt

II. forduló – rögtön az első forduló után

- L. Beethoven: István király nyitány részletek 2. kürt
- L. Beethoven: 3. szimfónia részlet 2. kürt
- L. Beethoven: 7. szimfónia részlet 2. kürt
- L. Beethoven: 9. szimfónia részlet 2. kürt
- P.I. Csajkovszkij: 4. szimfónia részlet 2. kürt
- R. Wagner: Götterdämmerung részlet 2. kürt
- R. Wagner: Walküre részlet 5.6.7.8. kürt
- R. Wagner: Das Rheingold részlet 4. kürt
- A. Bruckner: 7. szimfónia részlet 4. kürt
- R. Strauss: Ein Heldenleben részletek 3. kürt
- R. Strauss: Till Eulenspiegel részletek 3. kürt
- R. Strauss: Don Juan részlet 3. kürt
- J. Brahms: d-moll zongoraverseny részletek 3. kürt
- J. Brahms: 3. szimfónia részletek 3. kürt

A zenekari állások kottáit azon jelentkezők részére, akik jelentkezésüket a fent megadott e-mail címre már megküldték, kérésre elektronikus úton továbbítjuk. A zenekari állások kottáira vonatkozó kérést a kottatar@mtva.hu email címre kérjük elküldeni.

A zsűri fenntartja magának a jogot, hogy a szakmai kritériumoknak nem megfelelő jelentkezőket a próbajátékból kizárja.

Zongorakísérőt a zenekar biztosít.

Budapest, 2022. január 3

Devich Márton
ügyvezető igazgató

A „bolhacirkusztól” a szimfonikus zenekarig

„Szeretném azt hinni, hogy a hungarikumként is kezelhető magyar alapfokú hangszeres zenepedagógia nem veszíti el azt az értéket, melyet immár közel kétszáz éve magáénak tud”

 Kiss Eszter Veronika

Lapunk új sorozatot indít az alap- és középfokú zeneoktatás helyzetéről, problémáiról és lehetőségeiről, ebben bemutatjuk azokat az innovatív műhelyeket, kezdeményezéseket is, amelyek az együtt zenélésre épülnek.

A sorozat első részében a magas szintű zenekari munkájáról is híres, jövőre 120 éves Tóth Aladár Zeneiskola igazgatójával, a MZMSZ általános elnökhelyettesével, a MATEHETSZ elnökségi tagjával, Magyar Margittal beszélgettünk.

Idén lesz 40 éve, hogy a pályán van. Működése alatt számtalan változás történt a zeneoktatás terén. Hogyan alakult a zeneiskolák sorsa a rendszerváltás óta?

1990-től alkalmazkodva a változó társadalmi, oktatási környezethez – mind e mellett nagyon sokféle pozitív és negatív kihívással is szembe nézve – az alapfokú zeneoktatás megőrizte értékeit, többféle tartalmi és szerkezeti fejlődést is megvalósított. Jelenleg 115 ezer diák tanul zenét, míg a társművészeti ágakban (zene-, tánc-, képző- és iparművészet) is hasonló a létszám az iskolahálózatban. Az elmúlt tíz évben ez nem igazán változott, így közel 230-240 ezer fiatal vesz részt hazánkban művészeti nevelésben. A járványhelyzet miatt sajnos az idei tanévre kb. 2 ezer tanulóval csökkent a létszám. Ettől a tanévtől a négy művészeti ág mellett a népművészet és a cirkuszművészet is a tanulható művészetek közé került az alapfokon. Ha valaki szeretne részletesebb képet kapni az iskolahálózat munkájáról, ajánlom a „Ritmus és harmónia” kiadványt, a művészetpedagógiai értéktár első kiadványát, ahol a zeneoktatásról egy külön fejezet kezdődik a 124. oldalon. Működési körülményeink nagyon különbözőek. A kis, családias, néhány fős iskolától az iskolaközpontokig, a legmodernebb épületig, a múlt század első felében épített környezetig minden megtalálható. A köznevelés egyik legnagyobb változását élhettük meg az elmúlt tíz évben. A szerkezeti, szervezeti átalakulások mellett, 2011-ben került sor a tantervi követelmények felülvizsgálatára. A program évfolyamonkénti, minimális követelményeket határoz meg. Egy tanterv azonban akármilyen jó lehet, a tanár megvalósítása teszi azt élővé, eredményessé. A tanárképzés átalakulásának ideje is összeköthető ezzel az időszakkal. Az osztatlan és osztott képzésben részt vevő hallgatók gyakorlatai nagyon eltérőek, s a képzési idők nem feltétlenül szolgálják az elmélyült műhelymunka

kialakulását a gyakorlatban. Ugyanakkor pont a Zeneakadémia vezetésével olyan tartalmi változások jelentek meg a képzésben – videotrénings, reflektív szeminárium, sajátos nevelési igényű tanulók pedagógiája, koncertpedagógia, csoportos zenei gyakorlat, közösségi gyakorlat – mely fokozottan mélyíti el a tanárjelöltek figyelmét a pedagógiai kultúra irányába. Nagyon sok

helyen várják a fiatal tanárokat, de a jelenlegi bérezés, (a gyakornoki status hosszúsága) nem segíti a fiatalok elköteleződését. A taneszközök, a hangszerek azonban az utóbbi négy évben, az állami hangszercsere program keretében a tankerületi iskolák számára lehetőséget adtak az átgondolt fejlesztésre. Most az a feladat, hogy az iskolákba került hangszerek állagmegóvása, karbantartása, javítása is megtörténjen, tervezetté válhasson. Mind e közben több új épületet adtak át, vettek birtokba helyi közösségek, például ebben a tanévben Veszprémben, Berettyóújfalun, Debrecenben. Azt pedig meg kell majd tervezni, hogy a digitális fejlesztésekhez, az innovatív pedagógiai tartalmak támogatásához lehet-e hasonló módon forrást biztosítani a jövőben?

■ *Az együtt zenélés a zenetanulás egyik legfontosabb célja. Mi a helyzet a zeneiskolai zenekarokkal?*

Az iskolák a helyi kultúra, a közösségek összetartó erejének is Kovácsai. Növendégeink az amatőr együttesek tagjaivá válnak, akik már gyerekként megérik a közös zenélés semmi mással nem pótolható hatását. De a közönség soraiban is ők foglalnak helyet. Baba-mama foglalkozásoktól a szimfonikus zenekarig széles a paletta. Tudjuk, hogy egy-egy tanárszemélyiség jelenléte teremti meg akár több évtizedig is az együttes folyamatos munkáját, sikerét. De az is fontos, hogy támogatottságot kapjon az együttesvezető munkája. Jellemző a sokszínűség, az élénk, aktív együtt zenélés a legkülönbözőbb formációkban. A legkisebbek tücsökzenekarától a szimfonikus zenekarig, a gitáregyüttestől a jazz zenekarokig, a citera zenekartól a népzenei együttesig, vagy a gyermek és ifjúsági kórusig. Vannak olyan együttesek, mint például Veszprémben a Gárdonyi zenekar, vagy a fúvószenekarok többsége – Balatonfüred, Hajdúszoboszló, Pápa, Szekszárd, sorolhatnánk – ahol a zeneiskolás évek után is együtt maradnak a növendékek. Ilyen iskola lett a Szent István Király Zeneiskola és Zeneművészeti Szakgimnázium, a Záborszky József által alapított iskola, mely napjainkra Záborszky Kálmán vezetésével az egyik legnagyobb zenekari műhelyé vált. De említhetnénk a fúvószenekari kultúra egyik műhelyét is, a Weiner Szakgimnázium koncertfúvószenekarát, melyet még Sztán István alapított. Azt se feledjük, hogy a Budafoki Dohnányi Zenekar a XXII. kerületi budafoki zeneiskola ifjúsági zenekarából alakult a 90-es évek elején, annak a vezetőnek keze alatt – Nemes László –, akinek nemcsak a Nádasy Kálmán Művészeti Iskola alapítását, hanem az alapfokú művészetoktatás közel félévszázados sikerét is köszönhetjük.

■ *Hosszú időn át vezette a Tóth Aladár Zeneiskola zenekarát, és részt vett a zenekari tanterv elkészítésében is.*

A zenekari tantervet annak idején 1998-ban kollégáimmal együtt készítettem, melyet a 2011-es változat

is megőrzött. Van benne egy mondat, melyet nagyon fontosnak tartok az alapfokú pedagógiában: „a játszandó művet úgy válasszuk meg, hogy a befektetett idő, energia a gyerek számára megőrizze a motivációt, a kedvet ahhoz, hogy fokozatosan egy magasabb esztétikai szint elérését hozza létre, a tanár azt célul tűzhesse ki”.

Ha csak arra gondolok, mikor az általános iskolai énekórák száma drasztikusan lecsökkent, hogyan vették át a zeneiskolák a kórusok működtetését, akkor inkább a hála és a köszönet jut eszembe a feladatot vállaló kollégák munkája iránt. Persze nem lehet nem észrevenni, hogy az énekórák általános hiánya – még a „tagozatos” iskolákban is csak heti 3 énekóra van általában – mennyi pótolandó feladatot ad a délutáni zenei óráknak.

Biztos vagyok benne, hogy a közeljövőben meg kell keresni azokat a tartalmi és szerkezeti formákat, amelyek jobban segíthetik a gyerekeket, az időzavar leküzdését, az elmélyülés lehetőségét, pl. a tehetséggondozás szélesebb, tudományos alapokra helyezett jelenlétét a hálózatban. Sokféle munka zajlik e területen is. Több iskola aktívan használja a MATEHETSZ vezetésével készített könyveket, teszteket. Dr. Balogh László professzor vezetésével a – Dr. Csermely Péter professzor által létrehozott – tehetségműhelyek hálózatában számtalan iskola működik együtt. A csoportos zenei nevelés is az egyik támogatásra találó terület. De zenetanárok a kutatótanári és mestertanári portfóliójukban is a jövőt pozitívan befolyásoló munkát végeznek, melyeket fokozatosan ismerhetünk majd meg, hatását pedig, mint mindig a pedagógiában, csak évtizedek múlva láthatjuk, értékelhetjük.

■ *A legfiatalabb, kezdő hangszerekes csoportos zenélésének lehetőségei terén nagyon sokat tett a Tóth Aladár Zeneiskola, amikor elindította az előképzős vonósoknak a hangszeres szolfézs-zenekari foglalkozásokat, amelyek a játékos bolhacirkusz fedőnéven futnak évek óta sikerrel. Milyen is egy ilyen „bolhacirkusz”?*

A zeneiskola egyik célja és feladata a tehetséggondozás, fejlesztés. Felkészítés a középfokú zenei tanulmányokra. De mikor is kezdjük mindezt, és hogyan is érzük el? A kezdő hangszeres növendékek, a hat-hét évesek számára könnyebb tanulási helyzetet szeretnénk volna kialakítani. A hangszeres és a szolfézs órát összekapcsolni, élmény alapú, zenei órákat kialakítani. És még egy nagyon fontos, a kisgyermekkori zenei nevelés eredményességének egyik alapját megteremteni, a gyakorlásra nevelés eszközét átadni. Így jött létre a „bolhacirkusz”.

Egyelőre vonós növendékekkel. A hangszeres főtárgy órájuk mellett, heti egyszer – hangszerükkel együtt – járnak szolfézs-zenekar órára. Ez a megoldás már az egykor Czövek Erna vezette iskolában, Dobszay tanár úr óráin is megvalósult. Igaz, ott az idősebb növendékek zeneirodalom óráin. Az óra tananyaga az évfolyamnak megfelelő elmélethez kapcsolódik, azonban a megszólaltatás énekkel és hangszerrel jön létre, azonnali kapcsolatot teremtve a mozgás és a tudatos hallás között. E közben a csoport kohézió miatt mindenkinek az az oldala erősödik, fejlődik, amire otthon nem tudna még egyedül kellő figyelmet fordítani. Természetesen, szükséges nemcsak a tartalmi kidolgozás – vagyis a zenei anyag, ismeretek rendszerezése, kották, videók elkészítése –, és a tárgyi feltételek megteremtése is – vagyis a tanterem nagysága, a hangszeres tárolása, a mobil székek, asztalok –, de elsősorban a kreatív, a feladattal azonosulni tudó tanári közösség, amelynek együttműködése teremti meg az órák sikerét. Az első években Borsos Ágnes mellé szolfézs-tanárok csatlakoztak, akiknek eredeti hangszerük hegedű volt, majd Fasang Eszter és Katona Dóra tanárnők erősítik a „bolhacirkusz” – azaz az előképzős szolfézs órák új működését. És még egy nagyon fontos: a szülőkkal való aktív kapcsolat. Nélkülük nem lehetne ez az óra. Nagyon jó érzés látni támogatásukat, az örömet, amikor a gyerekek közös zenélését figyelik.

A két éves program után a gyerekek tücsök zenekarba kerülnek át, hogy nagyjából három év után a szimfonikus zenekar vonós szőlőjében játszanak. A fúvósoknál is kezd hasonlóan alakulni az életkor szerinti csoportos foglalkozás, azzal a különbséggel, hogy ott elsősorban hangszer csoportonként, homogénebb együttesek működnek. De már minden együttesnek – fúvólaegyüttes (Zalaba Gyöngyi, Simándi Éva), klarinétegyüttes (Kohán István, Szoucs Szilveszter) – van „kistestvére”. Mivel a rézfúvós tanszak (Tekula Endre kürt, Király Boldizsár harsona) néhány éve kezdett bővülni, így ők egy közös együttesben gyűjtik össze a kisebb és nagyobb gyerekeket. Azonban Simai tanár úr (trombita) olyan csoportos foglalkozásokat vezet, amelybe már első pillanattól kezdve szeretnek a gyerekek járni. Talán még a hangszerbe sem tudnak befűjni, de a közös zenélésről már tudják, hogy az a legjobb dolog a világon. A kérdésektől függetlenül két dolgot hadd említsek meg, tekintettel arra, hogy az iskolában 1985 és 2010 között folyamatosan vezettem, majd utána alkalmanként vettem részt a vonós, szimfonikus együttes munkájában.

A zenekari tanítás sikere az alapfokon akkor jöhet létre, ha a csoport tagjai – tanárok és diákok – között a zene jelenlétével megerősített szoros kapcsolat jön létre. Ezért nagyon fontosnak tartom

tisztázni – és persze szerencsés lenne ezt elismertetni is – hogy a zenekari tanárok munkája nem a tanítási óra, „az már csak a tejszínhab a kakaóra”. A zenekarvezetőnek a művek kiválasztása, a csoport összetételének megfelelő szólamok elkészítése, vagy készítettése – a hangszerelés – mind hozzátartozik a tanítási óra sikeréhez.

De ez még mindig nem elég. A valódi siker, ha a befektetett energia mások számára örömet tud okozni. Sajnos az elmúlt két évben ennek a tovább vivő erőnek a hiányával kellett megküzdnie valamennyi tanulóknak, hallgatóknak, előadónak. Csak remélni merem, hogy az ebből következő – nyilván értelemszerűen létrejövő -hiányok-nem teremtenek méltánytalan helyzeteket az érintettek között. Támogatni és bátorítani kell egymás munkáját. A gyerekeknek szükségük van arra, hogy figyelmünkkel megerősítsük őket, hogy jó úton járnak. A legtöbb iskola és együttes megoldotta, hogy a filmkészítéssel, az egyénileg eljátszott felvételekkel biztatták a gyerekeket. Mi nemcsak a saját közösségeinkkel tartottuk a kapcsolatot, de a berlini Bartók Zeneiskolával közösen készített hegedű-találkozás programban is részt vettünk. Ugyanakkor hangsúlyoznom kell, hogy az ehhez szükséges szakértelmen, a zenetanárságon túl, leggyakrabban családtagok, szülők segítettek az iskoláknak, illetve az eszközök biztosítása is nagyon sokszínű volt, amíg egy-egy ilyen felvétel nyilvánosságra kerülhetett, egészen a GDPR nyilatkozatok beszerzéséig. Dobszay tanár úrnak van egy híres írása, még 2005-ből, „Mit adhatunk Európának” címmel.

Szeretném azt hinni, hogy a hungarikumként is kezelhető magyar alapfokú hangszeres zenepedagógia – sajnos nem így kezeljük – bármilyen vihar is van, lesz körülötte, nem veszíti el azt az értéket, melyet immár közel kétszáz éve magáénak tud.

A személyességet, az egyénre fókuszált figyelmet, mely a következő generációk fejlődésének, tehetségük gondozásának mindenkor záloga. Tehetséges növendékhez a környezetet a mindenkor felnőtt társadalom teremti meg. A figyelem, az empátia, a cselekvések támogatása a zálog. Bízom benne, hogy a tehetséggépítő körülmények, a felnőtt társadalom egymás iránti figyelmén keresztül is erősödni tudnak. A Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetsége ezt a nyitott magatartást követi az iskolahálózat összes szereplőjével. Értéket őriz és támogatja a konszenzus alapján létrejövő fejlődést. ■

Koncertekről

Fittler Katalin

A hallgatás napja(i) – Concerto Budapest 2021. november 13-14.

BMC

A tavalyi kényszerű szünet után idén megnövekedett időtartamban jelentkezett a Keller András nevéhez fűződő sajátos maraton, A hallgatás napja: a szombati három (egyórásra tervezett) koncertet vasárnap 7 + 1 követte. Azért a „bontás”, mert az „egy” mintegy ellenpontosította a hét másikat, amelyek két helyszínen felváltva folyamatosan végighallgathatóak voltak. A „kakukktojás” kétségkívül ritkaságnak ígérkezett: a BMC Könyvtárterébe Morton Feldmann 2. vonósnygvesének magyarországi bemutatóját hirdették meg – ám a több mint öt óra terjedelmű darab kedvéért négy másik koncertről kellett volna lemondani, így hát a mérleg nyelve erőteljesen kilendült a másik irányba...

„Nem hangok – hangzások vonulnak”. Az idézet Csapó Gyula (ösbemutatóként felhangzó) művének ismertetőjéből való, de ennél találóbball aligha jellemezhetnénk a műsor-folyamot. Ugyanis nem elsődlegesen hangversenyek egymásutánjaként éltük meg a másfél napot, hanem (némi környezetváltozással és a pódiumátrendezésekhez szükséges idők folyamatmegszakító gesztusaival) kompozíció-vonulatként. mint egy koralllánc, amelynek alkotórészeit nem csiszolták formatervezettre. Kis- és nagy apparátus közötti skálán mozgott az előadói létszám, az alig párpercestől mintegy félórásig tartott egy-egy mű (illetve sorozatnak a felidézett részlete), s ez a változatosság szintén hozzájárult ahhoz, hogy a hallgató (önként és ösztönösen) feladja időérzékét, és fáradhatatlanul várja a mindig következőt. És – tegyük hozzá őszintén – néhány olyan műsorszámot, amely önmagában is elégséges vonzerőnek bizonyult.

Amennyire érdekes és értékes vállalkozás a sorozat a maga sajátos programjával, olyannyira szerethető a gyakorlati megvalósítása. Akkor is, ha a csúszások szinte

hagyományként öröklődnek tovább. Jó értelemben kerül közvetlen kapcsolatba az előadások által az előadók-kal a hallgatóság, ami szavatolja az előítélet mentességét, vagyis, nyoma nincs a sokszor-sokat emlegetett szakadéknak, amely a közönség és a kortárs zene között tátong.

Ebben az évben mindössze regisztráció volt szükséges a koncertlátogatáshoz – olyan svédasztal-kínálat állt rendelkezésre, ahol bárki találhatott magának kedvére valót. Más kérdés, hogy továbbra is érezhető volt az a sajátos erőviszony-rendszer, amit a hangversenyélet decentralizálása váltott ki. Leginkább olyanok figyelmét keltette fel a fesztivál-jellegű program, akik a Concerto Budapest törzsközönségéhez (baráti köréhez) tartoznak. Azért elszomorító ez egy kicsit, mert ez igazán kiváló alkalom lett volna arra, hogy – akár egy-egy program követésével – olyan élményhez jusson bárki, amelynek következménye lenne: a Concerto Budapest programjai iránti érdeklődés.

Mindez a helyszínen szerzett tapasztalat – a közvetítések által megszólított, potenciális közönség reflexiói a későbbiekben lesznek lemérhetőek.

A Concerto Budapestnek az ideji programfüzetében a fesztiválok bevezetőszövege E. T. A. Hoffmann-idezetel kezdődik: „A zene az ember előtt egy ismeretlen birodalmat tár fel, egy olyan világot, amelynek semmilyen közös vonása sincs az őt körülvevő, külső érzéki világgal, és amelyben minden határozott érzését hátrahagyhatja, hogy átadhassa magát egy kimondhatatlan vágyakozásnak.” Keller András vélekedése szerint „egyáltalán nem megérteni, hanem hallgatni, érezni kell a zenét, átengedni magunkon. Ha valaki megteszi ezt a szellemi-lelki befektetést, olyan gazdaggá válhat, hogy az egész életét másként látja majd”. A „megérthető zene” sorozat elkötelezett (és meggyőzött) hallgatójaként azal próbálnám feloldani ezt a látszólagos ellentmondást, hogy vannak zenék, amelyekhez „megértéssel”, míg másokhoz „átengedéssel”, egyfajta elvárás-(és főként: előítélet-)mentes érdeklődéssel juthatunk közelebb. Szerencsére a hallgatnivaló olyannyira gazdag, hogy bármely nézetet valló muzsikuskok találjanak játszani- és hallgatnivalót véleményük alátámasztására.

A műsor – amelynek némi módosítása a Covid szám-lájára írandó – legnagyobb vonzereje abban rejlett, hogy ritkán hallható darabokat kínált, ösbemutató és magyarországi bemutató mellett olyan kompozíciókat, amelyek akár épp sajátos apparátusuk révén nehezen illeszthetők be hagyományos koncertprogramba (Vidovszky László az egyik műismertetőjében deklarálta, hogy szándékosan került a hagyományos hangversenyélet normáit). Az már befogadói alkat kérdése, hogy ki-ki hogyan viszonyul az ismeretlenhez, mintegy pasz-

szívan engedi hatni magára a hangzást, vagy már az ismerkedés során törekszik arra, hogy élmény-készletében helyet keressen/találjon az újdonságnak.

Hogy ez a rendezvény „a fiatal magyar zene kivételes fórumaként működik”, miként az évad műsorfüzetében olvasható, az nemcsak a műsorra (szerzőkre), hanem az előadókra is vonatkozik.

A kamaraprodukciók hallgatása közben lehetetlen volt nem rácsodálkozni, hogy mennyi vonósnégyes-társulásunk van (lehetnek kisebb-nagyobb múlttal rendelkezők, és szinte alkalmi társulások, de mindenképp figyelemre méltó, hogy hány zenekari vonóssal találkozunk a különböző együttesekben). Minden bizonnyal támogatja az ilyesfajta törekvéseket a zeneigazgató, aki a vezénylés mellett továbbra is aktív hegedűs, szólistaként és kamaraegyüttesekben egyaránt. A Keller Quartet (módosult összetétellel) is részt vett a változatos programban. A kortárs magyar zeneszerzők közül Vidovszky László és Bánkó Gyula művei szerepeltek a legnagyobb számban, de szép számmal kapott megszólalási lehetőséget a fiatal generáció csakúgy, mint azok a muzsikuskok, akik elsősorban hangszeresként ismertek, de maguk is készítenek kompozíciókat, ily módon visszautalva arra a korra, amikor az alkotó és az előadó nem vált külön.

A teljesítményeket illetően, elismeréssel kell adózni, amiért zökkenőmentesen oldották meg a többféle funkcióban való fellépést: aki az egyik kamaradarabban még szólista, a következőben a zenekarban foglal helyet (eb-

ben is jó példával járt elől az elképesztő munkabírási Keller András). Mint már hagyományosnak tekinthető, igényes feladatokat igényesen valósított meg a Concerto Budapest kitűnő fuvolása (Kaczander Orsolya) és klarinétosa (Klenyán Csaba), kivette részét a kamaraprodukciókból az együttes valamennyi koncertmestere, és nagy öröm, hogy szólista-funkcióban egyre több zenekari játékos nevét tanulhatjuk meg. A legemlékezetesebb talán Karasszon Eszter játéka (Csapó Gyula: *Jewels – A Potlatch*).

A műsorok kialakítása (a módosítások véglegesítése) előzetes munka, művészi elképzelések kivitelezéseként, a különböző apparátusú darabok próbáinak megszervezése úgyszintén. A produkció viszont mindig „jelen idejű”, ami sajátos koncentrációt igényel. És mindehhez társultak a nagyzenekari produkciók, amelyek sorában Keller Andrásen kívül karmesterként Tihanyi Lászlóval és Wolf Péterrel dolgozhattak a zenekari játékosok.

A hallgatás napja közreműködői között visszatérő művészeknek örülhettünk (például Csalog Gábor), és megtanulhattuk figyelemreméltó teljesítmények előadóinak nevét (Görög Sisters).

És nagy öröm, hogy ebben az évben sem maradt el a 20. századi zene néhány korszakos jelentőségű külföldi képviselőjének a műve – ebben a vonulatban a koronát a sorozatra a zárószám tette fel, Schönberg Megdicsőült éj című vonósszextettje, Keller András, Környei Zsófia, Homoky Gábor, Szomor-Mekis Janka, Perényi Miklós és Rohmann Ditta felejtethetetlen előadásában.

EGY MŰSOR – KÉT NÉZŐPONT

Fittler Katalin

Pannon Filharmonikusok

2021. november 20.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Pécs város zenekara hagyományosan részt vesz operák előadásában: meghatározó tényezője a Pécsi Nemzeti Színház programjainak, és kezdettől nagy vállalkozókedvvel vett részt az Armel Operafesztivál (és Verseny) produkcióiban. Tehát, a zenekar időről-időre módosuló tag-ságában az új játékosok szinte „belenőnek” a társművészetekkel együttműködő légkörbe és gyakorlatba. Mondhatni, évente gyarapodik operaismeretük és -repertoárjuk.

Az idei évadban kétszer (november 18-án és 20-án) hozták el Donizetti *Lucrezia Borgia*-ját a Müpába, mielőtt a Kodály Központ közönségével

Kaizinger Rita

Lucrezia Borgia – Lucrezia nélkül Donizetti operája a Müpában

Lucrezia Borgia egy a három anyafigura közül, akiknek alakját Donizetti az 1830-as években operaszínpadra állította. Az eltérő kimenetelű drámai végkifejlettel szembesülni kényszerülő tragikus hősnők szövegeit a korszak egy-egy fenomenális soprano d'agilitá primadonnájának vokális alkata szabtta a zeneszerző. A napjainkra feledésbe merült Sancia di Castiglia (1832) címszerepét Giuseppina Ronzi de Begnis, *Lucrezia Borgia*-t (1833) Henriette Méric-Lalande, a *Belisario* Antonináját pedig a székesfehérvári születésű Unger Karolina alakította az ősbemutatón. E három opera közül a Victor Hugo háromfelvonásos drámája nyomán készült *Lucrezia Borgia* érte el a legmaradandóbb sikert. A 19. század végéig a Lammermoori Lucia társaságában Donizetti

is megismertetnék ezt a ritkán hallható művet. Az előadást, mely a Müpa, a Pannon Filharmonikusok és a Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Kft. koprodukciójaként valósul meg, többnyire félszenírozottként hirdették. Eltekintve attól, hogy a meghatározás önmagában kétes értékűnek hat, a valóság azoknak a forrásoknak felel meg inkább, amelyek szenírozottként hirdették. Legalábbis a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem közönsége – mondhatni – teljesértékű színpadi élményben részesült. Anger Ferenc a rendelkezésre álló játzó tér ismeretében élményszerű látványvilágot hozott létre. A különböző típusú rendezői koncepcióhoz szokott énekesek is otthonosan érezhették magukat e környezetben, ahol semmi „nyaktörő”, akrobatikus plusz-feladat nem várt rájuk.

Fotó: PFZ

Andrij Jurkevits

Az operaelőadás nézője pedig edzett, egyszerre több síkon érzékeli/értelmezi a látottakat. Meglévő alapismeretei birtokában „beazonosítja” a szereplőket, önmaga számára világossá téve „hovatartozásukat”, rokoni kapcsolataikat – s ettől kezdve működik a drámai színpad a maga sajátos időviszonyaival, ahol bevett gyakorlat a működő időérzet leállítása, amikor „kimerevül” egy-egy pillanat, és áriányi terjedelemben jut kifejezésre fontos érzelmi mozzanat (a hajnal nem hasad tovább, a „kint e vagy bent” lehetőségből egyértelműen az utóbbi kap főszerepet, a haldokló a hatyúkat megszégyenítő módon még egy utolsó csúcsteljesítményt realizál). Mondjuk, nem hátrány a nézőknek, ha – túl azon, hogy jól elkülöníthetően felismerhetők – a szereplők viszonylatait a látvány is segíti, anya és fia korosztály-különbségének érzékeltetésével, de a média szappanoperákon nevelkedett közönsége könnyen veszi az akadályt az operák esetében is

legnépszerűbb seria operái között tartotta magát, nem mellesleg a címszerep eléneklésére hivatott sztárénekesnők favoritjaként. Pesten az 1839-es magyar nyelvű bemutatóját követően 1892-ig közel kétszáz előadást ért meg, hogy azután Verdi népszerűsége, továbbá az újkéletű verista-operák súlyosabb szólamainak eltérő énektechnikai követelményei, több mint egy évszázadra számúzzék a repertoárról és évtizedeken át, egészen a 2011-es Müpa-beli koncertszerű előadásig itthon csak lemezfelvételen, vagy rádióközvetítések alkalmával találkozhatunk vele a magyar operakedvelő közönség.

Az elhíresült 16. századi reneszánsz történelmi nőalak, Lucrezia Borgia korlátokat nem ismerő személyiségét első sorban Hugo 1833-ban bemutatott romantikus drámája közvetítette a kései utókor felé. Leginkább ennek a szélsőséges ábrázolásnak tudható be, hogy meglehetősen igaztalan kép alakult ki a többgyermekes Borgia-pápa, VI. Sándor törvénytelen leányáról, aki Ferrara fejedelemszonyaként valójában olyan megbecsülést és szeretetet vívott ki a nép körében, hogy korai halálakor csaknem szenteket megillető tisztelet övezte. Hugo romantikus túlzással írja a színmű témájáról a dráma előszavában, hogy „a legförtelmesebb, legtaszítóbb, legteljesebb morális eltévelyedés egy olyan nő szívében jut érvényre leginkább, akinél a külső szépség fejedelmi nagysággal párosul, amit csak jobban kiemel a bűn”. A manapság kötelező pízsi (political correctness) jegyében azért megjegyzendő, hogy a befolyásos Borgia-család erőszakos férfitagjai gátlástalan hatalmi ambícióinak kiszolgálata, annak eszközeként, a nem kevésbé nagyformátumú Lucreziának – aki rövid életének termékeny éveiben többnyire állapotos volt – nem sok eszköz állt rendelkezésére saját érdekei képviselésére. A róla szóló, prózában írt Hugodrámát páratlanul nagy sikert aratott a párizsi bemutató, aminek visszhangja a határokon túlra is elért. A korszak legkeresettebb és legrátermettebb szövegkönyvírója, Felice Romani még ugyanabban az évben librettót készített belőle a milánói Scala december 26-án kezdődő karneváli szezonja számára. Donizettinek, mint általában, most is kevesebb, mint egy hónap állt rendelkezésére az opera megkomponálására és vele a francia díva, Henriette Méric-Lalande sztárallűrjeinek kiszolgálására, ami egy hatásos ária-finálét is magában foglalt a darab végén. A végül az eredeti francia nyelvű tragédia sikerét túlszárnyaló olasz nyelvű operaváltozat, a cenzúra kijátszása okán, különböző szerepneveken és címeken – többek között Elisa da Fosco, Eustargia da Romana, etc. – futott, és több alakváltozáson ment keresztül nemcsak a címszerepet alakító énekesnők egyéni adottságai és dramaturgiai kívánságai szerint, hanem azért is, hogy egyes rátermett tenorok kedvéért ellensúlyozza az opera primadonna-központúságát. Lucrezia Borgia vérfagyasztó történetének operai változatában ugyanis a főhősnő hangot és fizikai erőnlétet egyaránt próbára tevő súlyos szerepe olyannyira meghatározó, és valamennyi jelenetben, amelyben színre lép, olyannyira kiemelkedik férfi antagonistái közül, hogy a Borgia-lány formidábilis személyiségét és szólamat

(csak az idősebbek sírják vissza a maszkmesterszakma mestereinek remekléseit).

Az előzetes felkészülés során a viszonylag ritkán játszott Donizetti-opera keletkezéséről és sorsáról könnyebben lehetett információkat szerezni, mint magáról a darabról. (Miként sokan Arany Jánostól értesülhettek – Vojtina ars poetica című verséből –, hogy a Bánk bán történeti valóságalapja nem egyezik a művészi feldolgozásokkal, Lucrezia Borgia alakjának értelmezése is tartogathat meglepetéseket. Mindez azonban nem tartozik szervesen az operához – a mai hallgató viszonyulását a műhöz az könnyíti meg, ha arról van tudomása, annakidején milyen köztudatba került a téma...) Operaismertetőik szívesen hangoztatják az olyan általánosságokat, amelyek Donizetti komponálásának gyorsaságát és a librettók igénytelenségét hangsúlyozzák. A másik véglet, amikor jelzőkkel cicomázzák, hiú reményekbe hajszolva a hallgatókat.

A Lucrezia Borgia örömteli élményt jelentett a közönségnek. A zene magával ragadó volt, a látványkörnyezettel történelmi mesevilágba csöppentünk. Történelmi már csak a szereplők okán is, mese viszont, mivel szubjektív mozzanatok (érzelme, személyes konfliktusok) kerültek előtérbe. A 20-i előadás mindenki számára sajnála-

Bretz Gábor

tos mozzanata, hogy a második szünet után érkezett a tájékoztatás: betegsége/megbetegedése ellenére is folytatja az előadást a címszereplő. Yolanda Auyanet elszánt igyekezete érezhető volt, a hallgatóság szeretetteli együttérzésétől követve, ám megnehezítette a helyzet a cselekmény követését, mivel a szerepformálást zenénkívüli tényezők módosították. Alfonso d'Esté Bretz Gábor alakította – az első felvonás kiélezett drámai mozzanataiban remekelt! Gennaróként Ștefan Pop azonnal belopta magát a közönség szívébe: a román tenor „vérbeli olasz” énekét

megtestesíteni képes énekesnő hiányában az opera színre vitele felettébb kockázatos vállalkozás.

Tíz évvel a nagysikerű koncertszerű előadást követően – a felejtethetetlen Edita Gruberovával a címszerepben – a Müpa válogatott nemzetközi szereplőgárdával tűzte ismét műsorra a darabot. Ez alkalommal két, félig szcenírozott előadást hirdettek meg, november 18. és 20. estéjére. A méregkeverő anya szölamát ezúttal a spanyol szoprán, Yolanda Auyanet énekelte – volna. Lemondása miatt azonban az első estét orosz származású kolléganője, Lidia Fridman szem- és fültanúk szerint parádés beugrása mentette meg, az általam látott második előadást pedig a Kanári-szigeteki művésznő még mindig betegen, mezza voce abszolválta. Produkciójáról ennél több nem is mondható, jöllehet a második jelenet szépen formált románca, továbbá színészi játékának kifejező gesztusai telt hangú, szuggesztív drámai szopránt sejtettek.

Anger Ferenc rendező és Zöldy Z. Gergely díszlet- és jelmeztervező, talán Hans Holbein reneszánsz uralkodókat és magasállású diplomatákat ábrázoló portréinak környékéről merített ihletet, amikor a félig szcenírozott előadás örvén egy humanista fejedelem studiólójába való tárgyakkal, továbbá egy fröccsöntött sziklafotellel zsúfolta tele a Müpa koncerttermének színpadát, lényegesen behatárolva ezáltal az énekesek játéktérét. Ráadásul egy-egy néma szereplőt is beiktatott: a kevés vizet zavaró térképfestő (Miksa Bálint), illetve az operaváltozatban csak emlegetett Negroni hercegné személyében (Kőszegi Judit). Utóbbi, ha éppen nem a háttérben ügyködő térképésznek asszisztált, akkor érthetetlen – vagy nagyon is érthető okból – általában egy műanyag babát ráncigált. A nem kifejezetten ízléses, sőt, némi eufemizmussal eklektikusként jellemezhető színpadkép sehová nem vezető keskeny falépcsője és a hasonlóan felesleges, ám sűrűn elhelyezett írópultok sötét tónusa a színpadi fények ellenére is meglehetősen nyomasztóan hatott a méreg és ellenméreg adagolására szolgáló két gigantikus lombik társaságában. Mindenesetre a lehangoló látvány köszönőviszonyban sem volt az eredeti drámában szereplő velencei Barbarigo-palota Canal Grandéra néző pompás teraszával, vagy a ferrarai hercegi, illetve Negroni-palota aranyozott kárpitozású, nagyszabású termeivel. Inkább egy korabeli strassbourgi vendégfogadó, vagy frankfurti taverna félhomályos miliójét idézte. Félreértés ne essék, mindez nem azt jelenti, hogy a 21. században bárki is a meiningeni historizmus szellemének megfelelő színre vitelt várná el az életrajza szerint Velencében is iskolázott rendezőtől. Mindössze az itáliai színházművészet évszázadok óta bevált vastörvényét: az illúziót és az esztétikumot.

Szerencsére a zenei teljesítmények – a címszereplő indiszponáltságától eltekintve – ellensúlyozták a rendezés egyszerre didaktikus és zavaros ötleteit. A hallható örömmel és lendületesen muzsikáló Pannon Filharmonikusokat ezúttal is ugyanaz az Andrij Jurkevics irányította – biztos kézzel, eleven karakterekkel –, aki 2011-ben vezényelte ugyanitt a darab már említett koncertszerű előadását, a múlt század utolsó virtigli bel canto dívájával a címszerep-

lenyűgözve hallgattuk. Külön szerencse, hogy az operának nem azt a verzióját választották, amely a címszereplőnek biztosít parádés finálét, hanem a tenornak további lehetőséget adó verziót. Megtanulhattuk a Maffio Orsinit nadrágszerepként éneklő Cecilia Molinari nevét is.

Nem lehetett nem felfigyelni arra a „biztos kezűsre”, amire nyilván épp nagyszámú (bár különböző színvonalú) színpadi mű komponálásával tett szert Donizetti: a remek arányérzéknek és a hatásos zsánerjeleneteknek hasznélvezője a mindenkori közönség. Külön érdemes szólni a kórus (férfikar) atmoszférateremtő szerepeltetéséről, miközben a velencei nemesek csoportját szólistaként foglalkoztatva, pergő jelenetekkel gondoskodik a szituációk értő követéséről.

Az operaelőadásnak a remek énekesgárda mellett – miként ez eleve várható volt – másik főszereplője a zenekar volt. A Pannon Filharmonikusok Andrij Jurkevics irányításával színpompás partitúrát keltettek hangzó életre. A hangzás életteli intenzitása ugyanakkor sohasem nyomta el a szólisták énekét, az alkalmankénti szólóállások kidolgozása pedig kifogástalannak mondható. A közreműködő Honvéd Férfikar hangilag jól győzte az énekelnivalót, a gyakran statikus szituáció is megkönnyítette ezt – azonban néha (részben vagy egészben) adós maradt azzal az intenzív energiával, amellyel nemcsak társult volna a szereplőgárdához, hanem részt vett volna a folyamatok dinamizálásában. A pillanatnyi pontatlanságok esetlegességén könnyen átsiklott a figyelem. (A kezdőhang túltartása után csakhamar felvették a tempót, és egy-egy sleppelő frázisvég is hamar elszállt...)

Mint több helyütt olvasni, Donizetti nem támasztott magas igényt a librettóval szemben (a körülmények ismeretében érthetően), és nem fordított gondot a szereplők árnyalt jellemzésére. Korának operalátogatói igényét azonban kétségkívül kielégítette, és az utókor nemcsak zenéjének gyönyörködtető szándékát értékeli, hanem az elemző felfigyelhet olyan zenei megoldásokra, mozzanatokra, amelyek elgondolkodtatják: mi lett volna, ha...

Arra viszont minden korban van mód, hogy a zenére irányuló átfogó tájékoztatással beavatottá tegyék a hallgatót – és ha erre látvány-elemek is vállalkoznak, akkor még intenzívebb az élmény. Az viszont fontos, hogy kiderüljön: meddig tart a kompozíció (előadói utasításokkal) és hol kezdődik az az interpretációs többlet, ami a közreműködők továbbgondolásának eredménye. És jó, ha nem maradnak megválaszolatlan kérdések a látványvilágot illetően sem...

Cecilia Molinari

ben. A seconda donna nadrágszerepében ezúttal Cecilia Molinari énekelte a hűséges barát, Maffeo Orisini szolamát. Tökéletes bel canto technikája, stílusérzéke, valamennyi lágéban egyformán kiművelt, kiegyenlítően szép és magvas mezzója, továbbá élvezetes, csipetnyi ironiával fűszerezett játéka jelentős nemzetközi karrierre predesztinálja. A sajátos szerelmi háromszög két férfi protagonistája, a kített nápolyi gyermekből zsoldostisztté avanzsált Gennarót megszemélyesítő Stefan Pop, és a ferrarai herceg, Don Alfonso szerepében fellépő Bretz Gábor méltóságot sugárzó alakítása minden tekintetben egyenrangú volt. Pop szárnyalóan fényes tenorja, spontán frazeálása méltó ellenpárja volt Bretz Gábor sötét és telt orgánumának, aki kifinomult énekes-színészi eszközökkel formálta meg a féltékeny férj és kérlelhetetlen condottiero komplex jellemű figuráját. A kisebb szerepekben is mindenki a legjobb formáját hozta. A három szolgálfigura, David Astorga, Costa Rica-i tenor Rustighellóként Don Alfonso oldalán, illetve Haja Zsolt Gubetta és Bakonyi Marcell Astolfo szerepében Lucrezia mélyebb hangfekvésű mindeneseiként excelláltak. Hibátlan volt a velencei nemesek fellépése is Újvári Gergely, Endrész Ferenc, Szélpál Szilveszter és Papp Balázs személyében, akik közül ketten – Endrész és Pap – a Zeneakadémián Fried Péter osztályába járt, illetve jár. A szólisták harmonikus együtteséből oda nem illően tűnt ki az egyszerre kódexmásoló szerzetesnek és zsoldoskatonának (habitusukon a két szembenálló tábor jelképező eltérő színű skapulérával) öltöztetett, más alkalmakkor egyébként oly remek Honvéd Férfikar (karigazgató: Riederauer Richárd) szokatlanul érzéketlen és kiváltképp hangos közreműködése, amit a tempót és a dinamikát jó érzékel megválasztó Andrij Jurkevics sem tudott visszafogni. Velük ellentétben felüdülés volt a Pannon Filharmonikusok kulturált és differenciált játéka, amit kiváló egyéni hangszeres teljesítmények – elsősorban emlékezetes kürt- és fuvolaállások – is gazdagítottak, jelölve annak, hogy az évek óta fenntartott budapesti koncertbérlet, valamint a Pécsen sűrűn megforduló külföldi vendégkarmesterek – többek között a bel canto elismert specialistái – az ország egyik legdinamikusabban fejlődő zenekarává avatták a pannon együttest.

Fittler Katalin

Szent István Filharmonikusok. 2021. november 21.
Művészetek Palotája – Bartók Béla Hangversenyterem

Eredetileg a 2018-as sikeres együttműködést kívánták volna folytatni a Bajor Filharmóniával, egy Verdi: Requiem előadásával, ám a Covid megakadályozta a tervet. A müncheni együttes vezetőjének, Mark Mastnak a vezényletével zenekari estre került sor, amelynek műsora egy 1807. márciusi Beethoven-hangversenyét eleveníti fel: Coriolan-nyitány, IV. (G-dúr zongoraverseny) és IV. (B-dúr) szimfónia.

Manapság divatosá vált az a gyakorlat, hogy egykori híres hangversenyek műsorát ismételtlen szólaltatják meg – ezeknek a "múltidéző" produkcióknak a sorába tartozott ez a megváltozott program is. Szólistának Kocsis Krisztiánt hívták meg. A közelmúlt Liszt-versenyének sikeres résztvevője két meglepetést tartogatott a közönségnek: a sajátos elegáns öltözetén túl a kottából való játékot. A kottából való játék: „kétélű”! Egyrészt, mentesíti a figyelmet (vagyis, a művésznek nem kell aggodnia, hogy memóriája szalagja elszakad), másrészt – kíváltképp technikailag könnyebb darabok esetén – lehetővé teszi, hogy kevésbé felkészült szólista is pódiumra állhasson. Beethoven-zongoraverseny esetében ez utób-

Mark Mast

bi aligha állhat fenn, ugyanakkor mégis a kotta – a szólam – látványa eltávolít a zenei szövet egészébe való beleilleszkedéstől.

Aligha én vagyok az egyetlen, akinek Beethoven: G-dúr zongoraversenye megkülönböztetett helyet kap zenei élményei sorában – és az ismert-népszerű mű újbóli megszólaltatásának óhatatlanul is számolni kell ilyesfajta „előzménnyel”. Ez a G-dúr zongoraverseny – függően vagy függetlenül a kottából való játéktól – kiművelt iskolai produkciónak tűnt.

TISZTELETJEGGYEL

PRÖHLE GERGELY

Embert próbáló jutalomjáték

Általában igyekeztem e rovatban az aktualitásra is tekintettel lenni, így mindenképpen magyarázatra szorul, hogy miért is egy negyedévvél ezelőtti hangverseny emlékét idézem fel. A Rádiózenekar 2021. október 16-i koncertje az est karmesterének, Kovács Jánosnak a 70. születésnapját ünnepelte, mellyel kapcsolatban olvashattunk méltatást e lap hasábjain is. Az ünneplők köréhez természetesen én is csatlakozom – felidézve számos személyes élményemet gyerekkoromtól kezdve operaelőadások nézőjeként, balatonparti nyaralóként, később koncertlátogatóként, olykor diplomáciai alkalmak hivatalos közreműködőjeként, ahol azonban a főszerep mégiscsak a zenéé, a maestro által irányított együttesé volt. Az októberi koncert ugyanakkor a születésnapon kívül, az ünnepelt személyéhez,

tálatumaihoz kapcsolódóan bár, de annál szélesebb körű, maradandó „üzenetet” hordozott. Amint azt Devich Márton zenekari igazgató köszöntéséből megtudhattuk, a program „Janó” aktív közreműködésével állt össze, akinek régi kívánsága teljesült azzal, hogy a szünet után felcsendült Bruckner IX. szimfóniája. Némi nyegle humorral azt is mondhatnánk, hogy Kovács János annyira népszerű a zenekari muzsikuskok körében, hogy bátran kibabrálhat velük a darabválasztásnál, de rögtön szögezzük le, hogy ennél sokkal többről van szó – talán épp erről szól ez az írás.

A Rádiózenekar nagyszerű együttes, és hogy a monumentális romantikus művek, a dús zenei szövet megszólaltatása mennyire jól áll neki, azt évről évre nagy dózisban megtapasztalhatjuk a Wagner napok alkalmával. Bruckner persze más, mint Wagner, minden hangszernek más és más kellemetlen, nehezen játszható állásokat szab feladatul annak érdekében, hogy a hol látványosan magasztos, hol osztrákosan kedélyes összhang megszülessen, és valami lenyűgöző hatással szólaljon meg. Kovács János anélkül, hogy a pulpituson kívüli nyilvános filozofálgatásnak nagy teret engedne, nagyon fontos missziót tölt be azzal, hogy a szó szoros értelmében jutalomjátékként a különleges IX. szimfóniát kérte. A hangversenynaptárban ritkán szereplő darab mélységei komoly kifejezőerővel jelentek meg, s bár ál-

A legnagyobb élményt ezek után a IV. szimfónia jelentette. Itt maximálisan kamatozott az a jó kapcsolat, ami az első hangoktól érezhető volt a zenekar és a karmester együttes munkáját illetően: Mark Mast azok közé a karmesterek közé tartozik, akik egyszerre foglalkoznak a játékosokkal, valamint a megvalósítandó hangzással. A fafúvósoknak különlegesen nagy segítséget jelentett, hogy mozdulatainak síkjával mintegy megemelte az instrukciók jelzését. A különböző felkészültségű játékosokkal való együttműködés során gazdag tapasztalatokat szerzett, hogy milyen módon lehet a legintenzívebben eredményeket elérni. A IV. szimfónia hallatán örömtelien érezhettük azt a belefeledkezést, ami abból adódott, hogy a játékosok, szólamok feladatain túl, tudatosan vettek részt a zenei folyamatok építkezésében.

Verdi-Requeim vagy Beethoven est? Amikor a média jóvoltából szinte bármikor-bármilyen hallható, a műsorválasztás bizonyos szempontból háttérbe szorul. Ugyanakkor nem becsülhető le az értéke, a hangzó életre keltett kompozíciókat illetően. Az élőzene-hallgatás olyan lehetőség, ami kiválthatatlan bármely felvétellel! (Aki nem hiszi, próbálja ki!)

Mindezeket túl, ismételten fontosnak tartom megemlíteni azt a csodát, ami a Szent István Zenekar teljesítményét megalapozó jelenségekben mutatkozik meg.

A zenehallgatásra szoktatott apróságok fantasztikus fegyelmelmeztséggel vettek részt (nem kis számban) a hangversenyen! Ilyenkor megszűnik a pesszimizmus, miszerint kinek kell a jövőben – egyáltalán – a történeti zene, felvillan a remény: az értékorientáció működik – s működni fog!

Malina János

Alba Regia Szimfonikus Zenekar 2021. november 22.

Székesfehérvár, Vörösmarty Színház

„Aranykor” címmel adott hangversenyt az Alba Regia Szimfonikus Zenekar november 22-én a székesfehérvári Vörösmarty Színházban. Az est karmestere a megbe-tegedett vezető karmester és művészeti vezető, Dobszay Péter helyett beugró Dénes István volt.

A programot szokatlan módon egymás után két operanyitány indította: Antonio Salieri a maga korában elsőprő sikerű Axur, Ormus királya című tragikomikus operájának nyitányát Mozart Don Giovannijának nyitánya követte. Ez a műsorösszeállítási ötlet érdekes párhuzamot vont két olyan opera között, amelyek egyaránt

talában a vonósok nem szokták szeretni a számos tremoloval dúsított bruckneri hangszőnyeget, épp a vonóskar hangszíngazdagsága, a karmesteri iránymutatást pontosan követő dinamikai sokrétűsége teremtettemeg azt a már-már misztikus hangulatot, amit a szerző az első tétel esetében maga is „misterioso”-ként ír elő, és ami az egész darab előadását végigkísérte. A hatalmas fúvós apparátus is kitett magáért, és ami a Bruckner művek különlegessége – talán épp a szerző orgonista mivolta miatt – a különböző regiszterek összhangolt váltakozása nagy perfekcionizmussal és átéléssel jelent meg. Legutóbb húsz évvel ezelőtt hallottam a IX. szimfóniát, a Schleswig-Holstein Fesztivál Lübecki nyitóhangversenyén, Günter Wand vezényletével. A koncert felvétele online ma is megtekinthető. Az idős Kapellmeister, akit igazi Bruckner-specialistaként tartottak számon, halála előtt alig hat hónappal dirigálta a művet. Az aggastyán jelenléte persze különös atmoszférát teremtett, ami maradandó élmény, ugyanakkor visszanézve a felvételt az a benyomásom, hogy az az előadás mégsem volt annyira mély és magával ragadó, mint a Rádiózenekar októberi interpretációja.

Érdeemes tehát olykor mind az előadókat, mind a hallgatóságot próbára tenni ilyen ritka nehéz darabokkal, nem csak kerek születésnapokon – ez a közönség lelkesedéséből is kiderült. Ugyanakkor érdemes az első félidő

programjáról is szót ejteni, mert Kovács János és a zenekar sokrétűségét és alkalmazkodóképességét látványosan bizonyította. A nürnbergi mesterdalnokok nyitányának motivikus gazdagságát ritkán hallani ilyen plasztikusan. Bevallom, én még gimnazista koromban a Kocsis Zoltán-féle zongoraátíratot hallgattam meg ezerszer, és abban hallottam meg olyan szólamokat, amelyek a nagy zenekari szószban általában alámerülnek. A mostani előadásban örömmel fedeztem fel újra azokat, bár az is igaz, hogy a MÜPA oldaluléseinek van egy különleges akusztikai adottsága: a mély tónusokat valahogy intenzívebben lehet hallani. A viszonylag ritkán hallható Reinecke furolaverseny a lenyűgöző Emmanuel Pahud előadásában pedig a szólólista és a zenekar együttműködésének példaszerű és örömteli bemutatása volt. Pahud magabiztossága, Kovács János biztos keze és kiváló arányérzéke a Rádiózenekar tagjainak szemmel látható lelkesedésével és persze makulátlan kísérő játékával már az első félidő végére igazi ünneppé avatta az estet. Az egész koncert nem szólt másról, mint hogy a hazai zenekari kultúra és azok a karmesterek, akik évtizedek óta jóban-rosszban, sztáralüllörök nélkül, igényes kollegialitással, szeretettel fordulnak a hangszeres zenészek felé, egészen különleges élményekkel tudják megajándékozni a hallgatóságot – világszínvonalon. ■

Aranykor

Bécsben, mindössze egy év különbséggel keletkeztek (Mozart a Don Giovannit ugyan Prága számára komponálta, de az éppen 1788-ban, a Salieri-mű bemutatója után négy hónappal került színre Bécsben is), mindkét librettót Lorenzo da Ponte írta egy-egy Beaumarchais-darab nyomán, és mindkettőben erőteljes tragikus színek jelennek meg a vígopera keretei között.

A zenei élmény már nem volt annyira szuggesztív, részint azért, mert a korántsem jelentéktelen Axurnak éppen a nyitánya a maga rövidségével és harsányságával sehogy sem érvényesült a zseniális Mozart-tétel szomszédságában, részint pedig azért, mert a Salieri-darabban a zenekar még nemigen talált magára, a Don Giovanni-nyitányban pedig a kissé kusza belső szolamok, a karmester bökdöső mozdulatokra való hajlama és a kevéssé határozott akcentusok következtében nélkülözte az átütő lendületet és a széles formaíveket. Az, ahogyan Dénes a Mozart-nyitány végén szinte a leintés mozdulatával állította fel a zenekart, anélkül, hogy hagyta volna a fenséges tételt kicsengeni, arról árulkodott, hogy nem veszi ezt a zenét igazán komolyan.

Ami a kicsengést illeti, fontos megjegyezni azt is, hogy a Vörösmarty Színház száraz akusztikája nagyon megnehezítette az előadók feladatát, süket pillanatokkal szabdalva fel a zenei folyamatokat, és kendőzetlenül hallhatóvá téve minden apró pontatlanságot, csiszolatlanságot. Azt viszont feltétlenül az együttes fontos érényének kell tartanunk, hogy ilyen körülmények között is méltányolható zenekari hangzást hoztak létre, helyenként pedig kifejezetten szépen szóltak.

A műsor gerincét Mozart, illetve Schubert egy-egy remeke alkotta: a hangverseny első felében a K 488-as A-dúr zongoraverseny csendült fel Ránki Fülöp szólójával, a szünet után pedig Schubert 6., C-dúr szimfóniáját hallhattuk.

A zongoraverseny meglehetősen halvány benyomást keltett. Még Ránki Fülöp játékában sem éreztem azt az elemi erőt, amely őt egészen fiatal kora óta jellemzi. Talán a szokatlan hangszer, illetve a nem megszokott előadók feszélyezték, vagy megpróbált a modern hangver-

senyzongorán a fortepianoéhoz hasonló effektusokkal kísérletezni (az biztos, hogy Mozart korának szellemében itt-ott rögtönzött figurációkkal díszítette a darabot). Ha így volt, akkor azt ellenjavallta, hogy ebben a száraz, „konkrét” – nagyon nem 18. századi – akusztikában a valódi fortepiano is „meghalt” volna. Hogy a művész tényleg feszélyezte valami, azt az is mutatta, hogy olykor, tőle szokatlan módon, bár minimális mértékben, a továbbsietés hibájába esett. Igazi formáját elsősorban a cadenzákban tudta hozni Ránki Fülöp.

Dénes István vezénylését itt sem éreztem igazán meggyőzőnek; valamifajta feszesség, koncentráltság hiányzott belőle, emellett a

lassú tételt – egy-két meggyőzőbb pillanattól eltekintve, amilyen a téma nagy zongora-visszatérésének előkészítése volt – meglehetősen lassúnak éreztem; vagy csak túlságosan józan, eseménytelen volt? A zárótétel ezzel szemben túl gyorsan, kockázatmentesen „játszódott le”. Ugyanakkor a II. és III. tételben feltűnt a fafúvósok tisztasága, szép összjátéka.

Miután a zongoraverseny esetében a karmester nem folytatta a nyitányokról tartott, rögtönzött ismeretterjesztő kiselőadásait, a Schubert-szimfónia előtt ismét magához ragadta a szót. Ezekre a megszólalásokra különösebb szükség nem volt, tekintve, hogy a műsorfűzetben Szabó Balázs zenetörténész tollából kifejezetten színvonalas és információgazdag műismertetéseket kapott kézhez a közönség. Dénes ennek ellenére fontosnak találta, hogy az ő iskolás színvonalú, laposságokkal megterhelt gondolatait, anekdotáit is megismerhessék a jelenlévők. Ennél is jobban zavartak kedélyeskedő-bizalmaskodó, a közönségre kacsingató, inkább kabaréba, mintsem hangversenyterembe illő megnyilvánulásai.

A szimfónia előadása viszont érezhető színvonal-emelkedést hozott a korábbiakhoz képest, legalábbis az első három tételben. A nyitótétel a folytatódó bökdösések ellenére egészen üdén szólalt meg, és egy-egy pillanatban Schubert ellágyuló, lírai pillanatai is érvényesültek. Az Andante nem nélkülözött némi derűt és kedélyességet, és a Scherzóban is volt élet, sőt agogika. A zenekar is itt állt helyt a legjobban, helyenként szép vonóhangzással és alapvetően tisztán. A trombita- és timpani-szekció is meggyőzően szerepelt.

Az Allegro moderato zárótétel előtt aztán a karmester lényegesen hátránézett a közönségre, mint ha csak azt mondta volna: „na, most figyeljenek”; majd Allegro assai tempóban, bravúrdarabként, amolyan showpiece-ként vezényelte el a finalét, még többször hátránézve, a közönséggel mintegy a zenekar – és Schubert – háta mögött összekacsintva, tetszelegve, „huncutkodva”. Ezzel a bennem visszatetszést keltő mozzanattal ért véget Dénes István székesfehérvári vendégjátéka.

Fittler Katalin

Nemzeti Filharmonikusok

2021. december 2.

Pesti Vigadó

Az idei évadban két bérletsorozatot hirdetett a Nemzeti Filharmonikusok a Pesti Vigadó Dísztermébe; a Pásztói bérletben a Nemzeti Énekhar játssza a főszerepet, ám szerepet vállal a Lukács bérlet több programjában is. Ráadásul a december 2-i est dirigense a karigazgató Somos Csaba volt.

Somos Csaba

A Lukács bérlet elsősorban a Haydn-muzsika rajongóit szólítja meg. Valamennyi műsor afféle „Haydn +”, ahol a „+” korszak- és stílusváltozást hoz, és műfaji meglepetésekkel is szolgál. A december 2-i hangverseny már címében is ezt a „pluszt” harangozta be: Cipolla.

Érdeklődő közönség jutott a sorozat második estjének, a mostoha időjárás (az egész nap szakadó eső) sem tántorította el a hallgatóságot: megtelt a Díszterem, és valamennyi műsorszámnak lelkes tetszésnyilvánítás jutott.

Nem túlzás azt állítani, ismét bebizonyosodott: Haydn szimfonikus termése megunhatatlan. A nyitó műsorszám, a 89. számot viselő F-dúr szimfónia a viszonylag ritkán hallhatóak közé tartozik. Talán a megkülönböztetett népszerűségnek örvendő „szomszédmű”, a rendkívül szellemes G-dúr szimfónia árnyékolta be az F-dúr kompozíciót. Mindenesetre, most ez a szituáció is hasznosnak bizonyult: „ismerkedésre” nyílt lehetőség, tehát korántsem az újrhallgatás gesztusa jutott osztályrészül a szimfóniának. A közönséghez hasonlóan, az előadók is hallható élvezettel keltették

hangzó életre a frappáns tételeket. Haydn gazdag szimfonikus termése választékosan él a korabeli zenei köznyelvi fordulatokkal, pontosabban, mindig talál lehetőséget arra, hogy ismert gesztusokat módosított jelentéssel hangoztasson, vagyis, olyan közeget teremtsen, ahol a hallgató szinte állandóan számíthat arra, hogy poén avagy vicc következik. Nem harsányan kacagtató, de mehökkentő vagy épp mosolyt fakasztó. A hangszeresek remek „társalgónak” bizonyultak, Somos Csaba irányításával mindenki „vette a lapot”! A terem adottságai hozzájárultak e közvetlen légkör állandósulásához – csak néha tűnt túlságosan is fényesnek (élesnek) egy-egy dinamikai csúcspont.

Amikor azonos szinten foglal helyet a zenekar és a közönség, csökken a látvány-lehetőség intenzitása. Számolnunk kellett ezzel a B-dúr szimfonia concertante esetében, ahol a négy szólista (hegedű, gordonka, oboa, fagott) a vonószekerek első pultjai előtt kapott helyet, és csak kevés néző volt olyan kivételezett helyzetben, hogy a látvány-elemmel gazdagítva élvezze a hangzást. A szólistacsoport tagjai is a Nemzeti Filharmonikusok művészei közül kerültek ki – azonos zenei elképzelések nyomán bontakoztak ki a tételek, amelyek közül a leghatásosabbnak a hegedű-recitativók meglepetéselemét hordozó rondo-finálé bizonyult.

A szünet után Vajda Jánosnak immár krisztusi korba ért egyfelvonásosa, a Mario és a varázsló következett, sztár-Cipollaként Cser Krisztiánnal, a további szerepekben a Nemzeti Énekhar szólistáival. Az 1988 óta töretlen népszerűségnek örvendő egyfelvonásos „ismertnek” tekinthető, így a közönség számára nem jelentett problémát a térbeli tájékozódás. A színpadi közönség a zenekar mögött kapott helyet (megemelt szinten), míg az egyes epizód-jelenetekre a zenekar előtt került sor (szinte összeérve a nézőtér első sorával). Itt az élmény-felelevenítés, az emlékek aktualizálása jelentette az örömforrást. A nézőt örömmel töltötte el a bennfentesség érzete, és amikor a csoport-jeleneteknél nem mindig volt kivehető a szöveg, próbálta előhívni az emlékek mélyéből, hogy minél részletesebben legyen részese a cselekménynek. A szuggerálás kifejezési lehetőségei módosultak – Cser Krisztián koncentrált gesztusokkal járult hozzá a TV-illetve operaszínpadi rendezések mozdulatkészletéhez. Itt sál helyett maszk és álarc kapott szerepet a Mario-jelenetben. A Cipolla halála után ismételtelen elszabaduló tánc-őrület ezúttal kizárólag dinamizmusával hatott. Az egyfelvonásosnak a szereplőkkel egyrangú partnere volt a zenekar; a kidolgozott előadásban jól érvényesült Vajda János hangszerelése. A Nemzeti Énekhar művészei a tánc-jelenetben önfeledt játékörömeiket juttatták kifejezésre.

Zenés-színházi élmény többletét adta tehát a műsor második része – a hosszas-lelkes tetszésnyilvánítással a közönség kifejezésre juttatta a változatos műsor-összeállítások iránti érdeklődését, „nyitottságát”.

Kovács Ilona

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara 2021. december 4.

Zeneakadémia

Kívánhat-e szebb ajándékot egy karmester, minthogy születésnapját az általa kiválasztott művek elvezénylésével ünnepelheti? Kovács János idén augusztusban töltötte be 70. életévét, e kerek évforduló tiszteletére pedig a Bartók Rádió hét részes sorozattal köszöntötte. Ennek utolsó epizódjára került sor december 4-én a Zeneakadémia nagytermében. A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara Kovács János vezényletével cseh zeneszerzők műveit játszotta – három Janáček-mű között két Smetana-szimfonikus költemény csendült fel. Ami a kompozíciók érzelmi hőfokát illeti, egyáltalán nem a szürke ötven árnyalatát reprezentálták az alko-

Kovács János

tások, hanem a szürkét létrehozó, külön-külön sokkal szélsőségesebbnek ható és kontrasztosabb feketét és fehéret, a két ellentétes színben rejlő, mindent elsöprő szenvedélyt és indulatot.

A hangverseny első felében különösen sok szenvedést és áldozatot mesélt el a zene, így az estet indító Janáček-darab, a Taras Bulba című szimfonikus rapszódia is. A történelmi legendát megjelenítő zenemű első tételében a címszereplő árulás miatt maga oltja ki kisebbik fia életét, a második tételben végig kell néznie idősebb gyermeke kivégzését, míg a zárótételben a lengyel ellenség fogságába esik és máglyahalált hal. A drámai eseménysor különböző karaktereinek ábrázolása a zenekart kiemelkedő hangszeres teljesítményekre sarkallta. Szépen formált oboaszóló tette emlékeztetése a nyitótételt, megrendítő volt az életért kiáltó, klarinetszólóval szimbolizált fiú a középsőben (előtte a lengyelek győzelmi táncát, a mazurkát is remekül formálta meg az együttes), míg a 3. tételben a koncertmester hegedűszólójának örülhettünk.

A folytatásban Smetana Hazám ciklusának harmadik, Šárka című darabja következett, ami szintén egy

szomorú történetet dolgoz fel. A monda hősnője szerelmi csalódása után bosszút esküszik a férfiak ellen. Társnőivel kelepcébe csalja a Šárka iránt szerelemre lobbant lovagot és kíséretét, mézsört kínál nekik, ám abba altatót kever, majd álmukban hidegvérrel ölik meg valamennyiüket. A filmszerűen pergő eseményeket a dirigens és zenekara láttató erővel és indulatoktól feszülő, illusztratív dinamikai árnyalással mutatta meg.

Az ünnepelt átgondolt műsortervét dicséri, hogy az est középpontjába a történetmesélő hangszeres művek közé két énekes részletet illesztett be Janáček legnépszerűbb operájából, a Jenufából. Ádám Zsuzsanna – a közelmúlt Marton Éva-énektárgyának díjazottja – nemcsak csiszolt énektudásával formálta meg a kétségbeesett Jenufa lelkiállapotát, hanem minimális eszközökkel nyújtott elsőrangú színészi alakítást is. A második felvonásbeli áriát az opera zárójelenetének megváltás-motívuma tette befejezetté, Kovácsné István közreműködésével.

Hogy a cseh zenének és történelemnek nemcsak sötét oldalai vannak, arról a koncert második fele tett tanúbizonyságot. Smetana Hazám című sorozatának negyedik darabja – a Cseh erdőn és mezőkön –, valamint Janáček Sinfonietta című cseh tájak szépségét, az ott élő emberek örömeit és ünnepeit rajzolta meg. A Sinfonietta már címében is a könnyedségre utal: nem a komolykodó szimfónia címet viseli, hanem inkább a szórakoztató divertimentót idézi fel öttételességével és a rézfúvósok kiemelésével (például a kilenc trombitával), a mű eleji fanfárral, és nagyjából húsz perc múlva ismét egy fanfárral – immár a kompozíció zárásaként. A Smetana-műben elsősorban a fafúvósok és a vonósok, a Sinfonietta-ban pedig a rezek remekeltek.

Kovács János hetven év bölcsességével vezényelt. Nem volt egyetlen felesleges gesztusa vagy mimikája sem, mégis – vagy talán éppen ezért – minden lényeges információt át tudott adni. Precízen irányított, ugyanakkor emocionálisan teljesen azonosult a zenei történetekkel. Ezen az estén különösen azzal lopta be magát a szívembe, hogy minden szempontból odafigyelt muzikusaira. Karmestertől még nem láttam olyan gondosságot, mint tőle: a hangverseny szünetében személyesen ellenőrizte, hogy rendben történt-e a hárfa áthelyezése a színpad egyik oldaláról a másikra, és még arra is szakított időt, hogy néhány barátságos szót váltson a hangszer hangoló művésznővel. Hazafelé menet pedig azon gondolkodtam, kaphat-e szebb ajándékot a közönség, mint amikor egy születésnapos karmester hozzá közel álló művek elvezénylésével ünnepel.

Fittler Katalin

Budafoki Dohnányi Zenekar

2021. december 9.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A „Zenepusz” sorozat estjének ritkaság-értékét a szólista jelentette, az immár három évtizede „a trombíta Paganini”-jeként kikiáltott Szergej Nakarjakov. Választékos műsort kaptunk, olasz szerzők többé-kevésbé ismert alkotásait. Verdi zenéje adta a nyitányt (A szicíliai vecsernye), majd a leginkább operaszerzőként számontartott Ponchielli F-dúr trombitaversenye következett, a szünet után a rádasszám-népszerűségű virtuóz sikerdarab, Arban variációi A velencei karnevál sláger-dallamára, majd Respighi Róma-trilógiájának középső ciklusával, a Róma fenyőivel zárult a program.

A beszámolót érdemes kicsit „távolabbról” kezdeni. Utálatos, életkedvet megsemmisítő, esős-borongós csütörtöki nap volt, olyan idő, amikor a kutyát se zárja ki a jóérzésű gazdi. De az online-koncertközvetítések tapasztalataival gazdagodott zenebarát, megerősödve az élőzene iránti elkötelezettségében, nem egykönnyen mond le a hangversenylátogatás várható élményéről. Mindazonáltal a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem látványa korántsem emlékeztetett a korábban szinte kivétel-számba ment az a néhány esemény, amikor zsúfolásig megtelt a nézőtér.

A közismert „félíg tele – félíg üres pohár” azonban mindenkiből a jót hozta ki: nem egyedi eset, hogy az est karmestere (ezúttal Hollerung Gábor) röviden köszönti a hallgatóságot, és örömet fejez ki, amiért részesei az esti programnak. A Covid járulékos tanulsága, hogy tudatosabbá vált a zene közösségi jellege és hatása. Hogy az előadóknak nyilvánvalóan fontos a közönség – a zenekedvelőnek pedig az „itt és most” születő zene élménye. Ennek a felismerésnek a tudatossága mutatkozik meg abban, hogy az előadók úgy játszanak a tátongó széksoroknak is, mintha teltház várná produkciójukat (hozzászokhattak az online-időszakban a közönség nélküli játékhoz, ami ugyanakkor nélkülözte a stúdiófelvételek korrigálási lehetőségét). A töretlen lelkesedés „átjön” a hangzáson, és a minőség által megszólított hallgató kitüntetett figyelemmel követi a műsorszámokat. Azért érdemes ennél a jelenségnél elidőzni, mert nem csupán gesztus-értékekről van szó, hanem – lévén általános jelenség – az elkötelezettség jele is.

Hollerung Gábor vezényletével atmoszférateremtően csendült fel a Verdi-nyitány. Az éneklő csellódallamokat hallva arra kellett gondolnom: itt nem lenne szükség Verdi gyakori instrukciójára, miszerint „cantare, cantare”. A nagylétszámú zenekar tolmácsolásában

lításában remekül érvényesült a hangszerelés választékosága, a jól karakterizált frázisok egymásutánja azok figyelmét is leköthette, akik az operának nemhogy a zenéjét, de még csak a cselekményét sem ismerik. Az ismert intonációs típusok, zsánerek az érzések-indulatok színgazdag palettáját vonultatták fel.

Ponchielli F-dúr concertójáról a karmester ismertetőjéből megtudtuk, hogy voltaképp átirat – eredetileg fúvóegyüttesre készült, a trombíta kitüntetett szerepével. A kisebb létszámú szimfonikus zenekar kísérete tetszetős háttérrel biztosított a szólistának. Nakarjakov szárnykürtön játszott (nem érte meglepetésként azokat, akik „készültek” a Hangolóból, a BDZ időszaki magazinjából, melynek címlapján a trombitaművész egyik legismertebb fotója látható). Kitette a kottát a szólista – aminek szinte csak jelzés-értéke lehetett, hogy az interpretációra koncentráció közben ne kelljen foglalkoztatni a memóriát. Itt a zenehallgatásnak azt a módját gyakorolhattuk, amikor a szó szoros értelmében „vártuk a folytatást”, merthogy az egész mű újdonság közlésének tűnt, akkor is, ha egy idő után már ott-honosan tájékozódott a hallgató, előre ráérezve, mikor következnek „vokális” cadenzák. Mindenesetre mindenki számára nyilvánvalóvá válhatott, hogy miért nem tartozik a hangversenyek repertoárdarabjai közé ez a versenymű.

A ritkaság-élmény kontrasztját jelentette a szünet után a megunhatatlan Velencei karnevál – amikor már-már a legfigyelmesebb appercipiálás is „lemaradt” a szinte követhetetlenül gyors hangcsoportok mögött. A kirobbanó taps hallatán megérezhettünk valamit a virtuóz-lét sajátosságából. Van a különleges produkció iránti kifogyhatatlan érdeklődés – ami viszont szinte „szolgává” teszi a kivételes művészt. Nakarjakov számára a leglelkesebb fogadtatást három évtizede ez a sikerdarab jelenti – mert ebben a hangszeres „erőpróbái” kivételesen intenzívek, egyszersmind „követhetőek” a hallgató számára. A bravúrdarab kivitelezése már-már „önjáró” lehet, mindenesetre, kevés aktuális

művészi feladatot jelent a szólistának. Tehát, neki „új-rajátszás”, ami az estéről-estére változó hallgatóság-nak mindenkor egyszeri-kivételes élményként hat.

A Róma fényői a Budafoki Dohnányi Zenekar ez évi programjában különleges szerepet kapott: a közeljövőben „A megérthető zene” sorozat keretében mutatja meg figyelemreméltó részleteit mintegy nagyító alatt az értő zenehallgatásra irányuló ismeretterjesztésben is jeleskedő Hollerung Gábor. Ismét megtelt zenekari muzsikussal a terjedelmében megnövelt pódium – színvarázs töltötte be a termet, és a plasztikusan érvényre juttatott hangszerelői bravúroknak köszönhetően valóban láttató erejű élményben részesültünk. Csak „egyvalaki” maradt láthatatlan, a hangfelvételtől bejátszott csalogány – „aki” viszont szívből jövő mosolyt csalt valamennyi hallgató arcára. A történeti („komoly”) zenét a közvetlenség élménye tette szemé-lyessé.

Szép hangok özönével feltöltekezve, még az időjárás viszontagságai is leperegtek a napfényes Itália impresz-zióival feltöltekezett hallgatóságról.

Malina János

Pannon Filharmonikus Zenekar

2021. december 10.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A történetét az első ízben 1811 december 9-én koncertező pécsi Zeneművész Társaságtól eredeztető Pannon Filharmonikus Zenekar a 210. születésnapján Pécsen rendezett koncertjét másnap a Műpában a fővárosi közönségnek is eljátszotta. Az est karmestere Varga Gilbert volt.

A műsor nyitószáma, a Zeneművész Társaság alapító-jának – a pár évvel korábban a katedrális karnagyaként és orgonistájaként szerződötetett osztrák muzikusnak, Johann Georg Licklnek vagy magyarosan Lickl György-nek – egy kompozíciója, a kezdet pillanatát idézte fel, míg a zárószám, Muszorgszkij–Ravel remeke, az Egy kiállítás képei egy másik kezdetét, a Kodály Központ tíz évvel ezelőtti nyitókoncertjéét. A kettő közé nyilván versenymű illett: ezt a szerepet Brahms d-moll zongora-versenye töltötte be.

Licklől a legkézenfekvőbb lett volna talán valame-lyik fennmaradt operanyitányát előadni; amit ehelyett hallottunk tőle, az ugyan „csupán” átirat volt, mégis jó választásnak bizonyult. A pécsi mesternek ugyanis a közelmúltban fedezték fel egy négykezes C-dúr zongo-raszonátáját, s a zenekar ennek záró „Rondo” tételét ját-szotta el az együttes állandó karmesterének, Vass And-rásnak a hangszerelésében. A darabra a legkevésbé sem volt jellemző a kismesteri unalom: üde volt és szellemes,

Varga Gilbert

és a hangszerelés is meggyőzően, természetesen hatott. Bár a műsorfüzet írója az 1843-ban elhunyt Lickl egyre Haydn és Mozart kortársaként azonosítja, miközben pedig Beethovennel volt szinte egykorú, és vele élt 57 évig egy időben (ebből Bécsben 21 évet, míg Mozarttal, igen fiatalon, mindössze hatot), ezt a darabot sokkal inkább a korai romantika szelleme s a tündértánc toposza ihlette.

Az est mindenesetre romantikus hangversenyként, Brahms fiataalkori zongoraversenyével folytatódott. A mű szólistájaként Nelson Goerner argentin pianista lépett dobogóra. Goerner előkelő helyen szerepel a világ közép-nemzedékhez tartozó pianistái között, és szereplése ezúttal sem okozott csalódást. Némileg csö-römpölő jelleggel megszólaló legmagasabb zongora-hangjaitól eltekintve semmiféle megfogható kifogás nem érthette játékát: technikailag megingathatatlanul zongorázott, remekül reagált a karmester kezdemé-nyezéseire, ahol kellett, szervesen illeszkedett bele a zenekari szövetbe, játékában megvolt a szükséges erő és energia ugyanúgy, mint az érzékeny líraiság, az ál-modozó hang; egyszóval maga volt a kulturált és meg-bízható zenélés. Valamiféle hiányérzetet mégis keltett a játéka, amelyet igazságtalan lenne akár száraznak, akár szenvtelennek nevezni; előadói típusát talán a legmagasabb színvonalú személytelenségként jelle-mezhetném legtalálóbban. Eközben Varga Gilbert

mindent megtett azért, hogy a gyönyörű, ám kissé túlsúlyos darabot mindvégig követhetővé és érdekessé tegye. A nyitótétel előadását alapjában jellemző olvadékonyság elsősorban neki volt köszönhető; azután a lassú tételben szépséges, sejtelmes pianókat varázsolt elő a zenekarból, majd a szenvedélyes kitörés után szépen fogta vissza a zenekart, és „ágyazott meg” a zongora pianissimo visszatérésének. A zárótétel pedig könnyed és elegáns volt, s a tételbe kissé talán kötelességszerűen beiktatott fugato szakaszt sem hangsúlyozta túl. A zenekar pedig legjobb formáját hozta, zenélése élt és örömteli, magabiztos volt.

Ám a végén csattant az ostor, annál is inkább, mivel ebben a programban mégiscsak a zárószám volt az igazi, halhatatlan remekmű. Hallani néha olyasmit – az ominózus műsorfüzet is ezt a vonalat követte –, hogy eredeti zongorás verziójában a darab nem „futja ki” saját formáját, zenekari színek híján tulajdonképpen torzónak tarthatjuk. Mások szerint maga a zongoramű a remekmű, amelyet Ravel hangszerelése ha nem is meghamisít, de kommercializál. Én másképp gondolom: szerintem valóban hiányérzetet nem keltő, befejezett és nagyszerű kompozíció a zongoraciklus, ám abban is biztos vagyok, hogy a Ravel-féle zenekari változat nem válhatott volna olyan népszerűvé, ha Ravel, aki a maga jogán is zseniális zeneszerző volt, pusztán aprópénzre váltotta volna Muszorgszkij remekét, nem pedig értő alázattal közelített volna hozzá. Más kérdés, hogy nem habozott a saját tudását, egyéniségét óvatoskodás nélkül hozzáadni a műhöz, amely így közös mű lett, de nem az eredeti feláldozása árán – ahogyan Bizet Carmenjének elsőprő eredetisége és intenzitása sem „lebutítása” Mérimée mesteri novellájának.

De azt hiszem, ezt nem csak én gondolom így, hanem Varga Gilbert is. Ő ugyanis egyáltalán nem rutin-feladatként vezényelte el a darabot, annak biztos tudatában, hogy a varázslatos zenekari hatások meg a hatalmas fortissimók amúgy is kiváltják majd a közönség lelkes reakcióit. Másfelől viszont arra sem volt hajlamos, hogy óvatoskodjon, nehogy esetleg „hatásvadásznak” minősítsék. Nem: ő komolyan vette ezt a mesteri partitúrát, igyekezett a mélyébe hatolni és a lehető legdifferenciáltabban megszólaltatni. Feltűnő volt, milyen szabadon, sokszor játékosan bánt az idővel; az „Ódon várkastély” zenéjében mérhetetlenül finom gesztusok, különleges színek szólaltak meg a varázslat erejével; a gazdag és a szegény zsidó portréja még sohasem hatott ilyen szellemes karikatúráként; s a „Limoges-i piac” diótörős hangfreskója után talán a „Katakombák”-ban mutatkozott meg legvilágosabban és egyben a leghátborzongatóbban, hogy ebben a partitúrában több van, mint amennyit bele szoktunk hallani. Ez az előadás ugyanis a maga ijesztő nyersségével, a rézfúvós-akkordok öslényszerű, félelmetes erejével megmutatta, hogy a tétel alcíme – „Holtakkal a holtak nyelvén” – nem afféle odabiggyesztett szóvi-

rág, hanem a szó teljes értelmében infernális jelenetre utal, egy Monteverdi őseréjével. És micsoda kontrasztot jelentett az ezután következő finom és érzékeny „Séta”-zene! S végül a kijeji kapu szélesre táruló képében visszafogott, mesteri építkezéssel mindezek után is sikerült újabb, végső tetőpontra juttatni a darabot.

Az est hősnéke tehát Varga Gilbert bizonyult; a társhős azonban a Pannon Fiharmonikusok zenekara volt, amely az elmúlt évek alatt vezető karmesterével oly bensőségesen összehangolódott, és amelynek fegyelme, professzionalizmusa és lelkesedése nélkül nem jöhetnének létre effajta kiemelkedő közös produkciók.

Fittler Katalin

Concerto Budapest

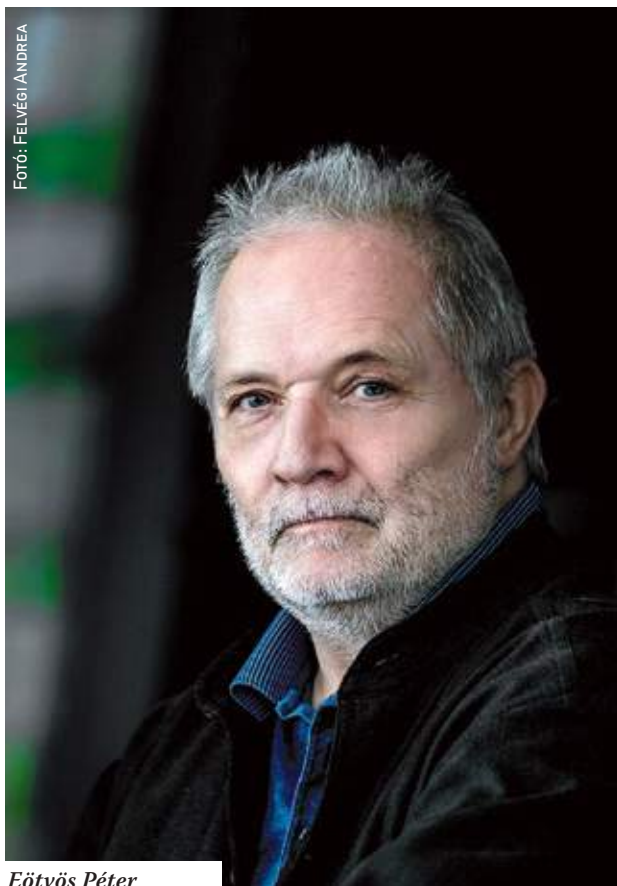
2021. december 11.

Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A műsorfüzet címlapja Eötvös Péter és Baráti Kristóf nevét figyelemfelkeltő nagybetűkkel hirdeti (részben az est eseményére, Eötvös Péter Alhambra című III. hegedűversenyének magyarországi bemutatójára irányítva a figyelmet), de a maradandó élményekért hasonló mértékben tartozunk köszönettel az est főszereplőjének, a zenekarnak. Amelyet ehhez az elismeréshez Debussy kompozíciói is hozzásegítettek.

Nem ritka gyakorlat, hogy a zeneszerző-karmestert felkérjük művének vezénylésére. Amennyiben a műsor úgy alakul, hogy egy félidőt tesznek ki kompozíciói, az est második részében változik a karmester személye. Ezúttal nem így történt: két művének a vezénylését követően Eötvös Péter irányításával csendült fel Debussy méltán népszerű remeke, az Egy faun délutánja, valamint a kései Image-ciklus második része, a háromtétel-es Ibéria. Ez a koncepció rendkívül gyümölcsözőnek bizonyult: afféle szakmai továbbképzést jelenthetett az utóbbi években a 20-21. századi repertoárját dicséretesen bővítő zenekar játékosainak.

A zeneművekhez alkotói értékkel közeledni: első-sorban zeneszerzők sajátossága. Akik számára evidenciaként tűnnek fel a partitúrák „titkai”, tárgyyszerűen kezelik a kottafejek sokasága által megjelenített gondolatok lényegét. Akik egyforma értékkel tekintik át a nagyformákat és a hangzás különböző síkjainak az egészben elfoglalt helyét-jelentőségét, miközben helyiértéküknek megfelelően kezelik az apró gesztusok rebbenéseit is. A hangzásokat ténylegesen életre keltő zenekarok eredményességét rendkívüli mértékben megnöveli, ha karmester-zeneszerző jóvoltából részei lehetnek ennek a szemléletmódnak. Afféle rendezői instrukciókkal ellátott forgatókönyv részévé válnak a

Eötvös Péter

szólamkották, ily módon az interpretáció többrétűen képes közvetíteni a behatóbban megismert kompozíciókat. Ez a gyakorlat azonban korántsem mondható általánosnak; leginkább olyankor hasznos, ha az irányító muzsikusa maga is azok közé a – szó legnemesebb értelmében vett – tanítók közé tartozik, akik megosztják tudásukat alkalmi muzsikusp partnereikkel. Más megközelítésből: izgalmas lehet olyan karmester irányításával játszani, aki maga is alkotó, s kivételes lehetőség megtapasztalni azt a kettősségében is azonos attitűdöt, amellyel saját művét és más szerzők alkotását hívja életre.

A karmesternél perdöntő minden koncepción és elképzelésen túl a manuális munka, vagyis a tényleges kommunikálásnak a mozdulatokra való lefordítása. Ebben egészen kivételes Eötvös Péter – bár a vezényletével eseményszámba menő előadásoknál a közönséget leköti a zenei élmény, a „titkok” iránt érzékeny hallgató figyelmét nem kerülük el látvány-elemek, amelyekben – legalábbis külsődlegesen – tetten érhető valami abból a lényegi információkat közvetítő kapcsolatrendszerből, amely inspiráló hangzásokat eredményez.

A karmester Eötvös azt a biztonságot árasztja, hogy értelmezett „rend” megjelenítése következik. Kézben tartja a műegészeket, ugyanakkor megannyi inspiráló gesztussal segíti a muzsikosokat. Követi a művek dinamizmusát, nemcsak a tempóváltásokat illetően, hanem

a zenei anyag sűrűségét, intenzitását illetően is, egy-egy rajzos gesztussal emlékeztetve a hangszereket a következő zenei gondolatokra.

A Concerto Budapest tagjai számára lényeges – és további munkájukban kamatoztatható tapasztalat – lehetett az ismert Debussy-műnek és Eötvös vezényletének (az ily módon megmutatkozó zenei építkező szándéknak) a szembesítése – és az így megfejtett kódokat könnyű volt a műsor további részében értően hasznosítani.

Az egész est valamiféle különleges „hangvarázst” jelentett. Képzlet és valóság játszott egymásba a „csábítóknál” (Eötvös Péter: Sirens’ Song és a nimfák Debussy Faunjában), és rímelték a spanyol koloritok, azok az inspirációk, amelyeket a spanyol környezet és jellegzetesnek tartott érzés- és indulatvilág gyakorol az empátikus külföldi szerzőkre. A magyarországi bemutatóként Baráti Kristóf szólójával elhangzott Alhambra korántsem tartozik a hegedűversenyek történetileg tipologizálható kategóriáiba – a szólóhangszer iránt támasztott magas szintű elvárások indokolják talán leginkább ezt a műfaji besorolást. Itt sem voltunk szűkében „szirénhangoknak”! Lady Harmsworth (így hívják a Stradivarit, amelyen játszik) érzékenynek és hajlékonyan bizonyult ezúttal is, és fáradhatatlannak a mesteri játékos kezében. Vegyes érzésekkel regisztráltunk viszont egy koncerttermen kívüli jelenséget: az a ritka helyzet állt elő, hogy többen a Debussy-program előtt távoztak a szünetben – ők vélhetőleg a méltán világhírű hegedűművészt hallgatni jöttek csupán. Sajnos, sohasem fogják megtudni, miről maradtak le...

Fények és árnyékok, impresszionisztikusan sejtlemes, kontúrozott, ám annak mindenkori rebbenésre való hajlamából adódóan mégis mindig változásban lévő hangzások sokaságában gyönyörködhattunk, elismeréssel adózva a zenészeknek a Debussy-partitúráknak a színekben és tónusokban való kidolgozott megjelenítéséért – és ismételten rácsodálkozva a zeneszerző Eötvösnek a hangszínpaletta elképesztő gazdagítását eredményező gyakorlati hangszerismeretére. Az egyes hangszerek szokásos és ritkán kihasznált hangszín- (játék-) lehetőségei, szólamonként és szólístaként, a zeneszerzői fantázián túl konkrét tárgyi ismereteket feltételeznek, mind a kivitelezhetőséget illetően, mind pedig a notációra vonatkozóan. A hangvarázssba belefeledkezett hallgatóban időnként felmerült a kérdés: hogy lehet ezt a rendelkezésre álló (és alkalmilag bevezetett sajátos) jelölésekkel lekottázni?!

Az alkotói és előadói tapasztalatok kölcsönhatásának Eötvösnél rendre megcsodált jelensége avatta egyedülálló élménnyé az esetet. És ráadásul az a minden póztól való mentesség, ahogyan a zeneszerző-karmester szuverén biztonsággal és eredményességgel kommunikált a muzsikussal – és fogadta a megérdemelt lelkes ünneplést.

Malina János

Rádiózenekar. 2022. január. 14.

Zeneakadémia

Telt ház előtt rendezték meg a Zeneakadémián *Vásáry Tamás* Brahms-sorozatának második hangversenyét a *Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara*, illetve *Pusker Júlia* hegedűművész és *Szabó Ildikó* csellóművész közreműködésével. A programon a *Kettősverseny* és a 2. *szimfónia* szerepelt.

Az a-moll hegedű-csellóverseny a maga egyszerre szenvedélyes és letisztult, önfeledten daloló hangjával meglehetősen egyedülálló alkotás Brahms életművén belül ugyanúgy, mint a versenyműirodalomban általában: van benne valami időn és téren túli derű. Pályájuk csúcán álló, nagynevű hegedűsök és csellisták is szívesen műsorukra tűzik, hogy megmerítkezzenek ebben a mindennapok küzdelmein felülemelkedő, mégis oly emberközelit és szeretnivalót zenében. Örömmel olvastam tehát, hogy ezen a koncerten egyedülálló és sokat ígérő találkozásnak lehetünk majd tanúi: két igen tehetséges ifjú zenész, egy-szersmind női előadó szólójával hangzik majd fel az idősödő Brahms műve a magas kor leszűrt bölcsességét képviselő *Vásáry Tamás* vezényletével.

A valóság némi csalódást okozott, jöllehet több tekintetben örömről is telt az előadásban. Szinte mindvégig az volt a benyomásom, hogy az a kizökkenthetetlen nyugalom, amellyel *Vásáry* vezényelt, s amely helyenként már-már monotóniaként hatott, nemigen vegyül a szólisták bizsergetőbb, szenvedélyesebb játékaival, hogy jobbára egymás mellett, és nem igazán egymással zenéltek. Emellett a megszokott módon kulturált, precíz, fegyelmezett zenekar valamiképpen tömörszerű hatást keltett, és hangzástömbjei gyakran elfedték a szólisták játékát, jöllehet olyan pontokon, ahol szabadon érvényesülhettek – mindenekelőtt a szenvedélyesebb pillanatokban – nyilvánvalóvá tették, hogy sem hangerőben, sem zenei intenzitásban nem hagynak hátra kívánnivalót. Mindez végeredményben egy nagyon korrekt, de kissé józan vagy néha éppenséggel enervált előadás összehatását keltette – eltekintve az említett fel-

felizzó pillanatoktól, vagy a zárótétel temperamentumosabb kezdetétől, illetve visszatérésétől. A két szólista egymással kitűnő zenei összhangban, kellő érzékenységgel és szuggesztivitással játszott, bár *Pusker Júlia* karcsú, kristálytisza hegedűhangjának minőségét *Szabó Ildikó* nem egészen érte el a maga kissé matt csellóhangjával.

Ha a hálás játszanivalót ígérő versenymű a vártnál fénytelenebbül hatott, a koncert második felében előadott szimfónia nem okozott semmiféle csalódást. *Vásáry* a szünet után a fáradtság semmilyen jelét nem mutatta, vezényletének higgadtsága itt valóban bölcsességet sugárzott, és nem statikus, hanem életteli benyomást keltett. Jól érzékeltette az általánosan elfogadott

vélemény szerint idilli-természetközeli szimfónia pozitív karakterét, miközben előadásukból azt is megérthettük, hogy Brahms maga miért jellemezte ezt a művét sirásra késztetően melankolikusnak.

Vásáry Tamás külsőségektől mentes, ökonomikus vezénylese csak a felszínt mutatta egyszerűnek: a részletek, a karakterek kidolgozottsága jól tetten érhető volt egy-egy szépen felrakott akkordban, a nyitótételben a csellók által simogató gyengédséggel játszott melléktémában vagy a kidolgozási rész robusztus tetőpontjában. Talán a lassú tételt érezhettük helyenként kevésbé sodró erejűnek, ám a méltóságteljes tempó így is „ki volt töltve”, semmiképp sem hatott mozdulatlannak. Az Allegretto tétel jellegzetes előkei lehetnek volna talán valamivel pajkosabbak, fricskaszerűbbek – különösen a hegedűkben hatottak kissé indulószerűen, mintha, velük pontozott ritmust képezve, az előző negyed értékhez tartoznának. Mindazonáltal ez a tétel sem nélkülözte a meggyőző, játékos karaktert.

A darabra és az egész hangversenyre a záró Allegro con spirito tette fel a koronát. Itt igazán fiatalosnak, izmosnak hatott az egész zenei szövet; ennek a zenének jól állt a tömörszerű hangzásképp. És itt érvényesült legplasztikusabban az artikulációfajta, a karakterek dif-

ferenciáltsága. A darab diadalmas záró tetőpontja pedig erőt sugárzott, mindennemű hangoskodás és erőlködés nélkül, a zenekar kiváló rézfúvós szekciójának ragyogó közreműködésével.

Pusker Júlia

FOTÓ: KURT CHAN

Szabó Ildikó

FOTÓ: RAFFAI ZSÓFI

Interpretáció – a kompozícióért!

Aligha bánhatta meg döntését a TACET kiadó, amiért a Concerto Budapesttel vállalkozott egy sajátos projektre: sorozatként megjelentetni a zenetörténet nevezetes „Kilencedik”-jeit. A Dvořák-korong jelentős nemzetközi sikere után (a német AUDIO magazin a hónap felvételének választotta) remélhetőleg hasonló fogadtatásra talál a Sostakovics program is, melyen a 9. szimfóniát követően a szerző 5. szimfóniája szerepel.

Fittler Katalin

Legyünk őszinték: kissé meglepő, hogy e válogatásban helyet kap Sostakovics 9. szimfóniája, hiszen a szerző gazdag szimfónia-termését nem elsősorban a sorszámkok alapján tartja számon az érdeklődő (ki-ki inkább „szemezget” belőlük, bevett gyakorlat szerint megkülönböztetett ismertség a melléknévvel ellátottnak – a „Leningrádi”-nak – juttatva). A hazai (elsősorban a fővárosi koncertéletet figyelemmel követő) zenebarátok Sostakovics-ismeretében az utóbbi időben jelentős részt vállal Keller András irányításával a Concerto Budapest. Telitalálatként értékelhető, hogy utána a legalább annyira ismert, s talán még inkább kedvelt 5. kapott helyet. Egymást erősíti tehát a két mű megismerését illetően ez a program; értékes „járulékos” ismeretekkel és élményekkel gazdagodik, aki csupán valamelyik szimfónia kedvéért hallgatja meg a műsort.

Ami az ismereteket illeti: alapos tudásról tanúskodik Jan Reichow kísérszövege (németül és angolul), tehát, némi idegennyelv-ismeret birtokában mindazok könnyen beavatottnak érezhetik magukat Sostakovics zenei világába, akik egyébként bátortalanok lennének egyszerűen a fülkre hagyatkozni.

Pedig megtehetnék! Az egykori Ifjúsági Rádió egyik szerkesztője „Helyettem írták” címmel indított sorozatot, amelynek adásaiban rendre egy-egy ismert-népszerű tudós, művész (stb.) beszélt kedvenc olvasmányairól. Innen kölcsönözve a meghatározás ötletét, azt mondhatjuk: Keller András irányításával a Concerto Budapest zenekari művészei helyettünk (mindnyájunk helyett) olvasták – a kottákat! Oly módon, hogy a perfekt szólamtudás birtokában (ami egyébként nem ritkaság a felvételkészítő együtteseknél) tudatosan megtervezett hangzási összképet hoztak létre. Ebben az „értésben” természetesen nem kis része van annak, hogy „belülről” ismernek több Sostakovics-művet (a gyakran kamarazenei formációkat alkotó zenekari játékosok pedig a szerző kamarazenéjéből további tapasztalatokat szerezhettek).

Bátran hagyatkozhatunk tehát műismeretükre, s ezúttal korántsem csupán arról van szó, hogy egyenlőségjelet tehetnénk a műnek írásban rögzített és megszólaltatott alakja közé.

Az „értés” az a többlet, amelynek birtokában azt is kiolvassák a kottából, ami leírhatatlan; nem pusztán zeneileg formálnak, hanem a felismert allúziók (már-már úgy is

mondhatnánk: analógiák) birtokában, és azok kifejezésével úgy játszanak, hogy a hallgató – amennyiben hasonló zenei „előléttel” rendelkezik – hallás alapján képes ráismerni ezekre a szálakra, amelyek segítségével úgy érezheti: „érti” a műveket. Szerencsére Mahler szimfonikus termése jóideje visszakerült a játszott repertoárba, s így az ő fanyar humorán, groteszk iránti előszeretetésén nevelkedve örömmel ismerünk rá hasonló gesztusokra Sostakovics

partitúráiban.

Tehát, nem tagadva „a műalkotások zártságáról” szóló esztétikai vélekedéseket, megtapasztalhatjuk azt a nagyobb sugarú kört, amely a szerzői gondolattól a befogadói tapasztalásig terjed. Ehhez elengedhetetlen az érzékeny „közvetítő”, mert amit az előadó „nem tud kihallani” a kottából, az nem jut el a közönséghez.

Ilyen tekintetben jelent nagy élményt a Concerto Budapest Sostakovics-felvétele. Mindkét szimfóniának valamennyi tétele úgy leköti a hallgatót, hogy szinte nem marad energiája olyasmiken tőprengeni, amely (részben történelmi, részben életrajzi) információkat egyébként közöl az ismertető tanulmány.

A Kilencedik, amely vegyes fogadtatását leginkább annak köszönhetette, hogy a hallgatóság „mást várt”, nagy lélegzetű (akár bombasztikus) kompozíciót, s ahelyett kapott valami egészen mást. Persze, amikor erre a „másságra” fókuszált a közönség, a siker nem maradhatott el.

Ismét tartalommal telt meg, ami hangzatos szlogennek is frappáns, miszerint Keller András nagy létszámú kamaragyüttesnek tekinti a zenekart, mint olyat. Remekül teljesítenek szólista-funkcióban az előadók, ugyanakkor ez a „kiemelés” sohasem megy az egész-érzetnek a rovására.

A külön kiemelt „Real Surround Sound” minden bizonnyal felerősíti a kidolgozott zenekari játék erejét. Más kérdés (művészi tekintetben sokadlagos), hogy egyszerűbb lejátszó készülék mellett igencsak hegyezni kell a füllünket a lehetőfinom hangzások észleléséért. Viszont a „belakott” széles dinamikai skála hozzájárul ahhoz, hogy újra meg újra meghallgassuk a felvételt. Megunhatatlanok a „klasszicizáló” gesztusok (komolyan és ironikusan is; ez utóbbiban „oldalági ősei” között tarthatja számon Prokofjev népszerű remekét), és kétség nem férhet ahhoz, hogy Sostakovics saját vállalt stílusát halljuk. Ami „ott és akkor”, elhivatottsággal, vállalható volt.

(TACET S 253)

VARILUX MULTIFOKÁLIS
SZEMÜVEGLENCSEK
MOST
20-40% KEDVEZMÉNNYEL!

- SZEMVIZSGÁLAT,
KONTAKTLENCSE VIZSGÁLAT
- SZEMÜVEGKÉSZÍTÉS
AKÁR 1 NAP ALATT
- SZEMÜVEGJAVÍTÁS
- PIACVEZETŐ LENCSE ÉS
KERETGYÁRTÓK SZÉLES
KÍNÁLATA MINDEN
KOROSZTÁLYNAK

RÉSZLETEK: SCHELLOPTIKA.HU

1116. Budapest, Kondorosi út 7.

NYITVA: H-CS:10:00-18:00,P:10:00-16:00

06/20-362-61-44

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Alba Regia Szimfonikus Zenekar

Cím: 8000 Székesfehérvár
Szabadságharcos út 59.
www.arso.hu
igazgató: Ruff Tamás
ruff.tamas@arso.hu
(+36) 30 217 3411

Titkárság telefonszáma: +36 70 522 46 92

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levélcím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Concerto Akadémia Nonprofit Kft.
Székhely: 1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Levelezési cím: 1450 Budapest, Pf. 75
Központi telefonszám:
(+36-1) 215-5770 • Fax: (+36-1) 215-5462
E-mail: info@concertobudapest.hu
www.concertobudapest.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Magyar Élőzene Nonprofit Kft.

Levelezési cím:
1033 Budapest, Vörösvári út 101.
Próbaterem:
1105 Budapest, Halom u. 42.
Tel.: (+36) 70 652 55 91
E-mail: dunaszimfonikusok@gmail.com
www.dunaszimfonikusok.hu

Kodály Filharmonia Debrecen
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Zenei Együttesek Szimfonikusok – Énekkar – Gyermekkkórus

Székhely:
1037 Budapest, Kunigunda útja 64.
Levelezési cím: 1088 Budapest,
Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail: info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar
Székhely: 1097 Bp., Péceli utca 2.
Levelezési cím: 1143 Bp, Stefánia út 61.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar
1033 Budapest,
Laktanya u. 35. (I. em., 2-es kapucs.).
Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu • www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs
7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320
Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472
Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu •
www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokisimfonikusok.hu
www.szolnokisimfonikusok.hu

Szent István Filharmonikusok Non-profit Kft.r

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail:
rendezveny@zuglofilharmonia.hu

EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDŐ ZENEKAR

Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

KAMARAZENEKAROK

Liszt Ferenc Kamarazenekar

1036 Budapest, Kiskorona utca 7.
Tel./Fax: +36 1 250 4938
lfkz@lfkz.hu http://www.lfkz.hu

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1141 Budapest Szugló utca 125/D
C. épület 3/34.
Elnök: Szabó Sipos Máté
szabosiposmate@gmail.com
Főtitkár: Horváth Gábor
horvath.gabor975@gmail.com
www.regionaliszenekek.hu

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus
Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrássy út 3.
Telefon: 20/4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.bekesszmf.hu
Művészeti vezető: Uhrin Viktor

Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)
2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
Honlap: www.dszz.hu
E-mail: dkszimfonikus@gmail.com

Egri Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Egri Szimfonikus Zenekar
Kulturális Egyesület
Eger 3300 Knézh K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518
Honlap: www.egriszimfonikusok.hu
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Gödöllői Szimfonikus
Zenekar Alapítvány
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
Telefon: 30/546-1852
E-mail: gso.zenekar@gmail.com
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Horváth Gábor

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar, Hírös Agóra Kulturális és Ifjúsági Központ

6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Telefon: 06-20/3230-001
E-mail: ksztitkar@gmail.com
jacintfoldi@gmail.com
Honlap: www.hirosagora.hu
Művészeti vezető: Földi Jácint

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Pro Kultúra Sopron Nonprofit Kft.
9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail: szabolcsiszf@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levelezési cím: TatabányArt Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Telefon: 30/6926489
E-mail: gezaroman@t-online.hu
Művészeti vezető: Román Géza

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS
TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA,
A NEMZETI KULTURÁLIS ÁLLAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

Nemzeti Kulturális Alap

A szerkesztőség levelezési címe:

ZENEKAR MŰVÉSZETI BT.

1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6.

e-mail: info@zenekarujrsag.hu

www.zene-kar.hu

Felölés kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

Nyomda: EPC nyomda

ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott
véleményekkel és kijelentésekkel
szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek
készítéssel helyt adunk.

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles választékkal várjuk vásárlóinkat 2022-ben is!

fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

+36 1 210 2790, +36 30 488 6622

Nyitvatartás: h-p 9⁰⁰ -17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S Bach Bags Berg Larsen BG Blackburn Buffet Crampon B&S
Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois D'Addario Denis Wick Dotzauer Edwards Francois
Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth King
König & Meyer Kromat Leblanc Lorée Ludwig Majestic Manhasset Marca Marigaux Melton
Muramatsu Musser Neotech P. Mauriat Pearl Powell Rigotti Sankyo Schagerl Schilke Schneider
Schreiber Seiko Selmer Silverstein Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne Trevor J. James
Vandoren Wilde+Spieth Wittner Yamaha Yanagisawa Zoom